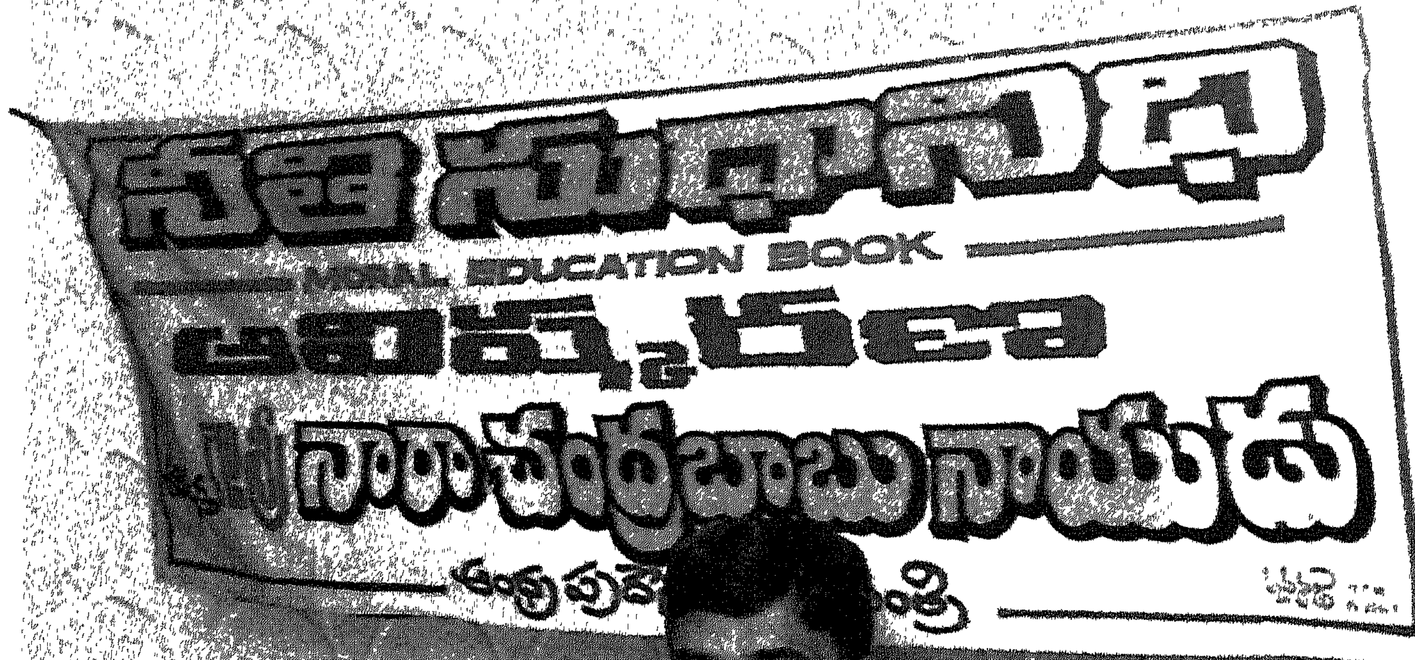
Acc. No. 28181

నీతిసుధానిధి ఆవిష్కరిస్తున్న గౌ॥ ముఖ్యమంత్రి
శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారు మరియు
కమిటీ గౌరవ అధ్యక్షులు శ్రీ అంబటి బ్రాహ్మణయ్య
ఎం.పి., వ్యవస్థాపకులు శ్రీ కొమరగిరి

'నీతిసుధానిధి' ఆవిష్కరణ

"ప్రస్తుత తరుణంలో ముఖ్యంగా యువతలో, విద్యార్థులలో నైతిక, మానవతా విలువలను పెంపొందించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. విలువలు దిగజారిపోతున్న ఈ సమయంలో ఈ మూడు **'నీతిసుధానిధి'** పుస్తకములు కొంతవరకైనా విద్యార్థులలో దేశభక్తిని, జాతీయ భావాలను ఇనుమడింప చేసేందుకు దోహదపడుతాయని అభిప్రాయపడుతున్నాను. నాకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నది. మంచి పని చేస్తున్నారు. మీలాంటివారు యింకా చాలామంది తయారైతే తప్ప నీతినిజాయితీలను 'ప్రమోట్' చేయలేము. మీలాంటివారు యింకా ఎంతో మంది **Volunteer** (స్వచ్ఛందం)గా ముందుకు రావల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. నేను మీరు చేస్తున్న ఈ మంచి పనిని మనస్ఫూర్తిగా అభినందిస్తున్నాను.

ఒకసారి మనం ఆలోచిస్తే, ఏదైతే మన సంపద, ఆస్తులు అనుకుంటున్నామో, అవన్నీ మనకు ఆనందాన్ని యివ్వవు. మనం నమ్ముకున్న సిద్ధాంతం మాత్రమే మనకు ఆనందాన్ని యిస్తుంది. మంచి పని చేస్తున్నామనే తృప్తి మాత్రమే మనకు ఆత్మానందాన్ని యిస్తుంది. ఇంతకన్నా మించినది వేరొకటిలేదు. ఆ విధంగా మీరు (కొమరగిరి) ఒక మంచి 'శ్రీవాణి' పత్రికను నడుపుతూ, సాయిబాబా గారిని నమ్ముకోవడం, నమ్ముకోవడమేగాక, వారి ప్రేరణతో 'నైతిక విద్య' వ్యాప్తి కోసం ఇలాంటి మంచి పుస్తకాలను తీసుకొని రావడం, నాకు చాలా ఆనందంగా వున్నది. మీరు అనేక అమూల్యమైన విషయాలను సేకరించి, ఎంతో కృషి చేసి చాలా బాగా ఈ పుస్తకాలను తీసుకొని వచ్చారు. ఇంకా ఎక్కువ పుస్తకాలను తీసుకొని రావాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. తీసుకొని రావడమేగాక టీచర్లకు మంచి శిక్షణ యిచ్చి, వారిని తీర్చిదిద్ది ముందుకు నడిపించాలని కోరుతున్నాను. ఏదైతే మీ జీవిత ఆశయం ఉందో, ఆ ఆశయంతో మీలాంటివారు కొన్నివేల మందిని తయారుచేస్తే, వాళ్ళు కొన్ని లక్షల మందిని తయారు చేస్తారు. దిగజారిపోతున్న విలువలను కొంతవరకైనా కాపాడుకోవడానికి ఉపకరిస్తుందని నేను అభిప్రాయ పడుతున్నాను. భగవంతుడు తమర్ని అన్ని విధాలా ఆశీర్వదించాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.

Wish you all the Best. నేను చాలా సంతోషిస్తున్నాను. ఇంకా మీరు బాగా చేయాలని మనస్ఫూర్తిగా కోరుకుంటున్నాను. ఆ విధంగా చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. మీ అందరి సహకారంతో, నేను కొంతైనా ఈ సమాజంలో నీతిని, నిజాయితీని, విలువలను పెంచగలిగితే, మన దేశభవిష్యత్తు అత్యంత ఉజ్జ్వలంగా ఉంటుంది. ఈ మహత్తర ఆశయం కోసం మనమందరం కలిసి కృషి చేద్దాం.

(ది. 19-8-2002 తేదిన గౌ॥ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారాచంద్రబాబు నాయుడు గారు 'నీతిసుధానిధి' పుస్తకములను ఆవిష్కరించి చేసిన ప్రసంగం)

నీతి సుధానిధి

(MORAL EDUCATION BOOK)

చతుర్థ భాగము

రచన - సంకలనం

శ్రీ కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు

ఎడిటర్ : 'శ్రీవాణి'

వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L. CENTRE

ప్రచురణ

నైతిక మానవతా విలువల అధ్యయన కేంద్రము

ETHICS & HUMAN VALUES' LEARNING CENTRE

(E.H.V.L. CENTRE)

24-52, Ramanaidupet, MACHILIPATNAM - 521 001.

✆ 08672 - 22818, 21137

ప్రథమ ముద్రణ : జూలై 2002

ప్రతులు : 2000

మూల్యము : రు. **35-00**

కవరు పేజీ డిజైన్

శ్రీ జి.ఎన్. రావు

విక్రమ్ పబ్లిషర్స్

విజయవాడ - 520 002.

ముద్రణ :

శ్రీవాణి ఆఫ్‌సెట్ ప్రింటర్స్

మచిలీపట్నం.

ప్రతులకు :

E.H.V.L. CENTRE

24-52, Ramanaidupet,

MACHILIPATNAM - 521 001.

మనసులో మాట

"సత్ప్రవర్తన, సద్బుద్ధి, సత్యనిరతి
భక్తి, క్రమశిక్షణ, కర్తవ్యపాలనంబు
నేర్పునదే విద్య, అద్దాని విద్యార్థి నేర్వవలయు."

'విద్య' అంటే కేవలం చదవటం, వ్రాయటం మాత్రమే కాదు, డిగ్రీలు సంపాదించటమే కాదు. మార్కులు, ర్యాంకులు తెచ్చుకోవటమే కాదు. పై ఆరు సద్గుణములు నేర్పునదే సరియైన విద్య. కనుక ప్రతి విద్యార్థి అట్టి విద్యను అభ్యసించాలి.

వినయం లేని విద్య, వివేకం లేని విజ్ఞానం, సంస్కారంలేని చదువు ఉన్నా ప్రయోజనం లేదు. విద్యతో పాటు వినయం, వివేకం, సంస్కారం ప్రతి విద్యార్థిలో ఉండాలి. నీతి, నిజాయితీలు వీటికి తోడుకావాలి. ఈ ఐదు విద్యార్థికి పంచప్రాణములు.

సత్యం, అహింస; ప్రేమ, కరుణ; దయ, దాతృత్వం; సేవ, స్నేహం; శాంతం, సహనం - ఇవి మానవతా విలువలు. ఈ విలువలను ప్రతివిద్యార్థి పెంపొందించుకోవాలి.

ఈనాడు కులం పేరుతో క్రుమ్ములాడుకుంటున్నారు. మతంపేరిట మారణహోమాలు జరుగుతున్నాయి. 'అస్పృశ్యత' సమాజాన్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తుంటే, 'అసూయాద్వేషములు' వ్యక్తిని పతనం చేస్తున్నాయి. కనుక భావిభారత పౌరులు వీటికి ఎంత దూరంగా వుంటే అంత మంచిది.

దుర్గుణాలను దూరం గావించి, సద్గుణాలను నేర్పునదే సరియైన విద్య. అయితే ఇటువంటి ఉత్తమమైన, పవిత్రమైన విద్యను ఎప్పుడు? ఎవరికి? ఎవరు? నేర్పాలి. ఇదే ఈనాటి ప్రధాన సమస్య. ఇలాంటి విద్య వెల చెల్లిస్తే బజారులో దొరికేది కాదు, ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు అబ్బేది కాదు.

'శైశవేభ్యస్త విద్యానామ్' విద్య బాల్యమునందే అభ్యసించాలి. అప్పుడే అది బాగా వంటపడుతుంది. అప్పుడు నేర్చుకున్నది, అలవరచుకున్నది మాత్రమే జీవితాంతం గుర్తువుంటుంది. మధ్యలో నేర్చుకున్నది మధ్యలోనే పోతుంది. కనుక అట్టి బాల్యదశను సద్వినియోగం అయ్యేట్లుగా చూడాలి పెద్దలు.

'నైతిక విద్యావ్యాప్తి' అనే సౌధానికి నాలుగు మూలస్తంభాలు. అవి పటిష్ఠంగా, ధృఢంగా ఉన్నప్పుడే 'నైతిక విద్యావ్యాప్తి' జరుగుతుంది. ఆ మూలస్తంభాలే 1. అధ్యాపకులు 2. తల్లిదండ్రులు 3. విద్యాసంస్థల అధినేతలు 4. ప్రభుత్వం. ఈ నాలుగు స్తంభాలలో ఏ స్తంభం బలహీనంగా ఉన్నా ఆ సౌధం కూలిపోతుంది. నైతిక విద్యావ్యాప్తికే అవరోధం ఏర్పడుతుంది.

ఈ పవిత్ర ఆశయసాధనకు "నైతిక మానవతా విలువల అధ్యయన కేంద్రం" **Ethics & Human values' learning centre (E.H.V.L. Centre)** స్థాపించబడింది. ప్రారంభంలో ప్రధానంగా ఈ క్రింది మూడు అంశాలను గురించి బాలబాలికలకు బోధించాలని సంకల్పించుటమైనది.

1. నైతిక విలువల ప్రాముఖ్యతను, నైతికవిద్య ఆవశ్యకతను బోధిస్తూ, బాలబాలికలను సచ్ఛీల సంపన్నులుగా, విద్యా వినయ శోభితులుగా తీర్చిదిద్దటం.
2. మానవతా విలువలను బోధిస్తూ, బాలబాలికలలో మానవత్వాన్ని పెంపొందించటం.
3. కులమతాలకతీతంగా బాలబాలికలకు దేశభక్తి భావాలను బోధిస్తూ, వారిని ఉత్తమ భావిభారత పౌరులుగా తీర్చిదిద్దటం.

పై ఆశయ ఆదర్శములను ఆచరణలో పెట్టడానికి ఒక కార్యాచరణ పథకము కూడా రూపొందించబడింది.

1. ప్రతి జిల్లాలో 'విద్యా సదస్సులు' నిర్వహించడం.
2. అధ్యాపకులకు శిక్షణా తరగతులు ప్రతి జిల్లాలో ఏర్పాటు చేయటం.
3. ప్రతి తరగతిలో వారానికొక నీతితరగతి (Moral Class) నిర్వహించడం.
4. బాలబాలికలకు బోధించడానికి 'నీతి పుస్తకములు' (Moral Education Books) ముద్రించడం.

విద్యా సంస్థలలో 'నైతికవిద్య ఆవశ్యకత' అనే పుస్తకమును ముద్రించి,కొన్ని వేల కాపీలు రాష్ట్రం నలుమూలలా పంపిణీ చేయటం జరిగింది. ఇంకా మరికొన్ని వేల కాపీలు పంపిణీ జరగాలి. సహృదయుల సహకారం ఎంతైనా అవసరం.

నైతికవిద్యను గురించి తరగతి గదులలో బాలబాలికలకు బోధించడానికి మూడు 'సిలబస్' పుస్తకములు కూడా అందిస్తున్నాము. దీని పేరు 'నీతిసుధానిధి' ఇప్పుడు తృతీయ,

చతుర్థ, పంచమభాగములు సమర్పించుకుంటున్నాము. ముఖ్యంగా ఈ మూడు పుస్తకములు హైస్కూల్, కాలేజీ విద్యార్థులను దృష్టిలో పెట్టుకొని వ్రాయబడినాయి. 6, 7 తరగతుల విద్యార్థులకు అవసరమైన ప్రథమ, ద్వితీయ భాగములు త్వరలో అందించబడతాయి.

ప్రస్తుతం అందిస్తున్న 'నీతి సుధానిధి' మూడు భాగములలో ఒక్కొక్క పుస్తకంలో నాలుగు అంశములున్నాయి. 1. ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు 2. నీతి శ్లోకములు - పద్యములు 3. హితోక్తులు 4. మహనీయులు - త్యాగశీలురు

మొదటి అంశములోని 'ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు' పిల్లలందరిచేత కంఠస్థం చేయించాలి. మిగతా మూడు అంశములలో ఒక్కొక్క అంశములో పది విషయములు (Topics) చొప్పున ముప్పై విషయములు ఉన్నాయి. 'నీతివిద్య' (Moral Education) బోధించడానికి ప్రతి నెలా మూడు Periods కేటాయించుతే బాగుంటుంది. ఆ విధంగా పదినెలల పాటు మూడు తరగతుల వారికి బోధించవచ్చును. ముప్పై విషయాలు వరుసగా బోధించినా బోధించవచ్చును. లేక ఒక్కొక్క అంశములోని ఒక్కొక్క విషయాన్ని తీసుకొని ప్రతినెలా మూడు అంశములలోని విషయాలను బోధించవచ్చును. నిర్ణయాధికారము విద్యాసంస్థలవారికే వదిలివేయడమైనది. ఆ విధంగా బోధించి, విద్యా సంవత్సరాంతంలో వ్రాత పరీక్షలు పెట్టి ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ శ్రేణులలో ఉత్తీర్ణులైనవారికి బహుమతులు ప్రదానం చేస్తే బాగుంటుంది. నైతికవిద్య యెడల విద్యార్థులలో ఆసక్తి పెరుగుతుంది. మానసిక మార్పు వస్తుంది. వినయశీల సంపన్నులవుతారు. సంస్కారవంతులవుతారు.

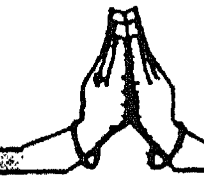
తల్లిదండ్రులు, అధ్యాపకులు, విద్యాసంస్థల అధినేతలు ముఖ్యంగా ప్రభుత్వం ఈ పవిత్ర ఉద్యమానికి సహాయ సహకారములు అందించి 'నైతిక విద్యావ్యాప్తి'కి తోడ్పడుతారని ఆశిస్తున్నాము.

"నైతిక విద్యావ్యాప్తి దేశ ప్రగతికి సోపానం"

ధన్యవాదములు

మచిలీపట్నం,
ది. 20-7-2002

(కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు)
వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L CENTRE
ఎడిటర్ 'శ్రీవాణి'

కృతజ్ఞతలు

'నీతి సుధావిధి' పుస్తకములు (Moral Education Books) ముద్రించే ముందు చాలా మంది అనుభవజ్ఞులైన, పెద్దలను సంప్రదించాను. వారి అమూల్యమైన సలహాలు స్వీకరించాను. వారి రచనలు కూడా నాకు సహాయపడినాయి. ముఖ్యంగా గత 17 సంవత్సరాలుగా **శ్రీవాణి మాసపత్రిక** రచనలు నాకు ఎంతగానో తోడ్పడినాయి.

సర్వశ్రీ ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం (వైస్‌ఛాన్సలర్, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్), జానమద్ది హనుమచ్ఛాస్త్రి (కడప), చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ (తమిళనాడు), 'పద్మశ్రీ' తుర్లపాటి కుటుంబరావు (విజయవాడ), మన్నవ గిరిధరరావు (Ex. M.L.C. గుంటూరు), కీ॥శే॥ "కరుణశ్రీ" (గుంటూరు), ఆర్. సీతాలక్ష్మి (చీరాల), ఎస్.వి. ఆర్. సత్యనారాయణమూర్తి (బొబ్బిలి), రెడ్డి రాఘవయ్య (హైదరాబాద్)గార్ల రచనలు మరియు శతకములు, భర్తృహరి సుభాషితములు ఈ మహాప్రయత్నానికి తోడ్పడినాయి.

మచిలీపట్నంకు చెందిన డా॥ మాదిరాజు రామలింగేశ్వరరావు, సోమంచి రామం, డా॥ రాపర్ల జనార్ధనరావు, మల్లాది సూరిబాబు, డా॥ కాజ లక్ష్మీనరసింహారావు మరియు కె.వి. నాయుడుగార్ల సలహాలు నాకు ప్రోత్సాహాన్ని యిచ్చాయి.

విక్రమ్ పబ్లిషర్స్ (విజయవాడ) అధినేత శ్రీ జి.యస్. రావుగారు కవరు పేజీని అందంగా తీర్చిదిద్ది అందించారు.

'నైతిక మానవతా విలువల అధ్యయన కేంద్రం' (E.H.V.L. Centre) కార్యనిర్వాహక కమిటీవారు ఈ పవిత్ర ఉద్యమానికి అండగా నిలిచి ప్రోత్సహిస్తున్నారు.

ఇంకా... ఇంకా... ఎందరో మహానుభావుల సలహాలు మరియు ఎన్నో రచనలు ఈ ప్రయత్నానికి తోడ్పడినాయి.

ఈ మహోత్తర ప్రయత్నానికి తోడ్పడినవారందరికీ నా కృతజ్ఞతాభివందనములు.

భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు, నాలో కలిగించిన ప్రేరణ, అనుగ్రహించిన ఆశీస్సుల ఫలితమే ఈ 'నీతిసుధావిధి'. ఆ మహనీయునికి నా శతకోటి ప్రణామములు.

ధన్యవాదములు

(కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు)
వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L CENTRE
ఎడిటర్ 'శ్రీవాణి'

మచిలీపట్నం,
ది. 20-7-2002.

విషయసూచిక

ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు

నీతి శ్లోకములు - పద్యములు

హితోక్తులు

మహనీయులు - త్యాగశీలురు

ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు

వందేమాతరం

వందేమాతరం!.... వందేమాతరం !....
సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలామ్
సస్య శ్యామలాం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥ 1

శుభ్రజ్యోత్స్నాం పులకిత యామినీం
పుల్ల కుసుమిత ద్రుమదల శోభినీం
సుహాసినీం సుమధుర భాషిణీం
సుఖదాం వరదాం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥ 2

కోటి కోటి కంఠ కలకల నినాద కరాలే
కోటి కోటి భుజైర్ధృత ఖరకరవాలే
అబలా కేనో మాఁఎతో బలే
బహుబల ధారిణీం నమామి తారిణీం
రిపుదల వారిణీం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥ 3

తుమి విద్యా తుమి ధర్మ
తుమి హృది తుమి మర్మ
త్వం హి ప్రాణాః శరీరే
బాహుతే తుమి మాఁ శక్తి
హృదయే తుమి మాఁ భక్తి
తోమారయి ప్రతిమాగడి మందిరే మందిరే ॥ వందేమాతరం ॥ 4

త్వం హి దుర్గా దశప్రహరణధారిణీ
కమలా కమలదళ విహారిణీ
వాణీ విద్యాదాయినీ, నమామిత్వాం, నమామి కమలాం
అమలాం, అతులాం, సుజలాం, సుఫలాం, మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥ ...5

శ్యామలాం, సరలాం, సుస్మితాం, భూషితాం
ధరణీం, భరణీం, మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥ ...6

- బంకించంద్ర చటర్జీ

జనగణమన గీతము

జనగణమన అధినాయక జయ హే
భారత భాగ్యవిధాతా
పంజాబు సింధు గుజరాత మరాటా
ద్రావిడ ఉత్కళ వంగా
వింధ్య హిమాచల యమునా గంగా
ఉచ్ఛల జలధి తరంగా
తవ శుభ నామే జాగే
తవ శుభ ఆశిష మాగే
గాహే తవ జయ గాథా
జనగణ మంగళ దాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా
జయ హే జయ హే జయ హే
జయ జయ జయ జయ హే ...1

అహరహ తవ ఆహ్వాన ప్రచారిత
శుని తవ ఉదారవాణీ
హిందూ బౌద్ధ సిఖ జైన పారసిక
ముసల్మాన క్రిస్తానీ
పూరబ పశ్చిమ ఆసే
తవ సింహాసన పాసే
ప్రేమహార హయగాథా
జనగణ ఐక్య విధాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా ॥జయ హే॥ ...2

పతన అభ్యుదయ బంధుర పంథా
యుగ యుగ ధావిత యాత్రీ
తుమి చిర సారథి తవరథ చక్రే
ముఖరిత పథ దిన రాత్రీ

దారుణ విప్లవ మాఘే
తవ శంఖ ధ్వని బాజే
సంకట దుఃఖ త్రాతా
జనగణ పథ పరి చాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా ॥జయ హే॥ 3

ఘోర తిమిర ఘన నిబిడ నిషేధే
పీడిత మూర్ఛిత దేశే
జాగృత భిలతవ అవిచల మంగళ
నతనయనే అనిమే షే
దుస్వప్నే అతంకే
రక్షాకరివే అంకే
స్నేహమయీ తుమి మాతా
జనగణ దుఃఖ త్రాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా ॥జయ హే॥ 4

రాత్రి ప్రభాతిల ఉదిల రవిచ్ఛవి
పూర్వ ఉదయగిరి భాలే
గాహే విహగమ పుణ్య సమీరణ
నవ జీవన రస ఢాలే
తవ కరణారుణ రాగే
నిద్రిత భారత జాగే
తవ చరణే నత మాథా
జయ జయ జయ హే జయ రాజేశ్వర
భారత భాగ్య విధాతా ॥జయ హే॥ 5

- 'విశ్వకవి' రవీంద్రనాథ టాగోర్

మా తెలుగు తల్లి

మా తెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ
మా కన్నతల్లికి మంగళారతులు
కడుపులో బంగారు కనుచూపులో కరుణ
చిరునవ్వులో సిరులు దొరలించు మా తల్లి
గలగలా గోదారి కదలిపోతుంటేను
బిరబిరా కృష్ణమ్మ పరుగులిడుతుంటేను
బంగారు పంటలే పండుతాయి
మురిపాల ముత్యాలు దొర్లుతాయి
అమరావతీ నగర అపురూప శిల్పాలు
త్యాగయ్య గొంతులో తారాడు నాదాలు
తిక్కయ్య కలములో తియ్యందనాలు
నిత్యమై నిఖిలమై నిలచియుండేదాక
రుద్రమ్మ భుజశక్తి! మల్లమ్మ పతిభక్తి
తిమ్మరుసు ధీయుక్తి! కృష్ణరాయలకీర్తి!
మా చెవులు రింగుమని మారుమ్రోగేదాక
నీ పాటలే పాడుతాం నీ ఆటలే ఆడుతాం

జై తెలుగుతల్లి! జై తెలుగుతల్లి!

- శంకరంబాడి సుందరాచార్య

ఏ దేశమేగినా....

ఏ దేశ మేఁగినా, ఎందుఁగాలిడినా
ఏ పీఠ మెక్కినా, యెవ రెదు రయిన
పొగడరా, నీ తల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా, నీ జాతి నిండు గౌరవము
లేదురా యిటువంటి భూదేవి యెందు
లేరురా మనవంటి పౌరు లింకెందు

ఏ పూర్వపుణ్యమో, ఏ యోగబలమొ,
జనియించినాడ వీస్వర్గలోకమున
ఏ మంచిపూవులన్ బ్రేమించినావో
నిను మోసె నీ తల్లి కనక గర్భమున
సూర్యుని వెలుతురు సోకునందాక
ఓడల జెండాలు అడునందాక
నరుడు ప్రాణాలతో నడుచునందాక
అందాక గల యీ యనంతభూతలిని
మనభూమి వంటి కమ్మని భూమి లేదు

వెలిగిన దీ దివ్య విశ్వంబు పుత్ర
దీపించె నీ పుణ్య దేశంబు పుత్ర;
అవమానమేలరా, అనుమాన మేల
భరతపుత్రుఁడ నంచు భక్తిలోఁ బలుక

- రాయప్రోలు

ప్రార్థన

"అసతోమా సద్గమయ
తమసోమా జ్యోతిర్గమయ
మృత్యోర్మా అమృతంగమయ"

చెడునుండి నన్ను మంచిని చేర్చుము. అజ్ఞానము (చీకటి) నుండి నన్ను జ్ఞానము (వెలుగు)ను చేర్చుము. మృత్యువు నుండి నన్ను మోక్షమును చేర్చుము.

"ఓ దేవదేవా! నన్ను చెడుపనులకు ప్రోద్బలం చేయకుము. మంచిపనులు చేయడానికి శక్తిని ప్రసాదించుము, చీకటిలో పడి కొట్టుమిట్టాడుకుంటున్న నన్ను వెలుగులోనికి తీసుకొని రమ్ము. మృత్యుముఖం లోపడి నరకయాతనలు అనుభవిస్తున్న నాకు మోక్షమును ప్రసాదించుము" అని ప్రతి నిత్యమూ ప్రాతఃకాలమున భగవంతుని ప్రార్థించవలెను.

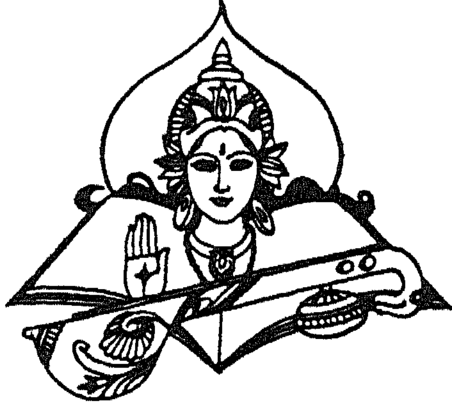
విఘ్నేశ్వర ధ్యానము

"శుక్లాంబరధరం విష్ణుం, శశివర్ణం చతుర్భుజమ్
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్, సర్వ విఘ్నోపశాన్తయే"

తెల్లని వస్త్రములను ధరించినవాడును, అంతటా వ్యాపించిన చంద్రుని కాంతివంటి తెల్లని కాంతి కలవాడును, నిర్మలమైన, స్వచ్ఛమైన ముఖము గలవాడు నగు విఘ్నేశ్వరుని సమస్త విఘ్నములు నశించుట కొఱకు ధ్యానము చేయవలెను.

"అగజాననపద్మార్కం, గజాననమహర్నిశమ్
అనేకదన్తం భక్తానాం, ఏకదన్తముపాస్మహే"

హిమవత్పర్వతము యొక్క పుత్రికయగు పార్వతీదేవి యొక్క పద్మమువంటి ముఖమునకు సూర్యునివలె సంతోషమును కలిగించువాడును, భక్తులకు అనేక వరములను యిచ్చువాడును, ఒకే దంతము కలవాడునగు ఆ వినాయకుని పగలు, రాత్రియును (ఎల్లప్పుడునూ) సేవింతును.

సరస్వతీ ధ్యానము

"సరస్వతి! నమస్తుభ్యం
వరదే! కామరూపిణి!
విద్యారంభం కరిష్యామి
సిద్ధిర్భవతు మే సదా."

"ఓ సరస్వతీదేవీ! నీ కొఱకు నమస్కారము, వరములు యిచ్చెడిదానా! చక్కని రూపము గలదానా! విద్యను ప్రారంభించుటను చేయుదును. నాకు ఎల్లప్పడూ ఈ విద్య సిద్ధించుట అగుగాక!".

"పద్మపత్రవిశాలాక్షీ పద్మకేసరవర్ణినీ
నిత్యం పద్మాలయా దేవీ సా మాం పాతు సరస్వతీ"

పద్మము యొక్క రేకులవలె విశాలమైన కన్నులు కలదియును, పద్మము యొక్క కేసరములవంటి పసుపుపచ్చని రంగు కలదియును, పద్మమే నివాసముగా కలదియును, దేవతయునగు ఆ సరస్వతి ఎల్లప్పడూ నన్ను రక్షించుగాక!

దైవ ప్రార్థన

"త్వమేవ మాతాచ పితా త్వమేవ
త్వమేవ బంధుశ్చ సఖా త్వమేవ
త్వమేవ విద్యా ద్రవిణం త్వమేవ
త్వమేవ సర్వం మమ దేవదేవ."

"ఓ దేవ దేవా! నీవే తల్లివి, నీవే తండ్రివి, నీవే బంధువు, నీవే స్నేహితుడవు, నీవే నా చదువు, నీవే నా ధనము, నీవే నా సర్వము"

"నీవే తల్లివి తండ్రివి
నీవే నా తోడు నీడ నీవే సఖుఁడౌ
నీవే గురుఁడవు దైవము
నీవే నా పతియు గతియు నిజముగ కృష్ణా!"

"ఓ కృష్ణా! నిజముగా నాకు తల్లిదండ్రులును, సోదరులును, మిత్రుడును, గురుడును, దైవమును, ప్రభువును, దిక్కును అన్నిటికి నీవే, నా కితరులు ఆధారము లేదు."

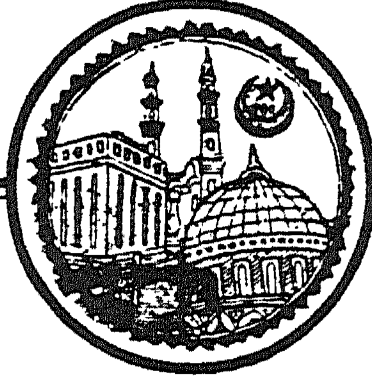
గురు ప్రార్థన

"గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుః
గురుర్దేవో మహేశ్వరః
గురుస్సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ
తస్మై శ్రీ గురవేనమః"

"గురువు బ్రహ్మదేవుడు, గురువు విష్ణువు, గురువు దేవుడగు ఈశ్వరుడు, గురువు ప్రత్యక్షముగానున్న ఆ పరమాత్మయే. అటువంటి తేజోవంతుడగు గురువు కొఱకు నమస్కారము".

"అజ్ఞానతిమిరాన్ధస్య
జ్ఞానాంజనశలాకయా
చక్షురున్మీలితం యేన
తస్మై శ్రీ గురవేనమః॥"

"అజ్ఞానము అను చీకటి యందు గ్రుడ్డివాని వలె వున్న నా యొక్క కన్ను 'జ్ఞానము' అను కాటుక పుల్లతో ఏ గురువుచే తెరిపింపజేయబడినదో, అటువంటి తేజోవంతుడగు గురువు కొఱకు నమస్కారము".

సూరయె ఫాతిహా

(మహమ్మదీయ ప్రార్థనా శ్లోకములు)

బిస్మిల్లా హిర్రహ్మా నిర్రహీం

అమిత దయగలవాడును, ప్రేమించు వాడును అయిన అల్లాః పేరుతో

అల్హాందు లిల్లాహి రబ్బిల్ ఆలమీన్

సమస్త స్తోత్రములు అల్లాః కొరకే, ఆయన సర్వలోకములను పాలించు ప్రభువు

అర్రహామా నిర్రహీమ్

అమిత దయగలవాడును, ప్రేమించువాడును

మాలికి యౌమి ద్దీన్

తీర్పు దినమునకు సర్వాధికారి

ఇయ్యాక నఆబుదు వఇయ్యాక నస్తయీన్

మేము నిన్నే ఆరాధిస్తాము, సహాయం కొరకు నిన్నే అర్థిస్తాము

ఇహ్‌దినస్ సిరాతల్ ముస్తఖీమ్

మాకు సన్మార్గమును చూపుము

సిరాతల్ లజీన అన్ అమ్త అలైహిమ్

ఎవరిపైనయితే నీవు అనుగ్రహించి బహుమతులు కురిపించినావో

గైరిల్ మగ్‌జూబి అలైహిమ్, వలజ్జాల్లీన్ - ఆమీన్

ఎవరిపైనయితే నీ ఆగ్రహం వర్షించలేదో, మరెవరైతే మార్గ భ్రష్టులు కాలేదో వారి మార్గమును చూపుము - ఆమీన్ (తథాస్తు)

క్రైస్తవ ప్రార్థనలు

Lord, make me a channel of your **PEACE;**
Where there is hatred, let me sow **LOVE;**
Where there is injury, **PARDON;**
where there is doubt, **FAITH;**
whre there is despair, **HOPE;**
where there is darkness, **LIGHT;**
and where there is sadness, **JOY;**
O Master, grant that I may never seek
so much to be consoled as to console;
to be understood as to understand;
to be loved as to love with all my soul.
For it is in giving that we receive,
it is in pardoning that we are pardoned,
and it is in dying that we are born
to eternal life

- ST. FRANCIS

What a friend we have in jesus,
All our sins and griefs to bear !
What a privilege to carry
Everything to God in prayer !
O what peace we often forfeit,
O What needless pain we bear,
All because we do not carry
Everything to God in prayer !

Have we trails and temptations?
Is there trouble anywhere?
We should never be discouraged :
Take it to the lord in Prayer.
Can we find a friend so faithful,
Who will all our sorrows share?
Jesus knows our every weakness;
Take it to the Lord in prayer.

Are we weak and heavy - laden,
Cumbered with a load of care?
Jesus only is our refuge:
Take it to the Lord in Prayer.
Do thy friends despise, forsake thee ?
Take it to the Lord in prayer;
In His arms He'll take and shield thee;
Thou wilt find a solace there.

- JOSEPH SCRIVEN, 1820-'86

ప్రతిజ్ఞ

భారతదేశము నా మాతృభూమి, భారతీయులందరు నా సహోదరులు.

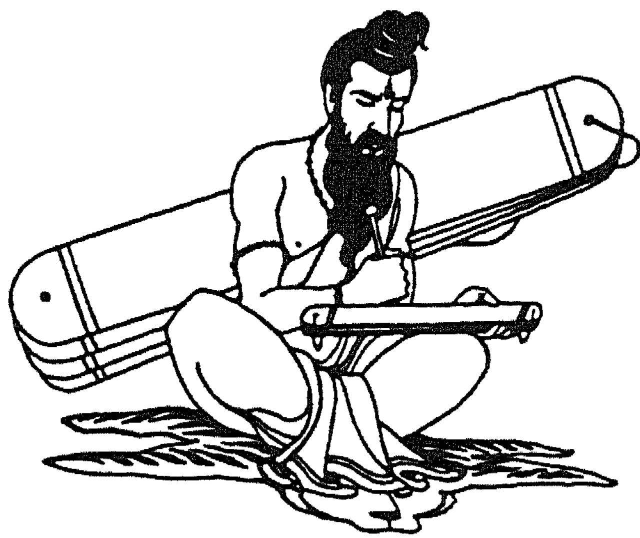
నేను నా దేశమును ప్రేమించుచున్నాను. సుసంపన్నమైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణము. దీనికి అర్హుడనగుటకై సర్వదా నేను కృషి చేయుదును.

నా తల్లిదండ్రులను, ఉపాధ్యాయులను, పెద్దలందరిని గౌరవింతును. ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడచుకొందును.

నా దేశముపట్లను, నా ప్రజలపట్లను సేవానిరతి కలిగి యుందునని ప్రతిజ్ఞ చేయుచున్నాను.

వారి శ్రేయోభివృద్ధులే నా ఆనందమునకు మూలము.

భారతమాతాకీ జై!

నీతి శ్లోకములు - పద్యములు

దుర్జనమైత్రి - సజ్జనమైత్రి

**"ఆరమ్భ గుర్వీ క్షయిణీ క్రమేణ
లఘ్వీ పురా వృద్ధి ముపైతి పశ్చాత్
దినస్య పూర్వార్ధ పరార్ధ భిన్నా
ఛాయేవ మైత్రీ ఖలసజ్జనానామ్"**

దుర్జనుల మైత్రి ప్రొద్దుటిపూటనీడవలె మొదట పెద్దదిగా ఉండి క్రమముగా తరిగిపోతుంది. సజ్జనులమైత్రి మాపటి పూట నీడవలె మొదట చిన్నదిగా వుండి, పోను పోను పెరుగుతుంది. కనుక ఎప్పుడూ సజ్జనులతో స్నేహం చేయటం క్షేమం.

దుర్జన మైత్రి ఎలాంటిదో, సజ్జనమైత్రి ఎలాంటిదో భర్తృహరి చక్కగా ఈ శ్లోకంలో వివరించారు. చెడ్డవారి స్నేహం ప్రారంభంలో ఆర్భాటంగా ఉంటుంది. ఎక్కడాలేని ఆప్యాయతను వెలిబుస్తారు. ప్రేమను ప్రదర్శిస్తారు. రాసుకొని, పూసుకొని తిరుగుతారు. అట్టివారిని '**ఆరంభశూరులు**' అంటారు. కాలం గడిచినకొద్దీ, క్రమకమేణా అది తరిగిపోయి, అదృశ్యమైపోతుంది. ఒక్కొక్క సమయంలో అట్టివారితో విరోధం వచ్చినా, ఆశ్చర్య పడనవసరం లేదు. అందువలననే '**అతి సర్వత్రా వర్జయేత్**' అన్నారు అనుభవజ్ఞులు. కనుక ఏవిషయంలోనైనా సరే 'అతి' పనికి రాదు.

ఇకపోతే మంచివారిమైత్రి ప్రారంభంలో అంతపెద్దగా కనిపించదు. సామాన్యంగా ఉంటుంది. అయితే కాలం గడిచినకొద్దీ వారిస్నేహం అభివృద్ధి అవుతూ ఉంటుంది. ఆత్మీయత పెరుగుతూ ఉంటుంది. పోనుపోనూ సన్నిహితులవుతుంటారు. అట్టివారినే 'ప్రాణమిత్రులు' అంటారు. ఒక్క సుఖంలోనేగాక, కష్టాలలో కూడా అట్టివారు పాలు పంచుకుంటారు.

చెడ్డవారి స్నేహం తాత్కాలికం, మంచివారి స్నేహం శాశ్వతం. కనుక ఎవరు మంచివారో? ఎవరు చెడ్డవారో? ఎవరు దుర్జనులో? ఎవరు సజ్జనులో? విజ్ఞతతో గ్రహించి, మంచివారితో అనగా సజ్జనులతో మాత్రమే స్నేహం చేయాలి. 'భర్తృహరి' పై సంస్కృత శ్లోకాన్ని 'ఏనుగు లక్ష్మణకవి' యథాతథంగా తెనిగించి, మనకు అందించారు.

**"మొదలఁ జూచిన గడు గొప్ప పిదపఁ గుఱుచ
యాది గొంచెము తర్వాత నధిక మగుచుఁ
దనరు దినపూర్వ పరభాగ జనిత మయిన
ఛాయ పోలికఁగు జన సజ్జనులమైత్రి".**

- ఏనుగు లక్ష్మణ కవి

చెట్టు ఆదర్శం

**"దత్తేభరం కుసుమ పత్ర ఫలావలీనామ్
మర్మ వ్యథాం వహతి శీతభవారుజంచ,
యో దేహ మర్పయతి చాస్యసుఖస్య హేతోః
తస్మై వదాన్య గురవే తరవే నమోస్తు".**

చెట్టు, పూలు, పండ్లు, ఆకులు అందరికీ యిస్తుంది. ఎండకు ఎండుతూ, వానకు తడుస్తూ, పెనుగాలికి ఊగుతూ, ఎన్నెన్నో బాధలు అనుభవిస్తూ కూడా ఎవరితోనూ చెప్పకోదు. ఇతరుల సుఖము కోసమే అది బ్రతుకుతుంది. బాటసారులకు నీడనిచ్చి, వారి శ్రమను పోగొడుతుంది. అది ఎండిపోయి, కూలిపోయిన తరువాత కూడా వంట చెఱకుగా ఉపయోగపడుతుంది. ఇంకా అనేక విధముల దానిని జనం ఉపయోగించుకుంటారు. నిజానికి చెట్టుకు మించిన దాత ఎవరూ లేరు. అలాగే లోకంలో ఇతరుల సౌఖ్యం కోసం తమ సర్వస్వాన్ని సమర్పణ చేసే మహనీయులు కూడా కొందరున్నారు.

మన ఇతిహాస పురాణాల పుటలను త్రిప్పతే శిబి చక్రవర్తి, బలి చక్రవర్తి, హరిశ్చంద్రుడు, దధీచి, కర్ణుడు మొదలైన త్యాగశీలురు ఎందరో కనిపిస్తారు. భారతదేశం త్యాగధనులకు పుట్టినిల్లు. సత్యమే జీవిత పరమావధిగా భావించి, పరోపకారమే ధర్మంగా నెంచి, మృత్యువునకు కూడా ఏ మాత్రం భయపడక, ధర్మసంస్థాపనార్థం, తమ జీవిత సర్వస్వాన్ని సమర్పించుకొనిన త్యాగశీలురులను కన్నది ఈ భరతమాత. అట్టి మహనీయులను మనం ఆదర్శంగా గైకొనాలి.

"దానమివ్వని చేయికన్న ఫలమునిచ్చే చెట్టుమిన్న" చెట్టు యొక్క త్యాగమయమైన జీవితాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకోవాలి. ప్రతి వ్యక్తి అలవరచుకోవలసిన సద్గుణములలో అతి ప్రధానమైనది 'త్యాగం'. త్యాగానికి ప్రతీక చెట్టు.

**"బ్రతికినన్నినాళ్ళు ఫలములిచ్చుటెకాదు
చచ్చికూడ చీల్చి యిచ్చి తనువు
త్యాగభావమునకు తరువులే గురువులు
లలిత సుగుణజాల! తెలుగుబాల!".** - **కరుణశ్రీ**

దూరదృష్టి

"చింతనీయా హి విపదాం
ఆదౌ ఏవ ప్రతిక్రియా
న కూపఖననం యుక్తం
ప్రదీప్తే వహ్నినా గృహే"

ఆపదలు దాటుటకు ఉపాయము ముందుగనే ఆలోచించవలెనుగాని, అవి వచ్చి మీదపడిన తరువాత కాదు. అదే విధముగ అగ్నిచే గృహము తగులబడుచుండగా నీళ్ళకోసం నూతిని త్రవ్వటం మొదలుపెట్టటం విజ్ఞత అనిపించుకోదు.

జీవితంలో విజయాన్ని సాధించడానికి 'దూరదృష్టి' అత్యవసరం. రానున్న ఆపదలను ముందుగానే పసికట్టి, తరుణోపాయాన్ని కనుగొనటమే 'దూరదృష్టి' అంటారు. అట్టి దూరదృష్టి కలవారు మాత్రమే ఆపదలను దాటగలుగుతారు. అది లేనివారు ఆపదలకు గురి అవుతారు. కనుక విజ్ఞతతో కూడిన 'దూరదృష్టి' ని పెంపొందించుకోవాలి. అయితే 'ఆపదలు వచ్చినప్పుడు ఆలోచిద్దాం' అంటారు కొందరు. అయితే సమయ స్ఫూర్తిని ప్రదర్శించి కొందరు బయటపడితే పడవచ్చును. కాని కొందరు ఆపదల నుండి బయటపడలేరు. కనుక రానున్న ఆపదలను ముందుగానే ఊహించి, తరుణోపాయాన్ని అన్వేషించి, జాగ్రత్తపడటం విజ్ఞుల లక్షణం.

చేతులు కాలిన తరువాత ఆకులు పట్టుకుంటే ప్రయోజనం లేదు. "Prevention is better than cure" అన్నారు గదా! వ్యాధి వచ్చిన తరువాత డాక్టర్ వద్దకు పరుగెత్తటంకంటే, అసలు వ్యాధి రాకుండానే ముందుగా జాగ్రత్తపడటం ఉత్తమం. అదే విధముగ ఇల్లు తగలపడుతుంటే, బావిని త్రవ్వడానికి మొదలుపెడితే ప్రయోజనం ఉంటుందా? ఉండదు. కనుక ముందుగానే ప్రతి ఇంట్లో బావిఉంటే మంచిది.

"కొంప గాలు వేళ గునపంబు చేబూని
బావి త్రవ్వ, నేమి ఫలము గలుగు?
ముందు చూపులేని మూర్ఖుండు చెడిపోవు
లలిత సుగుణజాల! తెలుగుబాల!".

- కరుణశ్రీ

పరోపకారము

"శ్లోకార్థేన ప్రవక్ష్యామి
యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః
పరోపకారః పుణ్యాయ
పాపాయ పరపీడనమ్".

"కోట్లకొలది గ్రంథాలలో ఎన్నో నీతులు చెప్పబడినాయి. ఆ గొప్ప విషయాల సారాంశమంతా ఇక్కడ ఒక అర్థశ్లోకంలో చెప్పబడింది. అదేమిటంటే, ఒకరికి ఉపకారం చేయడం పుణ్యం, ఒకరిని పీడించడం పాపం".

ఎన్ని లౌకిక విద్యలు నేర్చినప్పటికినీ, ఎన్ని గ్రంథములు చదివినప్పటికినీ, పరోపకారబుద్ధిని అలవరచుకొనని యెడల ప్రయోజనం శూన్యం. ఎట్టి ఫలాపేక్షలేకుండా, నిస్వార్థబుద్ధితో పరులకు సహాయం చేయటమే నిజమైన పరోపకారము.

పరులకు ఉపకారం చేయడమే పరోపకారము. ఉపకారం చేయడానికి వీలు కాకపోతే అపకారం మాత్రం చేయకూడదు. అపకారం జేయకుండా ఉండటమే గొప్ప ఉపకారం. అసలు నీవు పరులకు చేసిన ఉపకారం, పరులు నీకు చేసిన అపకారం మరచిపోవాలి. ఎందువలనంటే, పరులకు మనం చేసిన ఉపకారం మన మనస్సులో ఉంటే, ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వారి నుండి ప్రత్యుపకారం కోరాలనిపిస్తుంది. అప్పుడు వారు ఉపకారం చేయకపోతే బాధపడుతాం, నిందిస్తాం, క్రోధమును పెంచుకుంటాం.

ఇకపోతే పరులు నీకు చేసిన అపకారమును మరచిపోవాలి. పరులు నీకు చేసిన అపకారం గుర్తుంటే, నీలో కక్ష సాధించాలనే మనస్తత్వం ప్రబలుతుంది. కనుక పరులు నీకు చేసిన అపకారమును కూడా వెంటనే మరచిపోవాలి.

"పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనమ్" అని అష్టాదశపురాణములు బోధిస్తున్నాయి. సర్వగ్రంథముల సారము కూడా అదే. పరులకు ఉపకారం చేయడం పుణ్యం, అపకారం చేయడం పాపం. కనుక సాధ్యమైనంతవరకూ పరులకు ఉపకారం చేయటమే నేర్చుకోవాలిగాని, అపకారం మాత్రం చేయరాదు.

"పరులకొఱకె నదులు ప్రవహించు, గోవులు
పాలు పిండు, చెట్లు పూలుపూచు,
పరహితమ్ము కంటె పరమార్థమున్నదా
లలిత సుగుణజాల! తెలుగుబాల".

-కరుణశ్రీ

వసుధైక కుటుంబకం

"అయం నిజః పరోవేతి
వికల్పో లఘు చేతసామ్
ఉదార చరితానాం తు
వసదైక కుటుంబకమ్."

'వీడు నావాడు, వాడు పరాయివాడు' అని భేద భావం అల్పమైన బుద్ధి గలవారికి మాత్రమే ఉంటుంది. విశాలమైన దృక్పథం గలవారు, ప్రపంచంలోని మానవులంతా తన కుటుంబమేనని భావిస్తారు. అనగా మానవులందరియందు సమభావం కలిగి, అందరినీ సమదృష్టితో చూస్తుంటారు ఉత్తములైన సాధుపుంగవులు".

అల్పమైన బుద్ధి గలవారికి, విశాలదృక్పథం గలవారికి వ్యత్యాసము ఈ శ్లోకములో చెప్పబడింది. అల్పుల ఆలోచన ఎల్లప్పుడూ సంకుచితత్వంగానే ఉంటుంది. విశాలస్వభావంగలవారి ఆలోచన ఉన్నతంగా ఉంటుంది. అల్పదృష్టి చాలా నీచమైనది. అసలు నీచమైన లక్ష్యమే నేరము. ఊర్ధ్వదృష్టి ఉన్నతమైనది. ఉన్నతమైన లక్ష్యం ఉత్తమమైనది. కనుక లక్ష్యం ఉన్నతమైనదిగా ఉండాలి. ఆశయం పవిత్రమైనదిగా ఉండాలి. అట్టివారు మాత్రమే జీవితంలో ఉన్నత శిఖరాలను అందుకోగలుగుతారు. వారి భవిష్యత్తు అత్యంత ఉజ్జ్వలంగా ఉంటుంది. అల్పదృష్టి గలవారి పరిధి అల్పంగానే ఉంటుంది. 'వీడు నావాడు, నా కులంవాడు, నా దగ్గర బంధువు' అనే ఆలోచిస్తుంటాడేగాని సమాజమును గురించి ఏ మాత్రం పట్టించుకోడు. మానవులంతా ఒకే కుటుంబానికి చెందిన వారనే భావన, విశాలదృక్పథం గలవారిలో ఉంటుంది. ఇట్టి భావన ఈనాడు ప్రతిఒక్కరిలో ఉండాలి.

వ్యష్టి జీవుడు, సమిష్టి దేవుడు, కనుక సమాజమే దేవుడు. ఆ దృక్పథమును మనం అభివృద్ధి పరచుకోవాలి. వ్యష్టి నుండి సమిష్టిలో ప్రవేశించాలి. 'నేను' (I) నుండి 'మనము' (We) వరకు ప్రయాణం చేయాలి. 'నేను-నాది' అనే సంకుచిత జీవితం గడపరాదు. 'మనము' అనే విశాల హృదయమును పెంచుకోవాలి. విశాలమైన 'ప్రేమ' ను అభివృద్ధి పరచుకోవాలి. అట్టివారే సాధుపుంగవులు, సజ్జనులు.

"వీడు పరుల వాడు వాడు నావాడని
అల్పబుద్ధి తలచు నాత్మయందు;
సాధుపుంగవులకు జగమే కుటుంబంబు
లలిత సుగుణజాల! తెలుగుబాల!

- కరుణశ్రీ

అల్పమైనవాటిని ఆశించరు

"ఉత్తుంగ మత్త మాతంగ
మస్తకన్యస్త లోచనః
ఆసన్నే నపి సారంగే
కరోత్యాశాం మృగాధి పః"

"మృగాలకు రాజైన సింహం, మదించిన ఏనుగుల కుంభస్థలాలను ఎప్పుడు చీలుస్తానా! అని ఎదురు చూస్తూ ఉంటుంది. అంతేగాని, ప్రక్కనే ఉన్న లేడి పిల్లకోసం ఆశపడదు. అలాగే గొప్పవాడు ఎల్లప్పుడూ గొప్పవిషయాలను గురించే ఆలోచిస్తాడు గాని, అల్పమైన విషయాల మీదికి మనసు పోనివ్వడు".

'Look up, Aim High, Low Aim is Crime' "పైకి చూడు! పైకే గురిపెట్టుము! నీచమైన లక్ష్యమే నేరము" అన్నారు అనుభవజ్ఞులైన మన పెద్దలు. కనుక ఉత్తమమైన ఆశయం, ఉన్నతమైన ఆదర్శము, పవిత్రమైన లక్ష్యం ప్రతిఒక్కరికీ ఉండాలి. అదే గొప్పవారి లక్షణం. ఉన్నతమైన, ధృడమైన మనస్సు కలవారు ఎల్లప్పుడూ ఉన్నతమైన, ఆదర్శమైన వాటిని అందుకోవాలనే ప్రయత్నిస్తుంటారు గాని అల్పమైన వాటిని కన్నెత్తి కూడా చూడరు.

తాను రచించిన 'మహాభాగవతము'ను నరాధములకు (సామాన్యరాజులకు) అమ్మనిరాకరించి, సకల గుణసంపన్నుడైన శ్రీరామచంద్రుని పాదపద్మములకు సమర్పించాడు 'పోతన'. 'నిధి చాలా సుఖమా!' 'రాముని సన్నిధి సుఖమా' అని తర్కించి రామభక్తి సామ్రాజ్యాన్నే కోరుకున్నాడుగాని, భౌతికమైన సిరిసంపదలను కోరుకోలేదు 'త్యాగరాజు'. కనుక గొప్పవారి మనసు గొప్పగొప్ప విషయాలయందే లగ్నమై ఉంటుంది కాని, అల్పమైన విషయాలపైకి పోదు. అల్పమైన వాటిని ఆశించరు.

"గ్రాసములేక స్రుక్కిన జరాకృశమైన విశీర్ణమైన సా
యాసము నైన నష్టరుచియైనను బ్రాణ భయార్తమైన సం
త్రాసమదేభకుంభ పిశితగ్రహలాలస శీల సాగ్రహా
గ్రేసర భాసమానమగు కేసరి జీర్ణతృణంబు మేయునే!".

- ఏనుగు లక్ష్మణ కవి

నీచుడు పాముతో సమానం

"ఉపకారేణ నీచానా
మపకారో హి జాయతే
పయః పానం భుజంగానాం
కేవలం విష వర్ధనమ్".

"పాముకు పాలుపోసి పెంచితే, అది విషాన్ని వృద్ధి చేస్తుంది. అది కాటు వేయక మానదు. అలాగే, నీచునికి ఉపకారం చేస్తే అది అపకారమే అవుతుంది.

నీచుడిని ఎంత గౌరవించినా, ఆదరించినా, ఆ గౌరవమర్యాదలను నిలబెట్టుకోలేడు. సహాయం అందించినవానికే కీడు తలబెడుతాడు. ఎదుటివాడు ఏమైనా ఫరవాలేదని భావిస్తాడు. తన స్వార్థంకోసం ఎదుటివానిని బలిచేయడానికి కూడా ఏ మాత్రం వెరువడు. తన కడుపునిండితే చాలు. ఇట్టి స్వార్థపరులకు, నీచులకు సహాయం చేయడం "పాముకు పాలు పోసినట్లే" అవుతుంది.

అసలు 'నీచుడి' గుణగణాలు ఎట్లా ఉంటాయి? నీచుడిది నీచమైన స్వభావం. హీనమైన బుద్ధి. నీచబుద్ధి అంటే సంకుచితమైన, స్వార్థభూయిష్టమైన, అత్యంత హీనమైన మనస్తత్వం. తుచ్ఛమైన స్వభావం. తన స్వార్థంకోసం ఎదుటివానిని నిర్దాక్షిణ్యంగా సర్వనాశనం చేయడానికి ఏ మాత్రం సంకోచించడు నీచుడు. 'అసూయ' అతని సహజ లక్షణం. 'స్వార్థం' అతని ప్రవృత్తి. 'ద్వేషం' అతని సహజగుణం. 'ఓర్వలేనీతనం' అతని సొత్తు. పాముతో చెలిమి చేయటం కన్నా, నీచుడితో స్నేహం చేయటం మరింత ప్రమాదం. కనుక దుష్టునికి దూరముగా ఉండాలి అన్నారు మన పెద్దలు.

నీచుడికి సహాయం చేయడమంటే, పాముకు పాలుపోసి పెంచినట్లే అవుతుంది. పాము తన సహజబుద్ధిని ఏదో ఒక రోజున ప్రదర్శిస్తుంది. కాటువేస్తుంది, విషం కక్కుతుంది, నిండు ప్రాణాలను తీస్తుంది. అందుకోసమనే 'పగ' యొక్క పరాకాష్టను 'పాముపగ'తో పోల్చటం పరిపాటి. నీచుడికి ఉపకారం చేయడం ఒక విధంగా అపాత్ర దానమే అవుతుంది. అంతేకాదు కోరి కష్టాలు తెచ్చుకోవటమే. నీచుని ప్రవర్తనకూడా అదే విధంగా ఉంటుంది. కనుక నీచుని దరికి చేరనీయరాదు.

"నీచబుద్ధి నెంత నాదరించినగాని
కీడొనర్చు నెట్టివాడికైన
విషమునున్న ఫణిని విపరీతము బెంచ
కాటు వేయు నెంత ఘనుడినైన".

- *బాబా*

కూచమ్మ కూడపెడితే...

"దానం భోగో నాశస్తి స్రో
గతయో భవంతి విత్తస్య
యోన దదాతి న భుంక్తే
తస్య తృతీయా గతిర్భవతి".

ధనానికి మూడు విధములైన అవస్థలున్నాయి. ధనం ఒకరికి యివ్వడం వలన నశించిపోతుంది లేదా మనం అనుభవించినా తరిగిపోతుంది. ఈ రెండూ కాకపోతే మరెవరైనా అపహరించినప్పుడు కూడా ధనం పోతుంది.

పుట్టిన ప్రతి మానవుడూ ధనమును సంపాదించవలసినదే. అయితే తాను సంపాదించిన సంపదను, తన న్యాయసమ్మతమైన అవసరాలకు కొంత ఖర్చు పెట్టుకొనవచ్చును. మరికొంత దానధర్మములకు, పుణ్యకార్యములకు సద్వినియోగపరచాలి. అంతేగాని తాను తినక, ఇతరులకు పెట్టక దాచివుంచుతే 'కూచమ్మ కూడపెడితే, మాచమ్మ మాయం చేసింది' అన్నట్లుగా, మధ్యలో ఎవరో వచ్చి ఎత్తుకొనిపోతారు.

'లోభి' దాచిన సొమ్ము కూడా చిట్టచివరికి ఎవరోఒకరు సంగ్రహిస్తారు. కనుక సంపాదించిన ధనములో కొంత తాము అనుభవించాలి. మరికొంత దానంచేయాలి. ఈ రెండింటికి ఖర్చుచేయకుండా దాచుకుంటే ఎవరో ఒకరు, ఎప్పుడో ఒకప్పుడు దోచుకుంటారు. తింటే కడుపు నిండుతుంది. ప్రక్కవారికి యిస్తే 'తృప్తి' కలుగుతుంది. ఈ రెండూ చేయకపోతే 'నిరాశ' మిగులుతుంది.

"మూడు దశలు విత్తమునకు - దానమ్ము, భో
గమ్ము మఱియు నాశనమ్మనంగ;
మొదటి రెండు లేమి మూడవ దశవచ్చు
లలిత సుగుణజాల! తెలుగు బాల!

- కరుణశ్రీ

ఎక్కడ నివసించాలి?

"ధనికః శ్రోత్రియో రాజా
నదీ వైద్యస్తు పంచమః
పంచ యత్ర న విద్యన్తే
న తత్ర దివసం వసేత్"

అప్పిచ్చు ధనవంతుడు, వేదజ్ఞానియగు బ్రాహ్మణుడు, రక్షించే రాజు, నిరంతరం ప్రవహించే నది, వైద్యుడు - ఈ ఐదుగురు ఎక్కడైతే ఉండరో! అక్కడ ఒక్క దినమైనా నివసించరాదు.

సహజంగా ఎవరికైనా, ఎంతటి సంపన్నులకైనా, ఏదో ఒకనాడు అప్పుతీసుకోక తప్పదు. చిన్నవారు చిన్నమొత్తం, పెద్దవారు పెద్దమొత్తం అప్పు చేయక తప్పదు. సహృదయంతో అప్పుయిచ్చి ఆదుకొనే వారుండాలి గదా! అట్టి దాతృత్వబుద్ధి గల ధనవంతుల సమీపంలో ఉంటే ఏ ఇబ్బందీ ఉండదు.

వేదజ్ఞాని అయిన బ్రాహ్మణుడు కూడా సమీపంలోనే వుంటే మంచిది. ఇక్కడ కులంకాదు ప్రధానం. మంచిచెడులను చక్కగా వివరించి చెప్పే సకల శాస్త్ర పారంగతుడైన 'పండితుడు' అని అర్థం చెప్పుకుంటే బాగుంటుంది. కనుక సమబుద్ధిగల బుద్ధిమంతుడు కూడా సమీపంలో ఉంటే బాగుంటుంది.

ప్రజల యోగక్షేమాలుచూచే ప్రభువు కూడా ఉండాలి. అటువంటి రాజు గనుక లేకపోతే రక్షించేవారుండరు. రక్షణ లేకపోతే ప్రజలు ప్రశాంతంగా జీవించలేరు. కనుక చక్కటి పాలనను అందించే ప్రభువు కూడా ఉండాలి. నీరు మానవునికి ప్రాణం. త్రాగడానికి నీరు కావాలి. పంటలు పండించడానికి నీరు కావాలి. నీరు గనుక లేకపోతే మానవునికి మనుగడకే అవరోధం ఏర్పడుతుంది. కనుక నిరంతరం ప్రవహించే నది సమీపంలోనే ఉండటం చాలా మంచిది

'వైద్యో నారాయణో హరిః' అనారు గదా! ప్రతిఒక్కరికీ వైద్యుని అవసరం ఎంతైనా ఉంటుంది. సకాలంలో మందు యివ్వడానికి వైద్యుడు సమీపంలో ఉండాలి. జీవితం సాఫీగా, ప్రశాంతంగా కొనసాగాలంటే ఈ ఐదుగురి అవసరం ముఖ్యం. ఇవి అందుబాటులో లేనిచోట ఉన్నవారి జీవితం దుర్భరమవుతుంది. కనుక ఈ ఐదు సౌకర్యములు ఉన్నచోటనే స్థిరనివాసం ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. అదే విజ్ఞుల లక్షణం.

"అప్పిచ్చువాడు వైద్యుడు
ఎప్పుడు నెడతెగకపాఱు నేఱును, ద్విజుడున్
జొప్పడిన యూరనుండుము
చొప్పడకున్నట్టి యూర జొరకుము సుమతీ!"

సుపుత్రః కులదీపకః

"ప్రదోషే దీపకశ్చంద్రః, ప్రభాతే దీపకో రవిః
త్రైలోక్యే దీపకో ధర్మః, సుపుత్రః కులదీపకః"

"రాత్రియందు వెలుగు నిచ్చువాడు చంద్రుడు. ఉదయమున (పగలు) వెలుగునిచ్చువాడు సూర్యుడు. ముల్లోకములందును వెలుగు నిచ్చెడిది ధర్మము. కులమునకు కీర్తి దెచ్చువాడు సుపుత్రుడు (మంచి కుమారుడు).

పూర్ణిమరాత్రికి, అమావాస్యరాత్రికి ఎంతో తేడా ఉంటుంది. పూర్ణిమరాత్రి వెన్నెలరాత్రి, అమావాస్యరాత్రి చీకటిరాత్రి. మంచివారు, సహృదయులు, ప్రేమికులు కవులు, బాలబాలికలు, పసిపిల్లలు, చల్లటి వెన్నెలరాత్రిని కోరుకుంటారు. దుష్టులు, దుర్మార్గులు, దొంగలు, రౌడీలు, హంతకులు అమావాస్య చీకటిరాత్రిని కోరుకుంటారు. వెన్నెలను సజ్జనులు కోరుకుంటే, చీకటిని దుర్జనులు కోరుకుంటారు. వెన్నెల సదాలోచనలకు దోహదం చేస్తుంది. చీకటి దురాలోచనలను ప్రేరేపిస్తుంది. చెడును, మంచి ఏ విధంగా పారద్రోలగలుగుతుందో, చీకటిని, వెన్నెల ఆవిధంగా పారద్రోలుతుంది. రాత్రి వెలుగునిచ్చువాడు చంద్రుడు కాబట్టి - అతను రాత్రికి రాజు.

సూర్యోదయము నుంచి సూర్యాస్తమయం వరకు 'పగలు' అంటారు. ప్రపంచానికి వెలుగు ప్రసాదించువాడు సూర్యుడు. సూర్యచంద్రాదులు లేకపోతే ప్రపంచ గమనమే నిలిచిపోతుంది. సకల చరాచర సృష్టి ఆగిపోతుంది. మానవాళికి మనుగడ ఉండదు. సమస్త జీవరాసులు నశిస్తాయి. పంటలు పండవు, చెట్లు పెరగవు, కాయలు కాయవు. ఉత్పత్తి దెబ్బతింటుంది. తినటానికి తిండి ఉండదు. కరువుకాటకాలు వస్తాయి. క్షామదేవత విశృంఖలంగా విలయతాండవం జేస్తుంది. సూర్యకిరణాల ద్వారా విద్యుచ్ఛక్తిని ఉత్పత్తి చేయవచ్చును, రోగనివారణ కూడా గావించవచ్చును. కనుక సూర్యచంద్రాదులు మానవులకు కనిపించే ప్రత్యక్షదైవాలు.

రాత్రి వెలుగునిచ్చేవాడు చంద్రుడైతే, పగలు వెలుగునిచ్చేవాడు సూర్యుడు. ముల్లోకములకు వెలుగు నిచ్చేది ధర్మం. **"ధృయతా ఇతి ధర్మః"** నిలిపి వుంచునది (Uphold) ధర్మం. ఒక దాని అస్థిత్వాన్ని నిలుపు శాశ్వతసూత్రం ధర్మం. వ్యక్తికీ, వ్యక్తికీ మధ్య; వ్యక్తికి సమాజమునకు మధ్య, ఒక సమాజమునకు మరొక సమాజమునకు

మధ్యగల సంబంధములను నిర్వచించేది ధర్మం. హక్కుల (Rights) తో పాటు బాధ్యతలను (Duties) కూడా చెప్పేది ధర్మం. 'ధర్మము' అనగా ఋజుమార్గ ప్రవర్తన. "సర్వేజనా సుఖినోభవంతు", "లోకాస్సమస్తా స్సుఖినోభవంతు" భారతీయ ధర్మమునకు మరియు సర్వమతాలకు, సర్వధర్మాలకు మూలం.

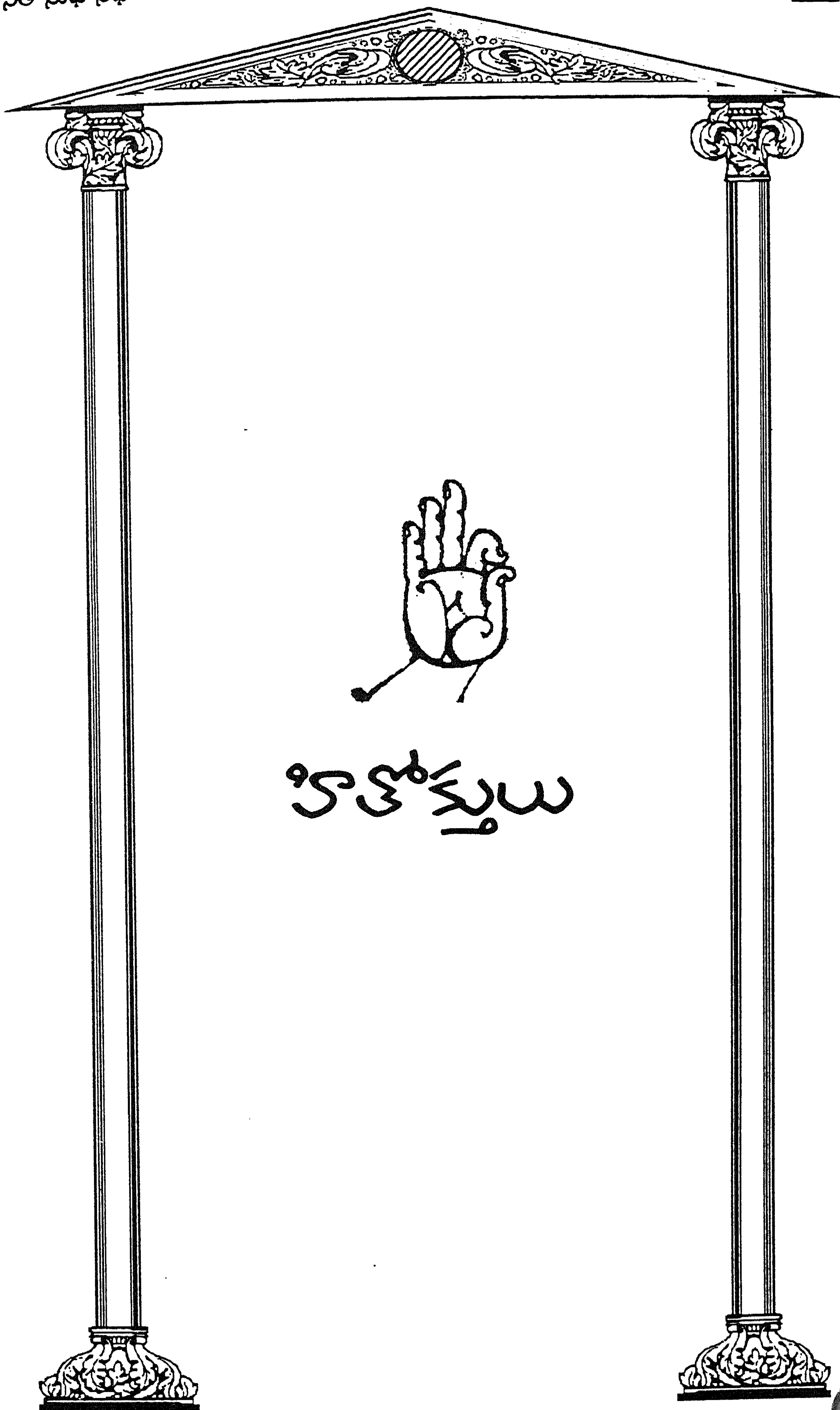
తల్లిదండ్రుల మాటలను శిరసావహించడం పుత్రులధర్మం. గురువాజ్ఞను పాటించడం శిష్యులధర్మం. అతిధి మర్యాద గృహస్థధర్మం. పతిసేవ సతి ధర్మం. సతిని ప్రేమించడం పతి ధర్మం. దైవభక్తి అందరి ధర్మం. చక్కగా పాలించటం ప్రభుత్వ ధర్మం. మాతృదేశభక్తి పౌరుల ధర్మం. దేశాన్ని రక్షించడం సైనికుల ధర్మం. దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ భారతీయ ధర్మం. ఎవరు ఏ విధంగా బాధ్యతలను నిర్వహించాలో నిర్దేశించేదే ధర్మం. అట్టి ధర్మం నాశనమైతే జాతి నాశనమవుతుంది. ధర్మంలేని రాజ్యం రాక్షసరాజ్యంతో సమానం.

ధర్మం ఒక మహత్తరమైన శక్తి. 'సత్యంవద, ధర్మంచర' అనేది భారతీయధర్మం. చెప్పవలసింది సత్యం, ఆచరించవలసినది ధర్మం. అప్పుడే మానవుని మనస్సు నిర్మలమవుతుంది. తనకున్నదానిలో ఎంతోకొంత దానం చేయటం, పరోపకారం చేయటం, మానవ ధర్మం. అభ్యుదయ పథమున నడుపునది ధర్మం. ధర్మమే మానవునికి రక్ష. అట్టి ధర్మమును అలక్ష్యం చేస్తే, ఆ ధర్మమే మానవుణ్ని ధ్వంసం చేస్తుంది. "ధర్మో రక్షతి రక్షితః". ఎవరు ధర్మమును కాపాడుదురో, వారిని ఆ ధర్మమే రక్షిస్తుంది. ముల్లోకములలో వెలుగునిచ్చేది ధర్మం. కనుక మనం ధర్మమును అనుసరించాలి, ధర్మాచరణమే జీవితలక్ష్యం కావాలి.

"సుపుత్రః కులదీపకః" కులమునకు కీర్తి దెచ్చువాడు సుపుత్రుడు. తల్లిదండ్రులను ప్రేమిస్తూ, సేవిస్తూ; వినయవిధేయతలతో అతిధులను ఆదరిస్తూ, బంధువులను గౌరవించేవాడే 'సుపుత్రుడు' అట్టి సుపుత్రునివలన ఆ వంశమే తరిస్తుంది. అప్పుడే ఆ తల్లిదండ్రులు ఆనందిస్తారు.

"పుత్రోత్సాహము తండ్రికి
పుత్రుడు జన్మించినపుడె పుట్టదు జనులా
పుత్రుని కనుగొని పొగడగ
పుత్రోత్సాహంబు నాడు పొందుర సుమతీ!"

Notes...✍

హితోక్తులు

అతిథి భక్తి

"అతిథి దేవోభవ". అతిథులను కూడా దైవసమానులుగా భావించి గౌరవించడం మన భారతీయ సంప్రదాయం. అది మన ధర్మం. జన్మ నిచ్చిన తల్లిని, రక్షణ యిస్తున్న తండ్రిని, బుద్ధి వికాసానికి తోడ్పడుతున్న గురువును, మనం ఏ విధంగా గౌరవించి, పూజిస్తుంటామో, అదే విధముగా అతిథిని కూడా గౌరవించటం మన సంప్రదాయం. అతిథులు సంఘంలో మనకు సరియైన సముచితమైన స్థానాన్ని యిస్తారు.

పూర్వకాలంలో ప్రతి ఇంట్లో యజమాని భోజనం చేసేటప్పుడు, అతని ప్రక్కనే కనీసం ఒక అతిథి కూడా భోజనం చేసే సంప్రదాయం ఉండేది. ఇంకా ఎవరైనా ఆగంతకులు భోజనానికి వస్తారేమోనని చూచి, ప్రతి ఇంట్లో మధ్యాహ్నం 12 గంటలు తరువాతనే భోజనం చేసేవారుట. మనకున్నదానిలో కొంత అతిథులకు పెట్టడం అనాదిగా వస్తున్న మన సంప్రదాయం. అయితే రానురాను మన సత్సంప్రదాయములను విస్మరిస్తున్నాం. ఫలితంగా అనేక కష్టాలకు గురిఅవుతున్నాం.

ధర్మరాజు - ముంగిస :

ధర్మరాజు అశ్వమేధ యాగము చేసి ఎంతో మందికి అన్నదానం చేసాడు, మరెన్నో దానధర్మాలు చేసాడు. యాగం నిర్విఘ్నంగా జరిగిందని అందరూ భావిస్తున్న తరుణంలో, ఒక ముంగిస పాండవుల వద్దకు వచ్చి పకపకా నవ్వుతుంది. అందరికీ ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఆ ముంగిసను చూడగా, దాని యొక్క ప్రక్కభాగం, బంగారపు పూత పూసినట్లుగా ధగధగలాడుతుంటుంది. ఆ విచిత్రమును చూచిన ధర్మరాజు, ఆ ముంగిసను సమీపించి ***"ఎందుకు నవ్వితివి?"*** అని అడుగుతాడు. అప్పుడు ఆ ముంగిస ***"ఓ రాజా! నీవు చాలా గొప్ప అన్నదానం చేశానని సంతృప్తి పడుతున్నావు. త్యాగశీలుడవని భావిస్తున్నావు. కాని ఒకప్పుడు ఒక పేద బ్రాహ్మణుడు చేసిన దానములతో పోలిస్తే, నీ త్యాగము ఏపాటిది?"*** అంటూ ఒక కథ చెబుతుంది.

సక్తుప్రస్థుని కథ

ఒకప్పుడు కురుక్షేత్రంలో 'సక్తుప్రస్థుడు' అనే పేద బ్రాహ్మణ కుటుంబం ఉండేది. తమకున్న కొద్దిపాటి పొలంలో కష్టించి పండించుకున్న ఆహార ధాన్యములను, తాము

తింటూ, అందులోనే కొంత దానం చేస్తూ, నీతి నిజాయితీలతో కాలం గడుపుతుండేవారు. ఉన్నంతలో, ఇతరులకు సహాయపడటం తమ విధ్యుక్త ధర్మంగా భావించేవారు. ఒకసారి ఆ ప్రాంతంలో కరువు వచ్చింది. ప్రజలంతా ఆకలితో అలమటిస్తుంటారు. ఆ పేద కుటుంబానికి కూడా కడుపు నిండా తినడానికి ఆహారముండదు. తమ వద్దనున్న కొద్దిపాటి పిండితో రొట్టెలు చేసుకొని తినబోతుంటారు. ఆ సమయంలో ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు వచ్చి "*అమ్మా! ఆకలి!*" అని దీనంగా అడుగుతాడు. లోపలకు ఆహ్వానిస్తాడు యజమాని. ప్రక్కనే పీట వేసి, విస్తరి పరిచి, కూర్చోపెడతాడు. మొదట తాను తినడానికి పెట్టుకున్న రొట్టెలను ఆ వృద్ధునికి పెడుతాడు. వాటిని తిని ఆకలి తీరలేదనగా, తన భార్యవంతు రొట్టెలను పెడుతాడు. అప్పటికీ ఆకలి తీరలేదంటే, తన కుమారుని భాగమును కూడా పెడుతాడు. అప్పటికీ అతిథికి ఆకలి తీరదు. చివరకు ఆ ఇంటి కోడలు, తనవంతు రొట్టెలను కూడా ఇచ్చివేస్తుంది. ఆ విధంగా ఆ కుటుంబ సభ్యులు నల్గురూ తాము తినడానికి పెట్టుకున్నదంతా అతిథికే పెడుతారు.

ఆ పేదకుటుంబం యొక్క త్యాగబుద్ధికి సేవాతత్పరతకు ఆ వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు సంతసించి, తాను ధర్మదేవతనని, పరీక్షించుటకు వచ్చితినని చెప్పి ఆ కుటుంబమును ఆశీర్వదించి వెళ్ళుతాడు.

"ఓ రాజా! ఆ సంఘటనంతయూ నేను కళ్ళారా చూచాను. రొట్టెలు వత్తుతుంటే క్రింద రాలిన పిండిని కొంచం చవిచూచాను. అందులో కొంత పిండి నా శరీరమునకు అంటుకొనగా, ఆ భాగమంతయూ సువర్ణమయ మయ్యెను. దానం చేసిన పిండిలో అంత మహాత్యమున్నదని గుర్తించాను. అప్పటి నుండి దానంలోనున్న మహత్తును, త్యాగంలో వున్న గొప్పతనమును గ్రహించాను" అని ముంగిస చెప్పగా అందరూ ఆశ్చర్యపడి తలలు వంచుకుంటారు.

సిరి సంపదలు గలవారు దానం చేయడంలో విశేషం ఏమీ లేదు. తమకున్న కొద్దిపాటి ఆహారమును తాము తినక, ఇతరులకు పెట్టటంలోనే ఉన్నది విశేషం. ఇదే నీతిని ఈ కథ మనకు బోధిస్తున్నది.

అతిథులను ఆదరించడం, సేవించడం మన భారతీయ సంప్రదాయం. తనకున్న దానిలో కొంత దానం చేయండి, తరించండి!

పతిభక్తి

మాతృభక్తి, పితృభక్తి, గురుభక్తి, అతిధి భక్తులతో పాటు ప్రతి స్త్రీకి పతిభక్తి ప్రధానం. పాతివ్రత్యము భారతీయ స్త్రీల పరమోత్కృష్టమైన ధర్మము. బంగారు ఆభరణాలు స్త్రీకి పైకి కనిపించిన అలంకారాలు మాత్రమే. శీల సంపద మాత్రమే స్త్రీకి అసలైన అలంకారం. పాతివ్రత్యమునకు మించిన అలంకారం మరొకటి లేదు. పాతివ్రత్య మహిమచే, ఎందరో భారత నారీమణులు అసాధ్యాలను సుసాధ్యం చేయగలిగారు.

వివాహిత అయిన స్త్రీని గృహలక్ష్మి, ఇల్లాలు, ధర్మపత్ని, అర్ధాంగి అని సంబోధించడం మన భారతీయ సంప్రదాయం. పాతివ్రత్యమహిమను ప్రపంచానికి చాటిన స్త్రీలు, ఒక్క మన భారతావనిలోనే కనిపిస్తారు, మరెక్కడా కనిపించరు. అదే భారతీయ సంస్కృతి ప్రత్యేకత. మనదేశంలో వివాహవ్యవస్థ అత్యంత పవిత్రమైనది, అర్థవంతమైనది.

అనీబిసెంటు ఒకసారి భారతీయ వివాహవ్యవస్థను ప్రశంసిస్తూ ***"ప్రాచీన భారత వివాహ పద్ధతి యందలి పవిత్రత ఆదర్శం ప్రపంచమందలి ఏ ఇతర దేశములో గాని, మతములోగాని కనిపించదు"*** అని చెబుతుంది.

శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు ఒకసారి భారత స్త్రీల ఔన్నత్యమును గురించి, వారి శక్తి సామర్థ్యములను గురించి ముఖ్యంగా వారి పతిభక్తిని చక్కగా వర్ణించారు.

"గత జీవుడగు పతిన్ బ్రతికించుకొన్నట్టి
సావిత్రి భారత సతియె కాదే
తన సత్యమహిమచే దావాగ్ని చల్లార్చె
చంద్రమతి పవిత్ర పడతి కాదే
కుల సతీత్వమునకై గుండాన దూకిన
సీత భారత ధరాజాత కాదే
కినిసి దుర్మద కిరాతుని బూది గావించె
దమయంతి భారత రమణి కాదే
సత్యసాగర పరివేష్టితోర్వీతలము
భరత జాతి పాతివ్రత్య ప్రవిమలంబు
భావ సంపదకిది మహా పంటభూమి
అఖిల దేశాలకిది ఉపాధ్యాయి కాదే!"

భారతీయ మహిళల జీవితాలు అత్యంత ఆదర్శ ప్రాయములు. పాతివ్రత్య మునకు మించిన శక్తి, ఈ జగత్తులో మరొకటి లేదని భారతీయ స్త్రీలెందరో ఋజువు చేసారు. అట్టివారిలో సీత, సావిత్రి, చంద్రమతి, సతీ అనసూయ, దమయంతి, సుమతి, మండోదరి మొదలగు పతివ్రతా శిరోమణులు ఎందరో కనిపిస్తారు.

సీతాదేవి :

"ఏ దేశవాఙ్మయము నందైననూ శ్రీరామచంద్రుని వంటి పురుషోత్తములు లభించిన లభించవచ్చునేమో గాని, సీత వంటి ఆదర్శ చరిత్ర గల పతివ్రతా తిలకము లభించుట దుర్లభము" అని స్వామీ వివేకానంద అంటారు. తన జీవన గమనం ద్వారా పాతివ్రత్యమహిమను నిరూపించి, చూపించి, ఆచరించిన పరమ సాధ్వీమణి, పతివ్రతా శిరోమణి **'సీతాదేవి'**.

శ్రీరామచంద్రుడు తనతో అరణ్యవాసానికి తీసుకొనివెళ్ళడానికి నిరాకరించినప్పుడు సీతాదేవి ***"భర్తలేని స్వర్గ సుఖములకంటె, భర్తతో అరణ్యవాస దుఃఖమే మేలు. నీతో కలిసివుండటమే నాకు స్వర్గము, నిన్ను విడచివుండటమే నాకు నరకము"*** అని చెప్పి శ్రీరాముని అనుసరిస్తుంది. భారత స్త్రీ కోరుకొనేది మేడలు, మిద్దెలు కావని, సుఖభోగాలంతకన్నాకావని, భర్తయొక్క ప్రేమానురాగాలు మాత్రమేనని, పతిసన్నిధి సతికి ముఖ్యమని లోకానికి చాటింది **'సీతాదేవి'**.

సీతాదేవి ఎంత పతివ్రతయో, అంత త్యాగమూర్తి. ఆమె తన పతి కొఱకు తన ప్రాణాలనైనా సంతోషంగా త్యజించగల త్యాగమూర్తి. అసలు ఆమె జీవితమే త్యాగమయం. ఒకసారి 'విరాధుడు' అనే రాక్షసుడు, రామలక్ష్మణులను ఎత్తుకొని పారిపోతున్న సన్నివేశమును చూచి పెద్దగా రోదిస్తూ ***"మాం హరోత్సృజ కాకుత్స్థౌ నమస్తే రాక్షసోత్తమ!"*** (తనను భక్షించి రామలక్ష్మణులను వదిలి వేయుము) అని విరాధుని ప్రార్థిస్తుంది. తన పతి కొఱకు, తన జీవితాన్ని సహితం సంతోషంగా సమర్పించుకొవడానికి కూడా ఏ మాత్రం వెనుకంజ వేయలేదనే విషయం ఈ సంఘటన ఋజువు చేస్తున్నది. కనుక త్యాగమయమైన సీతాదేవి ఆదర్శ జీవితాన్ని ముఖ్యంగా స్త్రీజాతి ఆదర్శముగా గైకొనాలి.

సీతాదేవి యొక్క పాతివ్రత్య ప్రతాప సౌందర్యమును గురించి 'సుందరకాండలో వాల్మీకి చక్కగా వర్ణించాడు. శ్రీరాముని గురించి హీనంగా, తేలికగా అవహేళన చేస్తున్న రాక్షస స్త్రీలకు చక్కటి సమాధానం ధైర్యంగా చెబుతుంది 'సీతాదేవి'.

"దీనోవా రాజ్య హీనోవా యోమే భర్తా సమే గురుః
తం నిత్యమనురక్తాస్మి యథా సూర్యం సువర్చలా"

"దీనుడుగాని, రాజ్యహీనుడుగాని, నా భర్తయే నాకు పూజ్యుడు. సూర్యుని యందు సువర్చల వలె, నేనతనియందు నిత్యానురక్తియై యందును" అని సీతాదేవి తన భర్తను గురించి సగర్వంగా, ధైర్యంగా చెప్పకుంటుంది. నా అనేవాళ్ళు దరిదాపులలో ఒక్కరూ లేకపోయినప్పటికీ, అంత ధైర్యంగా సమాధానం చెప్పగలగడం సామాన్యమైన విషయం కాదు. *"సచ్ఛీల సంపన్నులు మాత్రమే అధర్మమును ధైర్యంగా ఎదుర్కొనగలుగుతారు. నైతిక శీల సంపన్నులు అధర్మమును సహించరు, దుష్టులకు తలవంచరు"* అనే వాస్తవమును నిరూపించింది *'సీతాదేవి'*.

సీతాదేవి యొక్క పాతివ్రత్య మహిమను గురించి రావణుని భార్య *'మండోదరి'* సహితం ప్రశంసిస్తుంది. రావణుడు మరణించిన తరువాత మండోదరి అతని మృత శరీరంపై బడి విలపిస్తూ *"పతివ్రతా యాస్తప సానూనం దగ్ధో౽సిమే ప్రభో!"* నీవు పతివ్రత యగు సీతయొక్క తేజము చేత దగ్ధమైనావు అని విలపిస్తుంది. మిత్రులు సహజంగా పొగుడుతారు. కాని శత్రువులు పొగడటంలోనే ఉన్నది సీతాదేవి యొక్క ప్రత్యేకత. సీతయొక్క పాతివ్రత్య సౌశీల్యం ఎంతటిదో, ఈ సంఘటన చాటి చెబుతున్నది.

రావణవధానంతరం శ్రీరాముడు సీతను పరీక్షించదలచుకొని అనరాని మాటలు అంటాడు. ఆమె శీలాన్నే శంకిస్తాడు. రామాజ్ఞ ప్రకారం లక్ష్మణుడు చితిని పేరుస్తాడు. అయినప్పటికీ సీత ఏ మాత్రం బాధపడక అగ్నికి ఆహుతి కావడానికి సిద్ధమై, శ్రీరాముని చుట్టూ ప్రదక్షిణ చేసి, అగ్నిలో దుమికేముందు దేవతలకు ప్రణామం చేస్తూ **"నా యొక్క హృదయం నిత్యమూ రాఘవుని తప్ప, ఇతరుల మీదకు పోకుండ నున్నచో, నన్ను సకల విధముల అగ్నిదేవుడు రక్షించుగాక!"** అని అగ్నిలో ప్రవేశిస్తుంది. ఆ భయంకర సన్నివేశాన్ని చూస్తున్నవారందరూ హాహాకారములు చేస్తుంటారు. ఇంతలో చితిమీద అగ్ని ఆరిపోతుంది. సీత చెక్కు చెదరకుండా నిలబడి ఉంటుంది. దేవతలు ప్రత్యక్షమవుతారు. సీతాదేవి యొక్క మహత్తర పాతివ్రత్య మహిమను ప్రశంసిస్తూ *"ఓ రామా! పాపరహితురాలగు సీతను పరిగ్రహింపుము"* అని ఆదేశిస్తారు.

ఎవరికోసమైతే క్షణం ఒకయుగంగా గడిపిందో, ఆ వ్యక్తి కనపడి, నిర్దాక్షిణ్యంగా నిరాకరించుతే, అప్పుడు ఆ హృదయం ఎంత పరితపిస్తుందో! ఊహించడం కూడ కష్టమే. అదే సీత జీవితంలో కూడా జరిగింది. తను ఆరాధిస్తున్న భర్త కనపడి, తృణీకరించినప్పటికీ, ఏమాత్రం తొణకక, బెణకక, ఆత్మ స్థైర్యంతో నిలబడి తన పాతివ్రత్యమును నిరూపించుకున్నది సీతాదేవి. అందువలననే ఆమె సచ్ఛీల చరిత్ర సకల నారీలోకానికి గర్వకారణమైనది. అందుకనే రామాయణ మహాకావ్యాన్ని మనకు వాల్మీకి **"సీతా యాశ్చరితమ్"** అనే పేరుకూడా పెట్టాడు.

తపోబలం కంటే పాతివ్రత్య మహిమ చాలా గొప్పదని నిరూపించారు ఇంకా ఎందరో మహిళలు. సుఖదుఃఖములలో కష్టనష్టాలలో అర్ధాంగిగా తన ధర్మాన్ని నిర్వహించి ఆదర్శసతిగా వెలుగొందింది **'చంద్రమతి'**. తన పాతివ్రత్య మహిమ చేత మరణించిన తన భర్త సత్యవంతుని ప్రాణాలను తిరిగి తెప్పించగలిగింది **"సతీసావిత్రి"**. తన పాతివ్రత్యమహిమ చేత ఇనుపగుండ్లను గుగ్గిళ్ళుగా వండి నారదునికి పెట్టి త్రిమూర్తుల భార్యలను ఆశ్చర్య చకితులను గావించింది **"సతీ అనసూయ"**. తన పాతివ్రత్య మహిమ చేత, సూర్య గమనాన్ని సహితం నిలిపివేసి తన భర్తప్రాణాలను రక్షించుకున్నది **'సతీసుమతి'**. సుఖాలలోనే గాక కష్టాలలో కూడా భర్తను అనుసరించడం సతిధర్మమని లోకానికి చాటింది **'దమయంతి'**. కామాంధకారంతో పతివ్రతలను అవమాన పరచే వారెంతటి తపఃసంపన్నులైనా, పతనం కాకతప్పదని, పతివ్రతల కన్నీరెప్పటికినీ వ్యర్థంకాదని, తన భర్త రావణబ్రహ్మను ముందుగానే హెచ్చరించిన వివేకశీలి **'మండోదరి'**. ఇలా ఎందరో పతివ్రతామతల్లులకు జన్మ నిచ్చింది ఈ **'భరతమాత'**. కనుక ఈ భరతమాతను పూజించడం మనందరి కర్తవ్యం. విస్మరించకండి!

"పాతివ్రత్యము అనునది ఒక మహత్తరమైన శక్తి. అట్టి దివ్యశక్తి సంపాదించిన స్త్రీలను వంచించువారు ఎంతటి బలపరాక్రమ సంపన్నులైనా అగ్నిలో పడిన మిడతలవలె దగ్ధమై పోతారు".

భ్రాతృభక్తి - భ్రాతృప్రేమ

భ్రాతృప్రేమకు ఆదర్శం దశరథుని కుమారులు. భ్రాతృభక్తికి నిదర్శనం శ్రీరామ సోదరులు. భ్రాతృభక్తి వారి జీవిత పరమావధి. పితృభక్తి పరాయణుడు. శ్రీరామచంద్రుడు. భ్రాతృభక్తి పరాయణుడు లక్ష్మణుడు. శ్రీరామునికి సేవచేయటమే లక్ష్మణుని జీవిత లక్ష్యం. భరతుని అనుసరించడమే శత్రుఘ్నుని జీవిత ఆశయం. అందరూ అందరే. ఒకరికి మించినవారు మరొకరు. అందువలననే కాబోలు! మనకు స్వాతంత్ర్యం లభించిన వెంటనే ***"ఈ దేశంలో రామరాజ్యాన్ని తిరిగి నెలకొల్పటమే నా జీవిత పరమావధి"*** అని చెప్పారు మహాత్మాగాంధీ.

శ్రీరాముని భ్రాతృప్రేమ :

ఒకసారి యుద్ధభూమిలో రామలక్ష్మణులిద్దరూ ఒకేసారి నాగపాశబద్ధులై స్పృహ తప్పి పడిపోతారు. అయితే వారిద్దరిలో శ్రీరామునికి ముందుగా తెలివి వస్తుంది. లక్ష్మణుని చూచి కన్నీరు కారుస్తూ శ్రీరాముడు ***"సీతవంటి భార్య భూలోకమున ఎచటనైనను వెదికిన లభించవచ్చును. కాని లక్ష్మణునితో సమానమగు సోదరుడు మాత్రం లభించుట దుర్లభం"*** అని బావురుమని ఏడుస్తాడు. శ్రీరామునికి, లక్ష్మణుని మీద గల ప్రేమను ఈ సంఘటన ఋజువుచేస్తున్నది.

మరోసారి యుద్ధ భూమిలో రావణుడు అతి శక్తివంతమైన 'శక్తి' అనే అస్త్రమును వదలగానే లక్ష్మణుడు మూర్ఛిల్లుతాడు. లక్ష్మణుడు గతించిన తరువాత, రావణునితో యుద్ధం చేయటం వ్యర్థమని భావించి విలపిస్తూ శ్రీరాముడు ***"నేను వనవాసమునకు బయలు దేరునప్పుడు, తల్లి సుమిత్రను భార్య ఊర్మిళను వదిలి, నాతో పాటు బయలుదేరి ఏవిధంగా కానలకొచ్చాడో, అదే విధంగా ఈనాడు యమపురికేగు లక్ష్మణునితో కలిసి నేను కూడా యమలోకానికి పోతాను"*** అని అంటాడు. సోదరుల పట్ల శ్రీరాముని ప్రేమ ఎంత నిష్కల్మషమైనదో స్పష్టమవుతున్నది.

శ్రీరాముని భ్రాతృప్రేమ వర్ణనాతీతము. సోదరులంటే అత్యంత మమకారము. లక్ష్మణుడు లేకుండా అన్నం తినేవాడు కాదు. నిద్రించేవాడు కాదు. ఒకసారి లక్ష్మణునితో ***"భరతుడు గాని, శత్రుఘ్నుడుగాని, నీవు గాని లేకుండా ఎట్టి అల్పసుఖమును కోరను. మీకు సుఖములను కలుగజేయాలనేదే నా మనోవాంఛ. అంతకు మించి ఏ కోరిక నా మదిలో జనించినా, దానిని అగ్నిదేవుడు భస్మము చేయుగాక!"*** అని అంటాడు శ్రీరాముడు.

శ్రీరాముని మనోభావాలను ఆదర్శంగా గైకొంటే కుటుంబాలలో కలతలే ఉండవు. ద్వేషాలకు, వైషమ్యాలకు ఆస్కారమే ఉండదు.

లక్ష్మణుని భ్రాతృభక్తి :

లక్ష్మణుని 'భ్రాతృభక్తి'ని వర్ణించుటకు మాటలు చాలవు. అడవులకు వెళ్ళనవసరం లేనప్పటికీ, సకల రాజభోగములను త్యజించి, శ్రీరాముని వెంట వెళ్ళడానికి సిద్ధపడుతాడు. వద్దంటే అంగీకరించడు. ***"నీవు లేకుండగ త్రిలోకైశ్వర్యములు ఇచ్చిననూ నేను వాటిని కోరను"*** అని స్పష్టంచేసి శ్రీరామునితో బయలుదేరి అడవులకు వెళ్ళిన స్వార్థమెరుగని త్యాగశీలి లక్ష్మణుడు.

ఒకసారి **'కబంధుడు'** అనే రాక్షసుడు రామలక్ష్మణులను బంధించుతాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడు తన అన్నయందు కనబరచిన ప్రేమ, భక్తి అసాధారణమైనది. ఆ సంకట స్థితిలో కూడా ఉదారంగా ప్రవర్తిస్తాడు. కర్తవ్యాన్ని బోధిస్తాడు. ***"ఓ రామా! నన్ను గూర్చి ఆలోచింపకుము. ఈ కబంధునికి నన్నుబలిగా యిచ్చి, నీవు సుఖముగా పో! కొద్ది కాలంలోనే సీత నీకులభిస్తుంది. వనవాసమును పూర్తి చేసుకొని, తిరిగి అయోధ్యకువెళ్ళి సుఖముగా రాజ్యమును పాలింపుము"*** అని లక్ష్మణుడు వేడుకుంటాడు. తన స్వసుఖాలను వదలుకొని తన జీవిత సర్వస్వమును శ్రీరాముని పాదపద్మములకు సమర్పించిన భ్రాతృభక్తి పరాయణుడు 'లక్ష్మణుడు'.

భరతుని భ్రాతృభక్తి :

"న సర్వే భ్రాతర స్తాత భవంతి భరతో సమాః" (సోదరులందరూ భరతుని వంటి వారు కాదు) అని శ్రీరామచంద్రుడే భరతుని భ్రాతృభక్తిని ప్రశంసిస్తాడు. ***"రామాదపి హితం మన్యే ధర్మతో బలవత్తరమ్"*** (రాముని కంటే గూడ ధర్మ విషయమున భరతుడు చాలా నిష్ఠ గలవాడు) అని దశరథుడే స్వయముగ ప్రశంసిస్తాడు. ***'ఆకాశ ఇవ నిర్మలః'*** (ఆకాశము వలె నిర్మలమైన మనసు గలవాడు) అని వాల్మీకి కూడా ప్రశంసించుతాడు.

దశరథుని మరణానంతరం భరతుడు, శ్రీరాముని తీసుకొని రావడానికి అడవులకు వెళ్ళుతాడు. శ్రీరాముని పాదాలపై పడి ఏడుస్తాడు, అయోధ్యకు తిరిగి వచ్చి రాజ్యపాలన చేయమని వేడుకుంటాడు. శ్రీరామునికి బదులుగా తానే అరణ్యవాసం చేస్తానని అర్థిస్తాడు. శ్రీరాముడు అంగీకరించకపోతే ప్రాయోపవేశమునకు పూను

కుంటాడు. అయినప్పటికీ శ్రీరాముడు అంగీకరించడు. వశిష్ఠాది మహర్షులు ధర్మసూక్ష్మమును వివరించగా, గత్యంతరంలేక శ్రీరాముని పాదుకలను శిరస్సున ధరించి తిరిగి ప్రయాణమై, అయోధ్యకు వెళ్ళకుండా, సమీపమునే ఉన్న నంది గ్రామంలో సింహాసనమును ఏర్పాటు చేసి, దానిపై శ్రీరాముడు ప్రసాదించిన పాదుకలను ఉంచి, ప్రజాసమక్షంలో వాటికి పట్టాభిషేకం గావించి ***"ఈ రాజ్యం శ్రీరాముడిది. దానిని ఆయన తాత్కాలికంగా నాకు వప్పజెప్పాడు. నేను ఆయన ప్రతినిధిగా, ధర్మబద్ధంగా రాచ కార్యాలను నిర్వహించుతాను"*** అని అందరిముందర భరతుడు ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు. సకల భోగభాగ్యములను విడనాడి, నారబట్టలను ధరించి, కందమూలాలను మాత్రమే భుజిస్తూ, కటిక నేలపై శయనిస్తూ, శ్రీరాముని ప్రతినిధిగా, పదునాలుగు సంవత్సరాలపాటు ప్రజానురంజకంగా పరిపాలన చేసి, తిరిగి రాజ్యమును శ్రీరామునికి వప్పగించుతాడు. ఇటువంటి మహత్తర అద్భుత సన్నివేశం ప్రపంచ చరిత్రలోనే మరెక్కడా కనిపించదు. రాజ్య కాంక్షతో, ధర్మాధర్మములను విచారించక, స్వార్థంతో తండ్రులను చంపిన పితృ హంతకులు, సోదరులను తుదముట్టించిన భ్రాతృహంతకులు ఎందరో చరిత్ర పుటాలను త్రిప్పతే కనిపిస్తారు. అటువంటి పరిస్థితులలో భరతుడి ప్రవర్తన ఆదర్శప్రాయం కాదా? స్వార్థంతో, అక్రమంగా రాజ్యాలను స్వాహా చేస్తున్న నేటి పాలకులు, భరతుని త్యాగమయమైన చరిత్రను చదివి సిగ్గుపడాలి. ఈ సంఘటన భరతుని *'భ్రాతృభక్తి'* ఎంతటిదో చాటుచున్నది.

శత్రుఘ్నుని భ్రాతృభక్తి :

రామరాజ్య పాలనా కాలంలో ***'లవణాసురుడు'*** పెట్టే బాధలకు తట్టుకోలేక మహర్షులు శ్రీరాముని వద్దకు వచ్చి, రక్షించమని మొర పెట్టుకుంటారు. అతనిని వధించే బాధ్యత భరతునికి వప్పగించుతాడు శ్రీరాముడు. ***"పదునాలుగు సంవత్సరాలపాటు జటాధారియై, దర్భలపై పరుండి, కంద మూలాలను మాత్రమే తింటూ కష్టపడిన భరతునికి మరల ఈ బాధ్యత వప్పగించడం ఏమాత్రం భావ్యం కాదు. నేనే లవణాసురుని సంహరిస్తాను. నాకు అనుమతి ఇవ్వండి"*** అని ప్రాధేయపడుతాడు శత్రుఘ్నుడు. అప్పుడు శ్రీరాముడు ఆ బాధ్యతను అప్పగించగా, లవణాసురుని సంహరించి వస్తాడు శత్రుఘ్నుడు. అప్పుడు శ్రీరాముడు ఆనందంతో మధురానగరమును పాలించమని శత్రుఘ్నుని ఆదేశించుతాడు. అంగీకరించక శత్రుఘ్నుడు ***"కథం తిష్టత్సు జ్యేష్ఠేషు కనీయాన భిషిచ్యతే"*** (నాకంటే

పెద్దలుండగా, నాకేల ఈ రాజ్యాభిషేకము) అని తిరస్కరిస్తాడు. అంతేకాదు పదునాలుగు సంవత్సరాలపాటు శ్రీరాముని వియోగ దుఃఖమును పొందిన తనకు మరల ఈ వియోగమును కల్పించవద్దని ప్రాధేయపడుతూ **"తల్లి లేని శిశువువలె నిన్ను విడిచి క్షణమైనా వేరొకచోట ఉండజాలను"** అని విలపిస్తాడు శత్రుఘ్నుడు. ఈ సంఘటనను బట్టి శత్రుఘ్నుని 'భ్రాతృభక్తి' ఎంతటిదో తేటతెల్లమవుతున్నది.

శ్రీరాముని సోదరులు ఒకరికి మించినవారు మరొకరు. భ్రాతృప్రేమ వారి జీవిత పరమాశయము. భ్రాతృభక్తి వారి జీవిత లక్ష్యం. శ్రీరాముని వంటి అన్నను పొందిన లక్ష్మణ, భరత శత్రుఘ్నులు ఎంతటి అదృష్టవంతులో, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులు వంటి తమ్ములను కలిగిన శ్రీరాముడు కూడా అంతే అదృష్టవంతుడు.

సత్యధర్మ త్యాగాలే వారిని నడిపించాయి. స్వార్థంతో సంకుచితత్వంతో, ఆస్తుల కోసం పోరాటం చేస్తూ, పండంటి కాపురాలను సర్వనాశనం గావించుకుంటున్న, నేటి సోదరులు, శ్రీరామ సోదరులను ఆదర్శంగా తీసుకుంటే ఎంత బాగుంటుందో! ఆలోచించండి.

భ్రాతృప్రేమను మరువకండి! భ్రాతృభక్తిని విస్మరించకండి.

'రామాయణం వంటి మహాకావ్యం ప్రపంచమువనే సాహిత్యమువనూ కానరాదు. భారతదేశంలోని అన్ని తరగతులకు చెందిన ప్రజలలో ఈ మహాకావ్యము వేలాది సంవత్సరము లైనప్పటికీ జీవించి వృండగలదు. ఈ మహా కావ్యములోని పాత్రలు అత్యంత ఆదర్శనీయమైనవి. వివిధ పాత్రలమధ్య సంఘర్షణలకు తావివ్వకుండా, పాత్రలకు జీవంపోసి, పోషించి, చైతన్యాన్ని కలుగజేసిన ఘనత ఈ మహాకావ్యరచయిత వాల్మీకి మహర్షికే దక్కింది. ఈ కావ్యమును పఠించినచో ఆనాటి సమాజదృక్పథమును సమగ్రంగా అవగాహన చేసుకొనవచ్చును. వ్యక్తి-సమాజం, ప్రభువు-ప్రజలు, తండ్రి-పిల్లలు, భార్య-భర్త, సోదరులు-మిత్రుల మధ్య పరస్పరము ఉండవలసిన సంబంధబాంధవ్యాలు, కట్టుబాటులు ఈ మహాకావ్యంలో చక్కగా వివరించ బడినాయి. ముఖ్యంగా భ్రాతృభక్తి-భ్రాతృప్రేమల విశిష్టతను గురించి ఈ మహాకావ్యం చక్కటి ఆదర్శాన్ని సమాజానికి అందించింది"

- వింటర్ విడ్జ (జర్మన్ పండితులు)

త్యాగము

త్యాగం కూడా ఒక రకమైన శీలమే (Character). మేడమెట్లలో అత్యున్నతమైన ఆఖరి మెట్టు త్యాగం. 'త్యాగం' అనగానే దానం చేయడమని, చాలామంది భావిస్తుంటారు. దానానికి, త్యాగానికి చాలా తేడా ఉన్నది. తనకున్న సంపదలో ఎంతో కొంత యితరులకు యివ్వడం **'దానం'** అంటారు. తన సర్వస్వమును సమర్పించుకోవటం, 'త్యాగం' అంటారు.

త్యాగము :

అమిత ప్రియమైన వాటిని సహితం నవ్వుతూ, నవ్వుతూ, ఏమాత్రం సంకోచించకుండా, ఇతరులకు యివ్వగలిగిన వానినే 'త్యాగి' అంటారు. దేనిని ఇతరులకు యివ్వటం వలన, తన సర్వస్వాన్ని కోల్పోతానని తెలిసినప్పటికీ, ఏ మాత్రం సంకోచించకుండా యిచ్చివేయువాడే నిజమైన 'త్యాగి'. తన అస్తిత్వానికే మూలాధారమైన, ఈ భౌతిక శరీరమును సహితం, తృణప్రాయంగా భావించి త్యజించడానికి సిద్ధమయ్యేవాడే 'త్యాగి'. సత్యమే జీవిత పరమావధిగా భావించి, పరోపకారమే ధర్మముగా నెంచి, మృత్యువుకు కూడా ఏ మాత్రం భయపడక, ధర్మ సంస్థాపనార్థం తన జీవిత సర్వస్వాన్ని సమర్పించుకొనువారే నిజమైన **'త్యాగశీలురు.**

శిబిచక్రవర్తి :

శిబిచక్రవర్తి త్యాగనిరతిని పరీక్షించాలనే అభిలాష ఒకసారి ఇంద్రాగ్నులకు కలుగుతుంది. డేగ, పావురాల రూపంలో బయలుదేరి శిబిచక్రవర్తి విహరిస్తున్న ఉద్యానవనమునకు వస్తారు. డేగ చేత తరుమబడుతున్న పావురం 'రక్షించు! రక్షించు' అంటూ శిబి వడిలో వచ్చిపడుతుంది. భూతదయ పరాయణుడైన శిబిచక్రవర్తి అభయమిస్తాడు. ఇంతలో డేగ వచ్చి తనకు ఆహారమైన పావురాన్ని యిచ్చి వేయమని 'శిబి'ని కోరుతుంది. అభయమిచ్చిన పావురాన్ని ఏ పరిస్థితులలోనూ వదలనని నిక్కచ్చిగా చెబుతాడు 'శిబి'. కాని డేగ తన మొండి పట్టువదలను విడనాడదు. తన ఆహారాన్ని దాచటం ధర్మం కాదని డేగ వాదిస్తుంది. అప్పుడు శిబిచక్రవర్తి, ఆ పావురం ఎత్తు మాంసమును, తన శరీరమునుండి కోసి యివ్వనయినా యిస్తానుగాని, అభయమిచ్చిన పావురాన్ని మాత్రం యివ్వనంటాడు.

డేగ అంగీకరిస్తుంది. ఒక త్రాసును తెప్పించి ఒక ప్రక్క పావురాన్ని వుంచి, రెండవ ప్రక్క తన శరీరాన్ని కోసి కొంత మాంసమును వుంచుతాడు 'శిబి'. ఆ విధంగా ఎన్ని మాంసపు ముక్కలుంచినప్పటికీ, పావురంతో సరిసమానంగా సరితూగదు. తన వాగ్దానమును నిలబెట్టుకోవడానికోసం, తన శరీరమును సంపూర్ణంగా డేగకు సమర్పించుకుంటాడు 'శిబి చక్రవర్తి'.

ఈ సంఘటన మనకు ఒక మహత్తరమైన, పరమోత్కృష్టమైన నీతిని బోధిస్తున్నది. ఆడిన మాటను నిలబెట్టుకోవడాని కోసం, ఇచ్చిన వాగ్దానమును నెరవేర్చుకోవడాని కోసం, అభయమిచ్చిన పావురాన్ని రక్షించడాని కోసం 'శిబి' లాంటి మహాచక్రవర్తి, ఏ మాత్రం వెనకాడకుండా, సంకోచించకుండా తన శరీరాన్నే సంపూర్ణంగా సమర్పించుకొని, ప్రపంచానికి త్యాగం యొక్క విలువను చాటాడు, గొప్పతనాన్ని నిరూపించాడు. త్యాగానికి ప్రతీక శిబిచక్రవర్తి.

త్యాగశీలి కర్ణుడు :

అది మహాభారత యుద్ధభూమి. 17వ రోజు పరిసమాప్త మవుతుంది. కర్ణుడు యుద్ధభూమిలో పడి ఉంటాడు. పాండవుల శిబిరంలో ఆనందోల్లాసాలు. శ్రీకృష్ణుడు మాత్రం విచార సముద్రంలో మునిగి ఉంటాడు. అర్జునునికి కోపం వస్తుంది. కృష్ణుడి దగ్గరకు వెళ్ళి ***"బావా! ఎందుకు విచారిస్తున్నావు? కర్ణుడు అస్తమిస్తున్న సుదినం గదా! సంతోషించడానికి బదులు విచారిస్తున్నావేమి?"*** అని ప్రశ్నిస్తాడు? అప్పుడు కృష్ణుడు ఖిన్న వదనంతో ***"అర్జునా! నేను నిజంగానే విచారిస్తున్నాను. నిజమైన దాత ఈ భూమిని నేడు వదలి పోతున్నాడు"*** అని బదులు చెబుతాడు. తన ప్రత్యర్థిని పొగడుతున్నందులకు అర్జునుడు బాధపడుతాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు "ధనంజయా! దుఃఖమేల? ఇది యదార్థం. రా! నావెంట, దానకర్ణుడింకా చావలేదు. ఆయన త్యాగశీలం ఎంతటిదో ఆఖరి సారిగా చూడు" అని చెప్పి అర్జునుని తన వెంట తీసుకొని వెళ్ళి ఒక చెట్టుక్రింద వుంచి, బ్రాహ్మణ వేషం ధరించి కృష్ణుడు కొంచం ముందుకు వెళ్ళి ***"కర్ణా! దానకర్ణా! ఎక్కడున్నావయ్యా! నీకోసం వచ్చాను!"*** అని బిగ్గరగా పిలుస్తాడు. యుద్ధభూమిలో పడివున్న కర్ణుడు, లేవలేక లేస్తూ తల పైకెత్తి ***"ఆ! ఇక్కడ....ఇక్కడనే ఉన్నాను. ఎవరు పిలుస్తున్నారు నన్ను? ఎవరదీ? ఏం కావాలి?"*** అని అడుగుతాడు. బ్రాహ్మణ వేషంలో వున్న శ్రీకృష్ణుడు ***"నేను, మీపేరు ప్రతిష్ఠలు విని,***

గంపెడంత ఆశతో యిక్కడకు వచ్చాను, నేను చాలా యిబ్బందులలో ఉన్నాను. నాకు కొంచెం బంగారం కావాలి" అని అడుగుతాడు. అప్పడు కర్ణుడు *"నా పరిస్థితి చూస్తున్నారు గదా! అల్లంత దూరంలో నాయిల్లు ఉంది. అక్కడకు వెళ్లండి. మీకు కావలిసినంత బంగారం నా భార్య యిస్తుంది"* అని అంటాడు. అప్పడు ఆ బ్రాహ్మణుడు *"నాకు కావల్సిన కొద్ది బంగారం కోసం అంత దూరం వెళ్ళాలా? నాకు ఓపికలేదు, నడువలేను, ఏమైనా యిస్తే మీరే యివ్వండి లేకపోతే లేదని చెప్పండి. నా దోవన నేను వెళ్ళుతాను"* అని కోపంతో అంటాడు. అప్పడు కర్ణుడు తన నోరుతెరచి చూపుతూ, తన దంతాలకున్న బంగారాన్ని తీసుకోమంటాడు. అప్పడు ఆ బ్రాహ్మణుడు కోపంతో *"సజీవంగా వున్న మనిషి యొక్క దంతాలు ఊడబెరకమని చెబుతున్నావా? నీకు సిగ్గులేదా?"*అని అంటాడు. ఏమి చెప్పాలో తోచక కర్ణుడు అటూ, ఇటూ చూస్తాడు. కొద్ది దూరంలో ఒక రాతి బండ కనిపిస్తుంది. అతి కష్టం మీద, తన శరీరాన్ని ఈడ్చుకుంటూ ఆ రాయి దగ్గరకు చేరుతాడు. ఆ రాతిపై తన ముఖాన్ని కొట్టుకుంటాడు. ముఖం పచ్చడి పచ్చడై పళ్ళూడి క్రింద పడుతాయి. బంగారం తొడుగువున్న ఆ పళ్లను తీసుకొమ్మని ప్రాధేయపడుతాడు. *"ఛీ! రక్తసిక్తమై వున్న అపవిత్రమైన వాటిని స్వీకరిస్తానా?"* అని ఆ బ్రాహ్మణుడు రెండడుగులు వెనక్కి వేస్తాడు. కర్ణుడు తన ఖడ్గంతో ఆ పళ్లను కొట్టి బంగారాన్ని వేరుచేసి స్వీకరించమని కోరుతాడు. ఆ బంగారానికి రక్తం అంటి వుండటం వలన, దానిని కూడా అపవిత్రంగా భావించి స్వీకరించ నిరాకరిస్తాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

అప్పడు కర్ణుడు అతి కష్టంమీద బాణములను చేతబూని, శిరస్సు సహాయంతో విల్లునెక్కుపెట్టి, వారుణాస్త్రంతో జలమును సృష్టించి, ఆ బంగారాన్ని కడిగి, దానిని స్వీకరించమని అర్థిస్తాడు.

అప్పడు ఆ బ్రాహ్మణుడు సంభ్రమాశ్చర్యాలతో తన నిజస్వరూపాన్ని చూపించి *"వరం కోరుకో! వీరుడా!"* అని అంటాడు. అప్పడు కర్ణుడు ఆనందంతో తడబడుతూ *"సాక్షాత్ త్రిభువనేనుడే! నా అవసానదశలో నా ముందున్నాడు. ఇంకా నాకేం కావాలి?"* అంటూ ఆనందభాష్పాలు రాలుస్తాడు కర్ణుడు. ఈ సన్నివేశాన్ని చూస్తున్న అర్జునుడు సిగ్గుతో తలవంచుకుంటాడు.

సూర్యుడు ఎంత వద్దని చెబుతున్నప్పటికీ, తన శక్తికి మూలమైన కవచ కుండలాలను సునాయాసంగా ఇంద్రునికి దానం చేసిన త్యాగశీలికి ఇది ఒక లెక్కా! దుస్సంగంలో చేరటం వలన అతనికి కొంత చెడ్డపేరు వచ్చిందిగాని, నిజంగా కర్ణుడు మహాత్యాగశీలి.

ఇంకా...ఇంకా...ఎందరో త్యాగశీలురకు ఈ భరతమాత జన్మనిచ్చింది. శుక్రాచార్యుడు వద్దని చెబుతున్నప్పటికీ, వినకుండా, వామనునికి మూడడుగులు దానం యిచ్చి ఆత్మార్పణ చేసుకున్న మహాత్యాగి *'బలిచక్రవర్తి'*, ఈ పవిత్ర భూమిలోనే జన్మించాడు. ఇంద్రుడు కోరగానే ఏ మాత్రం వెనుకాడక తానాహుతియై, తన వెన్నెముకను వజ్రాయుధంగా తయారుచేసుకోవడానికి యిచ్చిన త్యాగశీలి 'దధీచి' ఈ పుణ్య భూమిలోనే జన్మించాడు. పసుపు బట్టలతో వివాహవేదిక నుండి బయటకు వచ్చి, కొదమసింహంలా రణరంగంలోనికి దుమికి వీరవిహారం చేసి 'సింహఘడ్' ను ఆక్రమించి, విజయలక్ష్మిని చేబట్టి కన్నుమూసిన వీరాధి వీరుడు 'తానాజీ'ని ఈ భరతమాతే కన్నది. నవ్వుతూ...నవ్వుతూ... ఉరికంబానికెక్కి ఉరిత్రాడు తమ స్వహస్తాలతో తగిలించుకొని 'వందేమాతరం' అంటూ అమరలోకానికి చేరుకొనిన వీరవిప్లవ జ్యోతులైన భగత్సింగ్, సుఖదేవ్, రాజగురులకు జన్మ యిచ్చింది కూడా ఈ భరతమాతే. పురాణ, ఇతిహాస, చరిత్ర పుటలను త్రిప్పుతూ పోతుంటే ఇంకా ఎంతో మంది మహాపురుషులు, మహనీయులు త్యాగశీలురు ప్రత్యక్షమవుతారు. త్యాగధనులకు పుట్టినిల్లు ఈ భరతదేశం. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో ఇంకా ఎందరో మహనీయులు ఎన్నో త్యాగాలు చేసారు. ఈ దేశానికి స్వాతంత్ర్యం భిక్షపెట్టారు. ***స్వరాజ్యం కోసం అలనాడు వారు త్యాగాలు చేస్తే, ఈనాడు సురాజ్యం కోసం మనం త్యాగాలు చేయాలి.*** ఇది మన కర్తవ్యం.

"నకర్మణా నప్రజయా
ధనేన త్యాగేనైకే
అమృతత్వ మానశుః" .

క్రమశిక్షణ

'క్రమశిక్షణ ' అంటే 'మంచిశిక్షణ' అని అర్థం. క్రమశిక్షణ ముఖ్యంగా బాలబాలికలలో వుండవలసిన 'సద్గుణం'. ఎంతటి తెలివిగలవాడైనప్పటికీ, మంచి మార్కులను శ్రద్ధతో, పట్టుదలతో తెచ్చుకుంటునప్పటికీ, క్రమశిక్షణ గనుక అలవడకపోతే ప్రయోజనం లేదు, జీవితంలో రాణించడు, ఎందుకూ పనికిరాకుండా పోతాడు. కనుక ***ప్రతి విద్యార్థి 'క్రమశిక్షణ'ను అలవరచుకోవాలి.***

క్రమశిక్షణను గురించి పుస్తకాలు చదివితే అబ్బదు. ఉపన్యాసాలు వింటే రాదు. నిరంతర సాధన ద్వారానే ఇది అబ్బుతుంది. ఆటపాటల ద్వారా మనకు తెలియకుండానే మనం క్రమశిక్షణను నేర్చుకుంటాం. ఆటలాడేటప్పుడు మన మనస్సును మన అధీనంలో ఉంచుకోవాలి. ఎంత ఉత్సాహంగా ఆడుతున్నప్పటికీ, ఒళ్ళు మైమరచి ఆటలో నిమగ్నమైపోయినప్పటికీ, నాయకుడు 'విజిల్' ఊదటంతోనే ఎక్కడి వారక్కడ నిశ్శబ్దంగా నిలబడిపోవాలి. అదే క్రమశిక్షణ. 'కోరస్' పాడేటప్పుడు పది గొంతులూ కలిసి ఒకే గొంతుగా వినపడేట్లు పాడటం నేర్చుకోవాలి. అప్పుడే అందంగా వినసొంపుగా, శ్రావ్యంగా పాట వినపడుతుంది. అదే క్రమశిక్షణ. సైన్యాధికారి ఇచ్చే సూచనలను, ఆజ్ఞలను క్రమపద్ధతిలో పాటించాలి. ఎవరిష్టంవచ్చినట్లు వారు ప్రవర్తించకూడదు. అట్టి క్రమపద్ధతినే 'క్రమశిక్షణ' అంటారు.

పార్కు :

మనం మన కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించవచ్చును. కాని అందులో గనుక క్రమశిక్షణ లోపిస్తే అందం చెడిపోతుంది. ఉదాహరణకు తోట లేక పార్కు క్రమశిక్షణకు చిహ్నం. అడవి క్రమశిక్షణారాహిత్యానికి ప్రతీకం. తోటమాలి అడవిలో చిందర వందరగా పెరిగిన మొక్కలను తీసుకొనివచ్చి, వరుసలలో నాటి, నిత్యమూ నీరుపోసి, ఎరువు వేసి పెంచుతాడు. అందంగా కనపడటానికి అప్పుడప్పుడూ వాటిని సమానంగా కత్తిరిస్తుంటాడు. అప్పుడు ఆ పార్కు చూడటానికి అందంగా కనిపిస్తుంది. తోటమాలి అధ్యాపకుడు వంటివాడు. పిల్లలు అడవిలో చిందర వందరగా పెరిగే మొక్కల వంటివారు. అటువంటి పిల్లలను తీసుకొనివచ్చి, ప్రేమతో లాలించి, బుజ్జగించి, విద్యాబుద్ధులు నేర్పి, చక్కటి వినయవిధేయతలుగల సంస్కారవంతులుగా తీర్చిదిద్దుతాడు అధ్యాపకుడు. క్రమశిక్షణను నేర్పుతాడు. క్రమశిక్షణ లేని జీవితం అనాగరికం, అది

చిల్లికుండతో సమానం. ఎప్పుడు, ఏ పని, ఎంత అందంగా, పరిపూర్ణంగా, (Perfection) చేయాలో నేర్పుతుంది 'క్రమశిక్షణ'. ***కాబట్టి ప్రతి విద్యార్థి చదువుతో పాటు 'క్రమశిక్షణ' ను పెంపొందిం చుకోవాలి.***

క్రమశిక్షణ ప్రతి వ్యక్తిలో ఉండాలి, నాయకులలో ఉండాలి, పరిపాలకులలో ఉండాలి, సైన్యంలో ఉండాలి, సమాజంలో ఉండాలి. అప్పడే ఆ దేశం అభివృద్ధి గాంచుతుంది. అంతేకాదు ఆలోచనలను క్రమబద్ధీకరించుకోవాలి. మాట్లాడే మాటలను అదుపులో ఉంచుకోవాలి, చేసే చర్యలను కూడా నియంత్రణ చేయాలి. అప్పడే మన దైనందిన జీవనంలో 'క్రమశిక్షణ' పెంపొందుతుంది.

WATCH :

ప్రతిఒక్కరూ 'Watch' ని ఆదర్శంగా తీసుకోవాలి. అది జడపదార్థమే అయినప్పటికీ అది నిత్యమూ, నిరంతరమూ, క్రమపద్ధతిలో తిరుగుతూ మానవునికి సమయాన్ని సూచిస్తుంటుంది. జడపదార్థమే ఆ విధంగా క్రమశిక్షణను పాటిస్తుంటే, మానవులు పాటించలేరా? అయితే 'శ్రద్ధ' ఉండాలి, 'సాధన' చేయాలి.

సాధారణంగా Watch అంటే అర్థం 'గడియారం' అంటారు. Watch అంటే మరో అర్థం కూడా ఉన్నది. జాగరూకత, కావలి, కాపు అని కూడా చెప్పకోవచ్చును. అందువలననే Watchman (కాపలా దారుడు) Watch Dog (కావలి కుక్క) అని పేర్లు వచ్చాయి. మన యోగక్షేమాలను, సంపదను కాపాడేవాడు Watch man. మన శ్రేయస్సును మన సంపదను కాపాడేది Watch Dog.

ఒకసారి Watch కి చక్కటి ఆధ్యాత్మిక నిర్వచనం చెప్పారు శ్రీ సత్యసాయి బాబావారు. ***"ఇది కేవలం అలంకారం కోసం పెట్టుకునే వస్తువు కాదు, రెండు ముళ్ళు కలిగి సమయాన్ని చూపించేది మాత్రమే కాదు. ఇది ఒక ఆదర్శమైన జీవితాన్ని సూచిస్తున్నది. కాల స్వరూపం భగవంతుడు. కనుక మొట్టమొదట దీనిని పంచప్రాణములుగా భావించాలి. ఈ పదములో నున్న ఐదు అక్షరములను పంచాక్షరిగా భావించాలి. మననం చేయాలి. అంటే ప్రతి అక్షరముయొక్క భావమును అర్థం చేసుకొని, అవగాహన చేసుకొని, ఆచరణలో పెడితే, పవిత్రమైన పంచాక్షరి మంత్రమును జపం చేసినంత ఫలితాన్ని పొందగలుగుతాం"*** అని చెప్పారు శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు.

'Watch' లో ఐదు అక్షరాలున్నాయి. అందులో మొదటి అక్షరం 'W' - Watch your words. కాలు జారితే తీసుకోవచ్చును గాని, నోరు జారితే తీసుకోలేం. కనుక

తొందరపడి ఇష్టం వచ్చినట్లుగా మాట్లాడరాదు. ప్రతి మాట ఆచి, తూచి మాట్లాడాలి. మాటకు ఖర్చు లేదు గాని, విలువ ఎక్కువ. మాటకు వుండే విలువ 'నోటు'కు కూడా ఉండదు. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ మంచి మాటలు మాట్లాడాలి, క్రమశిక్షణతో మాట్లాడాలి.

రెండవ అక్షరం 'A' - Watch your Actions. చేతలు స్వార్థ రహితంగా ఉండాలి, సేవాభావంతో చేయాలి. మనం చేసే పనులు సర్వజన సమ్మతంగా ఉండాలి. అందరిచేత మెప్పును పొందేవిగా ఉండాలి. ఒక పథకం ప్రకారం ఒక పద్ధతి ప్రకారం పనిని చేయటం నేర్చుకోవాలి. ***ప్రతి పనిలో క్రమశిక్షణ కనిపించాలి.***

మూడవ అక్షరం 'T' - Watch your Thoughts మాటలకు, చేతలకు మూలం ఆలోచనలు, మన ఆలోచనలు పవిత్రంగా, స్వార్థరహితంగా, పదిమందికీ ప్రయోజనకరంగా ఉండాలి. కనుక మంచి ***ఆలోచనలు చేయాలి. చెడ్డ ఆలోచనలను దరికి చేరనీయరాదు.***

నాల్గవ అక్షరం 'C' - Watch your Character. త్రికరణ శుద్ధి మానవుని శీలానికి మూలం. శీలం జీవితపుష్పానికి సుగంధం. మానవ జీవితానికి విలువ తెచ్చి పెడుతుంది శీలం. ***కనుక ప్రతిఒక్కరూ Spotless character మచ్చలేని ప్రవర్తనను అభివృద్ధి పరచుకోవాలి.***

ఐదవ అక్షరం 'H' - Watch your Heart దయగల హృదయమేదైవమందిరం. హృదయము అంటే ఎడమ వైపున వుండే Physical heart కాదు. ఈ హృదయం కుడివైపున ఉంటుంది. అది ప్రేమకు స్థానం, అది విశాలం కావాలి. ప్రేమతో దానిని నింపాలి. ఆ ప్రేమను పదిమందికీ పంచాలి. హృదయం కరగకుండా ఎన్ని సాధనలు చేసినా, ఎన్ని పలుకులు పలికినా, ఎన్ని ఉపన్యాసాలిచ్చినా అవన్నీ అడవి గాచిన వెన్నెల వలె నిరుపయోగమైపోతాయి. సాధనతో హృదయం కరిగిపోవాలి. కరిగిన హృదయం కదిలిపోవాలి. హృదయ వేదనను పెంచాలి, పదిమందికీ పంచాలి. ***అప్పుడే ఆ జీవితం సార్థకతను పొందుతుంది.***

పంచప్రాణములైన ఈ పంచాక్షరముల అంతరార్థమును చక్కగా అర్థం చేసుకొని, అవగాహన చేసుకొని, క్రమశిక్షణతో ఆచరణలో పెట్టాలి. ఎవరికి వారు తన ప్రవర్తన Watch చేసుకుంటూ ముందుకుసాగాలి. ***క్రమశిక్షణ గలవారికి అసాధ్యమైనది ఏదీలేదు. దేనినైనా ఎంతటి అసాధ్యమైన దానినైనా సాధించగలుగుతారు. విస్మరించకండి!***

"ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యం కావాలి. దేశానికి క్రమశిక్షణ కావాలి. క్రమశిక్షణలేని స్వాతంత్ర్యం వలన ప్రయోజనం లేదు".

- ఆచార్యకృపలాని

భూతదయ

"సర్వభూత హితే రతాః" సమస్త ప్రాణులకు హిత మొనర్చుటయందు ఆసక్తి గలవారై ఉండాలి అని భగవద్గీత బోధిస్తున్నది. అనగా సమస్త జీవరాసుల శ్రేయస్సునుకోరటం మన ధర్మం. ఏదో ఒక ప్రాణియెడల దయ కలిగివుంటే చాలదు. సమస్త ప్రాణికోటి యెడల దయ, ప్రేమ కలిగివుండాలి.

"నిర్వైర స్సర్వభూతేషు" సమస్త ప్రాణులయందు ద్వేషముండరాదు అనగా ఏ ప్రాణిని ద్వేషించరాదు. సమస్త ప్రాణులను ప్రేమించాలి. **"అద్వేష్టా సర్వభూతానాం"** సమస్త ప్రాణుల యెడల ద్వేషము లేనివాడై ఉండాలి. ఈ విధంగా 'గీత' యందు ఎన్నో హితోక్తులున్నాయి. ప్రతి వాక్యంలో 'సర్వభూత' అనే పదము ప్రస్తావించబడింది. దయ ప్రేమలు ఒక్క మానవుల మీదనేగాక, సమస్త ప్రాణికోటి మీద కూడా ఉండాలని భగవద్గీత మనకు బోధిస్తున్నది. సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం (Faternity) తోనే సంతృప్తి చెందక 'సర్వాత్మదృష్టి'ని కూడా అలవరచుకోవాలి. ఇదే మన భారతీయ సంస్కృతి గొప్పతనం. సమస్త ప్రాణులూ భగవత్స్వరూపులే గదా! కనుక మనం ఏ ప్రాణినీ హింసించరాదు, బాధించరాదు. సర్వభూతముల యెడల దయ కలిగివుండాలి. సర్వభూతదయ పరమోత్కృష్టమైన ధర్మం.

ఏకనాథ్ :

మహారాష్ట్రలో ఒక భక్తుడుండేవాడు. అతని పేరు 'ఏకనాథ్'. ఒకసారి కాశీ వెళ్ళాడు. గంగలో స్నానం చేశాడు. విశ్వేశ్వరుని దర్శించాడు. కాశీని దర్శించి, గంగను తీసుకొని రామేశ్వరం వెళ్ళి, అక్కడి సముద్రంలో కలపటం మన ప్రాచీన సంప్రదాయం. అందుకని రెండు బిందెలు గంగతో నింపి కావడిలో పెట్టుకొని, తన శిష్యులతో రామేశ్వరం బయలు దేరాడు. ఆ రోజులలో ప్రయాణ సాధనాలు లేకపోవటంవలన నడిచి వెళ్ళేవారు. మార్గమధ్యలో ఒక గాడిద క్రిందపడి గిలగిలా కొట్టుకోవటం చూస్తాడు. అది ఎండాకాలం. ప్రాణం విడిచే స్థితిలో ఉన్నది గాడిద. దానికి దాహం వేసి వుంటుందని భావించాడు ఏకనాథ్. జాలివేసింది. వెంటనే కావడిలో వున్న బిందెడు నీరు దానినోటిలో పోసి, దానిమీద చల్లాడు. కొంచెం సేపటికి ఆ గాడిద కళ్ళు తెరచి, లేచి, తోక ఆడించుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. అదంతా

చూస్తున్న అతని శిష్యులు "*స్వామీ! రామేశ్వరం తీసుకొని వెళ్ళుతున్న పవిత్ర గంగా జలమును, గాడిద నోటిలో పోసి వృథా చేసారేం?*" అని అడుగుతారు. అప్పుడు ఏకనాథుడు "*నాయనలారా! భగవంతుడు అన్ని జీవులలో ఉన్నాడు. సర్వజీవ తిరస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి ఏ జీవిని తిరస్కరించినను, బాధించినను భగవంతుని బాధించినట్లే. కనుక మనం ఏ జీవి బాధపడుతున్నా చూస్తూ పోరాదు. ఆ బాధను నివారణ చేయటం మన ధర్మం. గంగా జలంతో ఒక జీవిని రక్షించగలిగాను. నాకు రామేశ్వరం వెళ్ళినంత ఆనందంగా ఉన్నది*' అని చెబుతాడు.

ఇక్కడ మనం ఒక నీతిని నేర్చుకోవాలి. *సర్వభూత దయకు మించిన ధర్మం వేరొకటి లేదు.*

శంకరదేవుడు :

ఒక సన్యాసి తన శిష్యులతో తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరాడు. ఒక అడవి వచ్చింది. ఒకచోట, ఒక లేడి పిల్ల వేటగాడి వలలో చిక్కుకొని కొట్టుకుంటున్నది. ఆ దృశ్యం చూచి చాలా బాధపడుతాడు. వెంటనే వెళ్ళి ఆ వల నుండి లేడిపిల్లను విడిపించుతాడు. ఆ లేడిపిల్ల పరుగెత్తుకొని పోతుంది. ప్రక్కనున్న శిష్యులు "*స్వామీ! లేడిపిల్లనైతే రక్షించారుగాని, వేటగాడి నోటి దగ్గరి ఆహారం పోగొట్టారు గదా!*" అని ప్రశ్నిస్తారు. మారు మాట్లాడక, వెంటనే కొంత డబ్బు వేటగానికి యిస్తానంటాడు. చెట్టు ప్రక్కనే దాగి వున్న వేటగాడు ఆ మాటలు విని బయటకు వస్తాడు. ఆ డబ్బు తీసుకొని సంతోషంగా వెళ్ళిపోతాడు. ఆ సన్యాసియే '*శంకరదేవుడు*' అస్సాములో వైష్ణవ మతాన్ని వ్యాపింపజేసిన మహనీయుడు ఆయన.

బాధలలో నున్న జీవాలను రక్షించడమే మహనీయుల లక్ష్యం. *సర్వజీవ సేవయే సర్వేశ్వరునిసేవ. కనుక మనం అందరినీ ప్రేమించాలి, సేవించాలి. అందరికీ సహాయం చేయాలి, ఎవరినీ బాధించరాదు.* Love all, Serve all, Help ever, Hurt never దీనిని మరచిపోకండి.

"సర్వభూతములయందు దయగలవాడు మాత్రమే దేవుని కృపకు పాత్రుడవుతాడు. దయలేని హృదయం పాషాణంతో సమానం. దయగలహృదయమే దైవమందిరం".

- ఏసుక్రీస్తు

ఏకాగ్రత

'ఏకాగ్రత' ప్రతివ్యక్తిలో ఉండాలి. ముఖ్యంగా ప్రతి విద్యార్థిలో వుండవలసిన ఉత్తమ సద్గుణం 'ఏకాగ్రత'. ఏకాగ్రత లేకుండా ఏ పనీ సాధించబడదు. మనం చేసే పనిమీద, చదివే పుస్తకం మీద దృష్టిని కేంద్రీకరించటమే 'ఏకాగ్రత' అంటారు. చేసే పనిమీద దృష్టిని కేంద్రీకరించకపోతే, ఆ పని విజయవంతం కాదు. చదివే చదువుల మీద 'ఏకాగ్రత' లేకపోతే ఉత్తీర్ణతను సాధించలేరు. **చలించని మనసు, భ్రమించని దృష్టినే 'ఏకాగ్రత'** అంటారు.

అర్జునుని ఏకాగ్రత :

కౌరవులు, పాండవులు ద్రోణాచార్యుని వద్ద ధనుర్విద్య నేర్చుకునేవారు. ఒకనాడు వారందరినీ పిలిచి విలువిద్యలో పరీక్షపెట్టాడు ద్రోణుడు. ఒక చెట్టుమీద నున్న పావురాన్ని చూపించి దానిని బాణంతో కొట్టాలని చెప్పాడు. దుర్యోధనుడు ముందు వచ్చాడు.

"దుర్యోధనా! బాగా చూడు! ఆ చెట్టుమీద పావురాన్ని చుస్తున్నావా? దానిని కొట్టాలి' అన్నాడు ద్రోణుడు.

"గురువర్యా! చూస్తున్నాను, అలాగే కొడ్తాను" అన్నాడు దుర్యోధనుడు. అయితే పావురంగాక మరేమి చూస్తున్నావు అడిగాడు ద్రోణుడు. **"స్వామి! ఆకాశం, గుబురుగా వున్న చెట్లు అన్నిటినీ చూస్తున్నాను"** అని సమాధానం చెప్పాడు దుర్యోధనుడు.

మిగతా వారందరూ అదేవిధంగా చెప్పారు. ఆఖరికి అర్జునుడు వచ్చాడు. గురువుగారు అవే ప్రశ్నలు వేశారు.

"అర్జునా! ఆ చెట్టు కొమ్మమీద పావురం కనిపిస్తున్నదా?"

"కనిపిస్తున్నది స్వామీ!"

"ఇంకా ఏమి కనపడుతున్నాయి?"

"ఏమీ కనపడటం లేదు. పావురం మాత్రమే కనిపిస్తున్నది"

అని అర్జునుడు సమాధానం చెబుతాడు.

ద్రోణుడు సంతోషించి, పోటీలో అర్జునుడు మాత్రమే నెగ్గాడని ప్రకటించుతాడు.

ఏకాగ్రత ముఖ్యం. తాను చేయదలచిన పనిమీద 'ఏకాగ్రత' లేకపోతే ఆ పని విజయవంతం కాదు. విద్యార్థి లక్ష్యము విద్యార్జన. మరే ఇతర విషయాల మీద దృష్టిని పోనివ్వకూడదు.

బెస్తవాని ఏకాగ్రత :

ఒకసారి ఒక బాటసారి ఒక గ్రామానికి వెళ్లదలచి, బయలు దేరి వెళ్ళుతున్నాడు. రెండు మార్గముల కూడలి వచ్చింది. ఎటు పోవాలో అర్థంకాలేదు. అడగడానికి ఎవరూ మనుషులు కనిపించలేదు ప్రక్కన నున్న కాలువలో ఒక బెస్తవాడు చేపలు పడుతున్నాడు. అతనిని పిలిచాడు. పలుకలేదు. పెద్దగా పిలిచాడు. ప్రయోజనం లేకపోయింది. అతని దగ్గరకు వెళ్ల వీపు తట్టాడు. అప్పడు వెనక్కి తిరిగాడు 'నీకేమైనా చెవుడా!' అని అడిగాడు. *'నాకు ఏమీ చెవుడు లేదు'* అన్నాడు బెస్తవాడు. *"అయితే ఎంత పెద్దగా పిలిచినా పలుకవేం?"* అని అడిగాడు బాటసారి. అప్పడు బెస్తవాడు *"బాబూ! నాకు చెవుడు లేదు కాని, నా దృష్టి అంతా గాలంమీదనే ఉన్నది. బెండు ఎప్పడు మునుగుతుందా! చేప వలలో ఎప్పడు పడుతుందా! అనే ఆలోచన తప్ప, మరే ఏ ఆలోచనా నాకుండదు"* అని సమాధానం చెబుతాడు.

ఈ కథ మనకు ఒక నీతిని బోధిస్తున్నది. *ఏ పని చేస్తున్నా ఆ పని మీద 'ఏకాగ్రత' ఉండాలి. అప్పడే ఆ పనిని సాధించగలుగుతారు. చేసే పని ఒకటి, దృష్టిమాత్రం ఇతరత్రా వుంటే ప్రయోజనం ఉండదు.* ముఖ్యంగా విద్యార్థులకు ఇట్టి 'ఏకాగ్రత' ఉండాలి.

"ఏవిషయమైై నీకు జ్ఞానం కావాలో దానిమీద నీ బుద్ధిని నిలపాలి. ఇటు, అటూ, కదలనియ్యకూడదు. దీనినే 'ఏకాగ్రత' అంటారు. ఏకాగ్రత అనేది నీకు అలవడకపోతే, నీకు ఎట్టి జ్ఞానమూ కలగదు, ఏ విద్యా అబ్బదు. నీవు ఏ పనీ చేయలేవు. కాబట్టి ప్రతివారూ ముందు ఏకాగ్రతను కుదర్చుకోవాలి. లేకపోతే జీవితం నిరర్థకమవుతుంది".

- ముట్నూరి కృష్ణారావు

నీతి నిజాయితీలు

నీతిగలవాడే నిజమైన మనిషి, నీతిలేనివాడు కోతి కంటే హీనం. నీతి మానవుడ్ని ఉన్నస్థాయి నుండి ఉన్నతస్థాయికి గొనిపోయే రాజమార్గం. నీతిగల మానవుని యందే వ్యక్తిత్వం వికసిస్తుంది. మానవునికి ఎన్నిరకములైన భౌతిక సంపదలు ఉండినప్పటికీ, నైతికబలం లేకపోతే, అతను ఏ మాత్రం రాణించడు, శోభించడు. ఈనాడు మానవుడు నీతి లోపించటం వలననే పతనమైపోతున్నాడు. నీతినిజాయితీలు రెండూ, రెండు నేత్రముల వంటివి. కనుక ప్రతివ్యక్తి నీతినిజాయితీలను పెంపొందించుకోవాలి.

'Money comes and goes, but morality comes and grows' (డబ్బు వస్తుంది, పోతుంది. కాని నీతి వస్తుంది, పెరుగుతుంది) ధనం శాశ్వతంకాదు, నీతి శాశ్వతమైనది. ప్రాణమునకు నీతి సారము. జీవితమునకు ఆదర్శము 'నీతి'. నీతి లేనివాడు ఎంత గొప్పమేధావి అయినా, ఎంత గొప్ప శాస్త్రజ్ఞుడు అయినా, ఎంత గొప్పరాజకీయ నాయకుడైనా ప్రయోజనం లేదు. అవినీతి పరులవలన దేశానికి అప్రదిష్ట వచ్చితీరుతుంది. కనుక ***ప్రతి ఒక్కరూ నీతి, నిజాయితీలను అభివృద్ధి పరచుకోవాలి.***

డా॥ సి.వి. రామన్ :

ఒకసారి డా॥ సి.వి. రామన్, బెంగుళూరులోని, తన వైజ్ఞానిక పరిశోధనా కేంద్రంలో పనిచేయడానికి, ఉన్నత విద్యార్హతలుగల విద్యార్థులు కావాలని పత్రికలలో ఒకప్రకటన చేశాడు. అనేకమంది అభ్యర్థులు వచ్చారు. వీరందరినీ ఇంటర్వ్యూ చేసి తెలివిగలవారిని ఎంపిక చేసుకొని, మిగతావారిని పంపించి వేశాడు. ఒక గంట తరువాత ఎంపికకాని ఒక విద్యార్థి వరండాలో కనిపిస్తాడు. అతనిని చూచి డా॥ రామన్ ***"నీవు వెళ్ళవచ్చునని ఇందాకే చెప్పాను గదా! ఇంకా ఇక్కడే తిరుగుతున్నావేం?"*** అని అడుగుతాడు. అప్పుడు ఆ విద్యార్థి ***" మీ ఆఫీసువారు రాకపోకల చార్జీలు నాకు ఎక్కువగా చెల్లించారు. ఆ ఎక్కువ మొత్తాన్ని తిరిగి వాపస్ చేసి వెళ్ళుతున్నాను"*** అని బదులు చెబుతాడు. అప్పుడు డా॥రామన్ సంతోషంతో ***"బాబూ! నాకు కావల్సింది నీలాంటి నిజాయితీ పరులే. నీవు తిరిగి వెళ్ళవద్దు. యిక్కడనే వుండిపో! నిన్ను అదనంగా నియమించుకుంటాను"*** అని చెప్పి ఆ విద్యార్థికి ప్రత్యేకంగా ఉద్యోగమును యిస్తాడు.

ఈ సంఘటన మనకు ఒక సందేశమును బోధిస్తుంది. విద్యార్హతల కంటే నీతినిజాయితీలు ఎక్కువ. నీతినిజాయితీలను ప్రదర్శించిన ఆ విద్యార్థి ఎంత

ఉత్తముడో, అతని నీతి, నిజాయితీలను గుర్తించి ఉద్యోగం యిచ్చిన ఆ యజమాని (డా॥రామన్) అంతకన్నా ఉత్తముడు. అయితే ఈనాడు ఇటువంటి ఉత్తములు అరుదుగా కనిపిస్తుంటారు.

చిత్తరంజన్ దాస్ :

చిత్తరంజన్ దాస్ కలకత్తాలో ఒక ప్రముఖ న్యాయవాది. ఆ రోజులలోనే లక్షలు ఆర్జించేవాడు. ఆయన తండ్రి అప్పులు చేసి మరణించాడు. అది ఏనాడో జరిగిపోయిన సంగతి. అప్పు యిచ్చినవారు గతించారు. అప్పతీసుకున్న వారుగాని వారి కొడుకులుగాని లేరు. తండ్రి చేసిన అప్పును అడిగే వారూ కనిపించటం లేదు. కాని చిత్తరంజన్‌దాస్ మాత్రం బాధపడుతుండేవాడు. తన తండ్రి అప్పులు చేసి దివాలా తీసాడని, ఆ దివాలాకోరు తనయుడే చిత్తరంజన్‌దాస్ అని ఎప్పుడైనా, ఎవరైనా అంటారేమోనని విచారిస్తుండేవాడు. ఒకసారి కోర్టుకువెళ్ళుతాడు. తన తండ్రి చేసిన అప్పకు వడ్డీని కూడా లెక్కించి 50వేల రూపాయిలు కోర్టులో కట్టి, ఆ అప్పదారుల మనమళ్ళకైనా చెల్లించమని కోరుతాడు. న్యాయమూర్తులు ఆశ్చర్య పోతారు. అసలు ఆ అప్పలను గురించి అడిగేవారే లేనప్పుడు, తమరు ఎందుకు చెల్లించాలని అడుగుతారు న్యాయమూర్తులు. అప్పుడు దాస్ ***"పితృ ఋణం తీర్చుకుంటున్నాను"*** అని ముక్త సరిగా సమాధానం చెప్పి బయటకు వస్తాడు.

ఈ సంఘటన మనకు ఒక మంచి సంప్రదాయమును బోధిస్తున్నది. వ్యక్తులు తాము చేసిన అప్పలను చెల్లించకుండా, తప్పించుకోవాలని చూస్తున్న ఈ రోజులలో, తను అప్పచేయకపోయినా, తండ్రి చేసిన అప్పలను గురించి ఎవరూ అడుగపోయినా, తనంతటతానే కోర్టుకు వెళ్ళి వడ్డీతో సహా తండ్రి చేసిన అప్పను తీర్చిన తనయుడు చిత్తరంజన్‌దాస్. నీతి, నిజాయితీలను ప్రదర్శించిన మహోత్యాగి చిత్తరంజన్‌దాస్. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ 'పితృఋణం' తీర్చుకోవాలి. అటువంటివారే సత్కీర్తిని పొందుతారు.

లౌకిక విద్యలతో పాటు ప్రతి విద్యార్థి నీతి, నిజాయితీలను అలవరచుకోవాలి, అభివృద్ధి పరుచుకోవాలి. ఇవి ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు అబ్బేవి కావు. వెలయిస్తే బజారులో దొరికేవి కావు. బాల్య దశయందే ఇవి పట్టుబడుతాయి. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ ***బాల్యదశను సద్వినియోగ పరుచుకోవాలి. వృథా చేయకండి! నీతి నిజాయితీలను పెంపొందించుకోండి!.***

సేవ

సంఘసేవే సర్వేశ్వరుని సేవ. ప్రేమ యొక్క పరాకాష్ఠ సేవ. సేవ యొక్క స్ఫటికరూపం త్యాగం. సేవచేయటంలో కార్యదీక్ష నిరాడంబరత్వం, అహంకార రాహిత్యం ఉండాలి. మనం చేసే పని యందు 'శ్రద్ధ' ఉండాలి. హృదయం నిర్మలంగా ఉండాలి. ***నిర్మలహృదయమే ప్రేమకు నిలయం.*** ప్రేమ ఉన్నచోట స్వార్థం వుండదు. అహంకారానికి అవకాశము ఉండదు. స్వార్థ రహితమైన సేవలు పదిమంది మెప్పను పొందుతాయి. భగవంతుని అనుగ్రహం కూడా లభిస్తుంది.

'Service to Humanity is service to God' ***మానవసేవే మాధవ సేవ అన్నారుగదా!*** అప్పుడు సేవ యోగంగా మారుతుంది. ఈనాడు చాలా మంది సేవను ఒక సత్కర్మ (Good work) అని భావించి చేస్తున్నారు. ఇది మంచిదేకాని **'దైవంపని'** (God's work) అని భావించితే ఇంకా మంచిది. ఎందువలనంటే, **'దైవంపని'** చేస్తున్నామనే భావన వుంటే, వళ్ళుదగ్గర పెట్టుకొని శ్రద్ధగా, భక్తితో సేవలు చేస్తారు. ఈనాడు చాలా మంది పర్వదినాలలో 'అన్నదానం' చేస్తుంటారు. దానిని 'Poor Feeding' అంటున్నారు. బీదలకు, పేదలకు సాంబారు అన్నం. నీళ్ళమజ్జిగ పోస్తారు. ఇది మంచిది కాదు. ముఖ్యంగా పర్వదినాలలో, ప్రతిఇంట్లో, మనం వండుకొనిన ఆహారపదార్థములు, పిండి వంటలు అన్నీ ఒక ప్లేటులో పెట్టి ముందుగా దేవునికి 'నైవేద్యం' పెట్టటం మన సంప్రదాయం. తినని దేవునికే అంత శ్రద్ధగా, భక్తితో పెడుతునప్పడు; తినే మనుషులకు సాంబారు కూడు, నీళ్ళ మజ్జిగేనా? ఈ విషయమును గురించి ప్రతి ఒక్కరూ ఆలోచించాలి.

"సర్వజీవ నమస్కారః! కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి, సర్వజీవ తిరస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి" ఏ జీవిని నమస్కరించినా, తిరస్కరించినా అది భగవంతునికే వర్తిస్తుందని మన శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి. సర్వజీవులలో భగవంతుడున్నాడని మన విశ్వాసం. కనుక దేవతా విగ్రహాలకు 'నైవేద్యం' పెట్టినట్లుగా బీదలకు, పేదలకు, కుంటివారికి, గ్రుడ్డివారికి కూడా మనం అన్నం పెట్టాలి. అప్పడే మనకు మంచి చేకూరుతుంది.

మానవ సేవ

పూర్వకాలంలో 'అబూబెన్ ఆడమ్' అనే అతను ఉండేవాడు. కష్టాలలో వున్నవారికి ప్రేమతో సేవలు చేస్తుండేవాడు. కుంటివారిలో, గ్రుడ్డివారిలో కూడా దైవం వున్నాడనే భావించి, వారిని సేవిస్తుండేవాడు. మానవ సేవ చేస్తే, దైవాన్ని సేవించినట్లేనని భావించి బీదలకు, పేదలకు సహకారం అందిస్తుండేవాడు. అతనిది స్వార్థమెరుగని సేవ.

ఒకనాటి రాత్రి నిద్రలో అతనికి ఒక చిత్రమైన దృశ్యం కనిపిస్తుంది. ఒక కాంతిపుజం తన గదిలోనికి ప్రవేశిస్తుంది. ఆ వెలుగులో ఒక 'దేవదూత' ఒక బంగారు పుస్తకంలో ఏదో వ్రాస్తూ ఉన్న దృశ్యం కనిపిస్తుంది. అప్పుడు ***'ఆ వ్రాసేది ఏమిటి?'*** అని ఆ దేవదూతను ప్రశ్నించాడు. దేవ దూత ***"దేవుని ప్రేమించేవారి పేర్లను వ్రాస్తున్నాను"*** అని బదులు చెబుతుంది. ***"ఆ జాబితాలో నా పేరు ఉన్నదా?"*** అని అడుగుతాడు 'అబూబెన్'. ***"నీ పేరు ఈ జాబితాలో లేదు"*** అని చెబుతుంది దేవదూత. అబూబెన్ కొంచెం విచారించి ***"నా పేరు దీనిలో లేకపోయినా బాధపడను. కాని నా పేరును సాటి వారిని ప్రేమించే వారి జాబితాలోనయినా చేర్చు!'*** అని అడిగాడు. ఆ దేవదూత బదులు చెప్పకుండా అదృశ్యమై పోతుంది.

మరుసటిరోజు రాత్రి కూడా ఒక స్వప్నం వస్తుంది. ఆ స్వప్నంలో, అంతకు పూర్వం స్వప్నంలో కనిపించిన దేవదూతే కనిపిస్తుంది. అదే బంగారు పుస్తకంలో ఏదో వ్రాస్తూ కూర్చుంటుంది. ***'మరల ఏమి వ్రాస్తున్నావు?'*** అని అతడడుగుతాడు. ***"దేవుడు ఎవరిని ప్రేమిస్తున్నాడో, వారి పేర్లను వ్రాస్తున్నాను"*** అని సమాధానం చెబుతుంది ఆ దేవదూత. ***"నా పేరు ఈ జాబితాలోనయినా ఉన్నదా?"*** అని అడుగుతాడు 'అబూబెన్'. అప్పుడు దేవదూత ఆ జాబితాను చూపించింది. అతను ఆశ్చర్యపోతాడు. ఆ జాబితాలో అతని పేరే మొదటి పేరు.

'మానవ సేవ ద్వారా భగవదానుగ్రహమును పొందవచ్చును'. అనే నీతిని ఈ కథ మనకు బోధిస్తున్నది. ఇందులో మరొక సందేశం కూడా ఉన్నది. ***దేవుణ్ణి మనం***

ప్రేమించటం కాదు, మనల్ని దేవుడు ప్రేమించాలి. సహజంగా ప్రతి భక్తుడూ దేవుణ్ణి ప్రేమిస్తుంటాడు. కాని ప్రతి భక్తుడ్ని దేవుడు అనుగ్రహించడు. కారణం? మన భక్తి 'అనన్యభక్తి' అయినప్పుడే మనల్ని దేవుడు అనుగ్రహిస్తాడు. అనగా మనం ఇతరులకు చేసే సేవలు నిస్వార్థమైనవి అయినప్పుడే, దైవానుగ్రహం మనకు లభిస్తుంది **'మానవ సేవే మాధవ సేవ'.**

సర్వజీవ సేవ

ఒక పట్టణంలో 'మార్టిన్' అనే చెప్పలు కుట్టేవాడుండేవాడు. అతను 'జీసస్' భక్తుడు. నిత్యమూ బైబిల్ చదివేవాడు. చదవటమేకాదు. జీసస్ చెప్పిన మాటలను స్మరించుకుంటూ, బైబిల్‌ను తన గుండె మీద పెట్టుకొని నిద్రించేవాడు. అది అతని నిత్యకృత్యం.

ఒకనాడు 'జీసస్' మాటలను స్మరించుకుంటూ నిద్ర పోతాడు. 'మార్టిన్' కలలో **"నేను రేపు మీ ఇంటికి వస్తాను"** అని చెబుతాడు జీసస్. మార్టిన్ తెల్లవారు జామునే లేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని, రొట్టెలు, తేనీరు తయారుచేసి జీసస్ రాకకోసం ఎదురు చూస్తుంటాడు. ఇంకా మంచు కురుస్తునే ఉంటుంది. ఇంకా తెల్లవారలేదు. వీధులు ఊడ్చే ఒక ముసలివాడు వచ్చి ప్రతిఇంటి ముందున్న మంచుగడ్డలను తీసివేస్తుంటాడు, పాపం! చలితో ఆ ముసలివాడు వణుకుతుంటాడు. అయినప్పటికీ మంచుగడ్డలను తీసివేస్తూనే ఉంటాడు. ఇంటివారు మాత్రం తలుపులు తీయరు, బయటకు ఎవరూ రారు. తలుపులు వేసుకొని ఇళ్లలోనే వుండి, నిప్పసెగ ప్రక్కన కూర్చుంటారు. ఆ ముసలివాడ్ని చూచి మార్టిన్ హృదయం పరితపిస్తుంది ఆ ముసలివాడ్ని లోపలికి పిలుస్తాడు. వేడి తేనేరు యిస్తాడు. దానిని త్రాగి కృతజ్ఞతలు చెప్పకొని వెళ్లిపోతాడు ఆ ముసలివాడు.

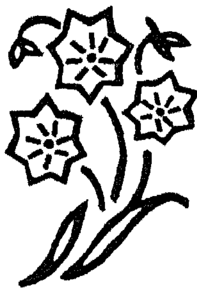
కొంతసేపటికి ఒక వృద్ధురాలు నడవలేక నడవలేక వణుకుతూ తన ఇంటిముందుగా నడచి వెళ్తుతుంటుంది. మార్టిన్ జాలిపడి ఆ అవ్వను లోపలికి పిలిచి రొట్టి, తేనీరు యిచ్చి, కప్పకోవడానికి ఒక ఉన్ని దుప్పటిని కూడా యిచ్చి పంపుతాడు.

ఇంక మరికొంతసేపటికి ఒక తల్లి పసిపాపతో వస్తుంది. బిడ్డ ఏడుస్తుంటుంది.

వారిని కూడా లోపలికి పిలిచి బిడ్డకు పాలు, తల్లికి రొట్టె యిస్తాడు. ఆ తల్లికి, చనిపోయిన తన భార్య దుస్తులను కూడా యిస్తాడు. ఆమె కృతజ్ఞతలు చెప్పకొని వెళ్ళిపోతుంది.

సూర్యాస్తమయమవుతుంది. జీసస్ ప్రభువు మాత్రం రాడు. నిరాశపడుతాడు. ఒకవేళ వచ్చినా ఆయనకు పెట్టేందుకు ఏమీ మిగలదు. రాత్రి అయింది. తలుపులు వేసుకొని దిగులుగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు 'మార్టిన్'. ఇంతలో వీధిలో అలికిడి అయింది. ద్వారం వద్ద ఒక తేజస్సు కనిపించింది. ఆ కాంతిలో మొదట వీధులు ఊడ్చే ముసలివాడు, తరువాత వృద్ధురాలు, ఆ తరువాత పసిబిడ్డ, తల్లి వరుసగా కనిపించి, అతనిని ఆశీర్వదించి వెళ్ళుతున్న దృశ్యం కనిపిస్తుంది . దాని అంతరార్థమును 'మార్టిన్' అర్థంచేసుకొని ఆనందిస్తాడు.

ఈ కథ మనకు ఒక 'నీతి'ని బోధిస్తున్నది. దేవుడనేవాడు ప్రత్యేకంగా లేడు. ఎక్కడ పడితే అక్కడ వున్నాడు. దేవుడు లేని ప్రదేశమంటూ లేదు. సర్వజీవులలో ఉన్నాడు, సర్వత్రా ఉన్నాడు. **'ప్రతి వ్యక్తీ దైవస్వరూపుడే, ప్రతిజీవి దైవస్వరూపమే'** అనే భావన ప్రతి ఒక్కరిలో ఉండాలి. **'సర్వజీవ సేవే సర్వేశ్వరుని సేవ'**, అనే విషయాన్ని మరచిపోకండి.

"దేశ సేవకుండు దేశనాయకుడైన స్వార్థరహిత సేవచేయగలడు, గ్రామ సేవే రామసేవ. 'సేవ' అనేది ఎవరినీ ఆకర్షించుటకు చేసే Art కాదు. మన సేవ Heart నుండి రావాలి. Art is External, Heart is Internal. అప్పుడే మనకు Self Satisfaction (ఆత్మసంతృప్తి). సేవకుడు కానివాడు నాయకుడు కాలేడు. కింకరుడు కానివాడు శంకరుడు కాలేడు".

- శ్రీ సత్యసాయిబాబా

సమయపాలన

"Time is one, Time is every thing. Don't waste time. Time waste is life waste" అన్నారు శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు. సమస్తమునకూ కాలమే ప్రమాణం, కాలమే ప్రధానం. అన్నింటి కంటే విలువైనటువంటిది కాలము. గతించిన కాలం, మరల కావాలన్నా తిరిగిరాదు. అట్టి అమూల్యమైన కాలమును వృథా చేయరాదు, సద్వినియోగ పరచుకోవాలి.

కాలం వృథాచేయకుండా వుండాలంటే, సద్వినియోగపరచాలంటే దైనందిన జీవితంలో సమయపాలనను పాటించాలి. సమయపాలనను పాటించని వ్యక్తి పట్ల గౌరవం ఉండదు. అయితే ఈనాడు చాలా సభలు సకాలంలో ప్రారంభించబడటం లేదు. కారణం? సభికులు సమయానికి రావటంలేదు. ఉపన్యాసకులు సకాలమునకు రారు. నిర్వాహకుల ఏర్పాట్లు కూడా అంతంత మాత్రమే. పొరపాటున ఎవరైనా సహృదయులు, సభకు సకాలంలో వస్తే అది ఒక Punishment (శిక్ష) అవుతున్నది. కనీసం ఒక గంటసేపు ఖాళీగా కూర్చోవాలి. ***"ఏమండీ! సభ ప్రారంభించలేదేం?"*** అని ఎవరైనా అడిగితే, నిర్వాహకులు ***"మనది Indian Punctuality కదండీ!"*** అని నవ్వుతారు. ఈ విధంగా అమూల్యమైన కాలం ఎంతో వృథా అయిపోతున్నది.

గాంధీజీ ఆదర్శం :

"జీవితంలో రాణించడానికి ఏం చేయాలి?" అని ఒకసారి పత్రికా విలేఖరులు గాంధీజీని ప్రశ్నిస్తారు. ***"విజయాన్ని సాధించేందుకు ప్రధానంగా సమయపాలన పాటించాలి. కాలం విలువ తెలుసుకున్న వ్యక్తి తప్పక పురోగమిస్తాడు"*** అని సమాధానం చెబుతారు గాంధీజీ. ఒకసారి గాంధీజీ ఒక బహిరంగ సభలో ఉపన్యసించడానికి అంగీకరిస్తారు. నిర్వాహకులు సమయానికి ముందే కారును తీసుకొని వస్తామని చెప్పివెళ్ళుతారు. గాంధీజీ సిద్ధమై కూర్చుంటారు, కారు రాదు. సమయం దగ్గరపడుతున్నది. గాంధీజీ ఒక సైకిలు తీసుకొని సకాలంలో సభాస్థలికి చేరుతారు. నిర్వాహకులు ***"తమరు కొంతసేపు ఆశ్రమంలో వుండి వుంటే మేమే కారును తీసుకొని వచ్చేవాళ్ళం గదా! ఆలస్యానికి క్షమించండి!"*** అంటారు. అప్పడు గాంధీజీ నిర్మొగమాటంగా ***"కాలనియమం పాటించకున్న, మనలను మనమే కించపరచుకోవడం కాకుండా, ఇతరుల నియమములకు కూడా భంగం కలిగించిన***

వారమవుతాం" అని అంటారు. నిర్వాహకులు చిన్నబుచ్చుకుంటారు. సమయపాలన పాటించటంలో గాంధీజీ పరమ కఠోరుడు.

కళాతపస్వి వెంకటప్ప :

శ్రీ కె.సి. రెడ్డి కర్ణాటక ముఖ్యమంత్రిగా వున్న సమయంలో ఒకసారి ప్రధాని పండిత నెహ్రూ బెంగుళూరు వెళ్ళుతారు. అనేక కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటారు. కళాతపస్వి వెంకటప్ప ప్రముఖ చిత్రకారుడు. ఆయన కళను గురించి తెలుసుకొనిన పండిత నెహ్రూ ఆయన ఆర్ట్ గ్యాలరీని చూడాలనే కోరికను వెలిబుచ్చుతారు. ఈ విషయం అధికారులు వెంకటప్పగారికి తెలియబరచి, ప్రధాని వచ్చే సమయాన్ని కూడా నిర్ణయించుతారు. సమయానికి ప్రధానికి స్వాగతం చెప్పడానికి సిద్ధమై వెంకటప్పగారు ముఖద్వారం వద్ద వేచివుంటారు. నిర్ణయించిన సమయం దాటి 15 నిముషాలు గడచింది. వెంకటప్పయ్యగారు గ్యాలరీ తలుపులు మూయించి తమ నివాసానికి వెళ్లిపోయారు. అరగంట తరువాత ఆర్ట్ గ్యాలరీని చూడటానికి ప్రధాని పండిత నెహ్రూ వెళ్లుతారు. తలుపులు మూసి ఉంటాయి. నిరాశతో వెనుదిరుగుతారు. ***సమయపాలన పాటించనివారు ఎంత వారైనా నిరాశకు గురికాక తప్పదు*** అని ఈ సంఘటన తేటతెల్లం చేస్తుంది.

లక్ష్మణయతీంద్రులు :

ఒకసారి లక్ష్మణ యతీంద్రుల వారు ఏలూరులో ఒక పెద్ద సభకు 'ముఖ్యఅతిథి' గా పాల్గొనడానికి నిర్దేశించబడిన సమయానికి కొంచం ముందుగానే వెళ్ళుతారు. ఆ సభకు అధ్యక్షత వహించవలసిన జిల్లా కలక్టరుగారు మాత్రం 15 నిముషములు ఆలస్యంగా వస్తారు. కలక్టరుగారు వచ్చిన తక్షణమే నిర్వాహకులు స్వాగతం పలికి, కలక్టరుగారిని అధ్యక్షపీఠాన్ని అలంకరించమని కోరుతారు. కలక్టరుగారు వేదిక మీద ఆశీనులవుతారు. ముఖ్యఅతిథిగా విచ్చేసిన లక్ష్మణయతీంద్రుల వారిని వేదికపైకి ఆహ్వానిస్తారు. ముందువరసలోనే కూర్చొని వున్న యతీంద్రులు వారు మాత్రం వేదికనలంకరించడానికి నిరాకరిస్తారు. నిర్వాహకులు వచ్చి ***"స్వామీ! మావలన ఏదైనా పొరపాటు జరిగిందా? మన్నించండి! వేదికనలంకరించండి"*** అని ప్రాధేయపడుతారు. ***"అది ఎవరి పొరపాటూ కాదు. మామూలుగా జరిగే విషయమే. అయితే నేను ఒక వ్రతం పట్టాను సమయపాలనను పాటించని సభలో పాల్గొనరాదనేదే నా వ్రతం. వ్రత భంగం ఎట్లా***

చేసుకుంటాను?" అని నిర్మొగమాటంగా చెబుతారు లక్ష్మణ యతీంద్రులవారు. వేదికనలంకరించిన కలక్టరుగారు క్రిందకు దిగివచ్చి *"ఈ ఆలస్యానికి కారణం నేను. క్షమించండి!"* అని చెప్పి యతీంద్రులవారిని వేదికనలంకరించమని కోరుతారు. అయినప్పటికి యతీంద్రులవారు నిరాకరించారు. వేదిక ఎక్కరు, ప్రసగించరు. సభ అయ్యేంతవరకూ ముందు వరసలోనే కూర్చొని ప్రసంగాలను వింటారు. ***నిర్వాహకులు సమయపాలనను పాటించకపోతే, వచ్చే అరిష్టమేమిటో ఈ సంఘటన ఋజువు చేస్తున్నది.***

సమయపాలన :

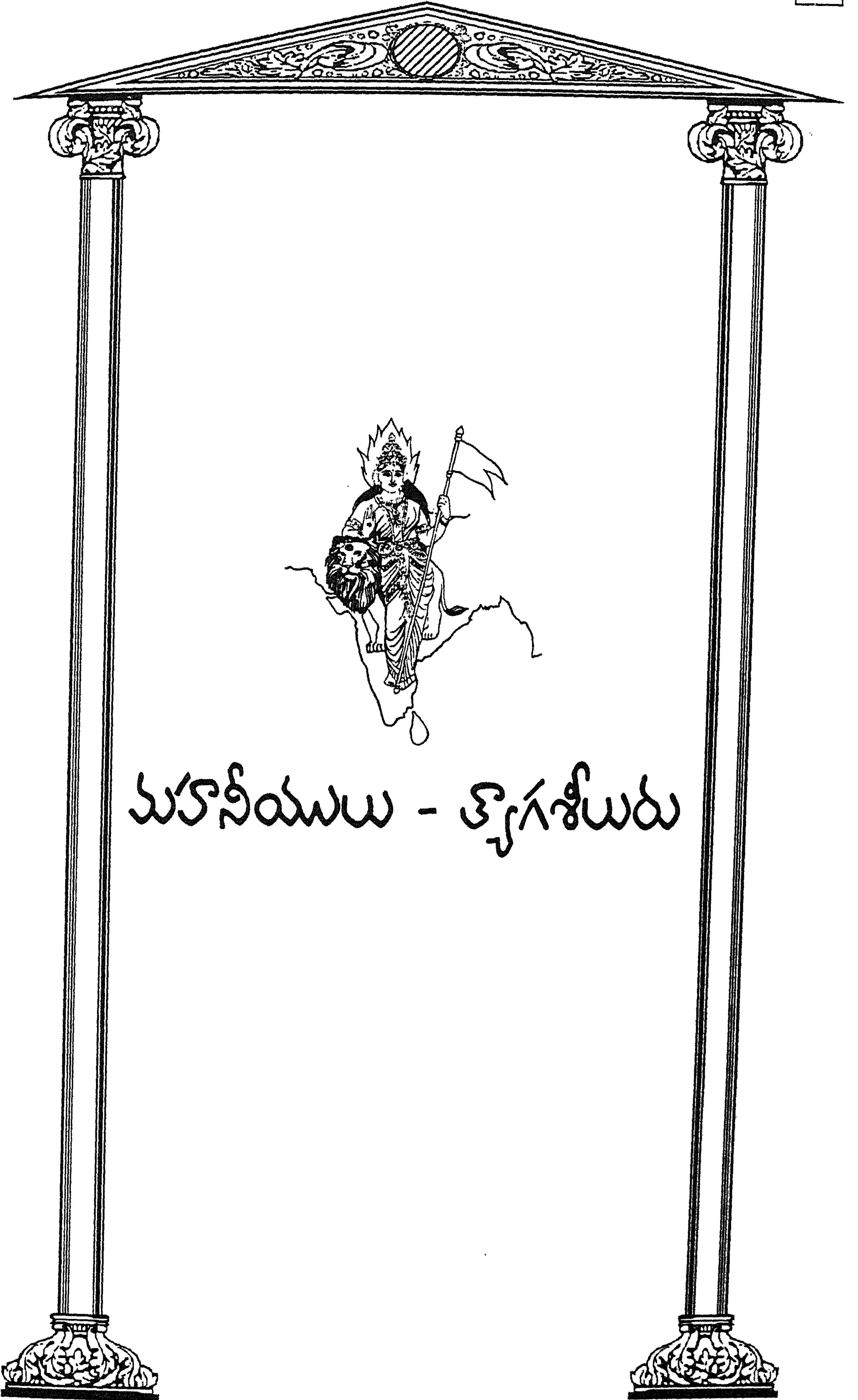
1990 సం॥ నవంబర్ 22వ తేదీన ***'సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటల్'*** శంకుస్థాపనకు, ఆనాటి రాష్ట్రపతి శ్రీ ఆర్. వెంకట్రామన్‌గారిని శ్రీసత్యసాయిబాబావారు ఆహ్వానిస్తారు. కాని విమానం రావటం పది నిముషాలు ఆలస్యమవుతుంది. రాష్ట్రపతిగారి కోసం వేచివుండక శ్రీసత్యసాయిబాబావారే శంకుస్థాపన చేస్తారు. ఆనాడు జరిగిన సభలో, వచ్చే సంవత్సరం ఈనాటికి (1991 సం॥నవంబరు 22వ తేది) ఈ పెద్ద హస్పిటల్‌కు ప్రారంభోత్సవం జరిపి, ఆనాడే గుండె ఆపరేషన్లు కూడా నిర్వహించబడుతాయని ప్రకటిస్తారు. 300 కోట్ల రూపాయిలతో ఆ హాస్పిటల్ నిర్మాణం జరిగింది. వారు చెప్పిన రోజునే ఆ సూపర్ స్పెషాలిటీ హాస్పిటల్‌లో గుండె ఆపరేషన్లు కూడా మొదలైనాయి. శంకుస్థాపన సమయం పవిత్రతకు, సాయి సంకల్పబలం తోడు కావటం వలన ఆ హాస్పిటల్‌లో ఎన్నో వేలమందికి ఉచితంగా గుండె ఆపరేషన్లు ఈనాటి వరకూ చేయబడినాయి. కనుక ***"సమయపాలనకు మించిన పవిత్రత వేరొకటి లేదు"*** ఆ విషయమును విస్మరించకండి.

సమయపాలనను పాటించటంవలన వ్యక్తిత్వాలు మరింత ఇనుమడించుతాయి. కాబట్టి ముఖ్యంగా విద్యార్థులు సమయపాలనను పాటించి, చక్కటి ఆదర్శము నిరూపించాలి.

"వ్యక్తి జీవితంలో సమయపాలన ముఖ్యాంశం కావాలి. అట్టివారు మాత్రమే జీవితంలో విజయాలను సాధించగలుగుతారు. కాలం విలువ తెలియనివారు సమయపాలనను పాటించరు. సమయపాలనను పాటించనివారికి 'విలువ' ఉండదు".

- మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య

మహనీయులు - త్యాగశీలురు

లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్

"I have no tears to shed at this occasion, Because I have shed them all for my country" (ఈ సమయంలో నా నేత్రముల నుండి ఒక కన్నీటి చుక్క గూడ రాల్చలేను. కారణమేమనగా, ఉన్న కన్నీటినంతటినీ, నా మాతృభూమి కొరకు ఇదివరకే కార్చినాను) అన్నాడు ఒక స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు. అతను ఎవరు? సందర్భమేమిటి? చక్కగా విచారిస్తే, కఠిన హృదయాలైనా కరిగి కన్నీరు కారుస్తారు.

కేసరి, మరాఠా పత్రికలలో స్వాతంత్ర్య సమరోత్సవాన్ని సమర్థిస్తూ దేశభక్తి పరిపూరితమైన వ్యాసములు వ్రాసినందులకు, ఆయనపై దేశద్రోహ నేరం మోపి, 1908లో జూన్ 24వ తేదీన ఆరేళ్ళ పాటు ద్వీపాంతరవాస శిక్ష విధించి, బర్మాలోని మాండలే జైలుకు పంపించింది ఆనాటి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం. ***"స్వరాజ్యం నా జన్మ హక్కు"*** అని సింహగర్జన చేసి, సామాన్య ప్రజలను నిద్రలేపిన మహావీరుడు అతనే, ***లోకమాన్య బాల గంగాధరతిలక్.***

మాండలే జైలులో వుండగా ఆయన భార్య మరణవార్త టెలిగ్రామును జైల్ అధికారులు తిలక్‌కు అందిస్తారు. ఆ టెలిగ్రామును చదివి బల్లమీద ఉంచుతాడు తిలక్. ఆయన కంటి వెంబడి కనీసం ఒక కన్నీటి బొట్టుకూడా రాలదు. జైలు అధికారులకు ఆశ్చర్యం వేసి, ***"మీ ధర్మపత్ని చనిపోయింది గదా! మీ కంటి వెంబడి, కనీసం ఒక కన్నీటి బిందువు కూడా రాలలేదేమి?"*** అని అడిగినప్పుడు తిలక్ పై సమాధానం చెబుతాడు. ఆమె మృతదేహాన్ని చూడటానికి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం అంగీకరించదు, అంత్యక్రియలకు వెళ్ళడానికి కూడా అనుమతించదు. 46 సంవత్సరాల పాటు ఆమెతో కలిసి సహజీవనం నెరిపిన తిలక్ మహాశయునికి అవసాన దశలో ఆయన సతి మృత శరీరమును చూచే భాగ్యం కూడా లేకుండా పోయింది. అయినప్పటికీ ఆయన ఏ మాత్రం చలించలేదు. ఆయన

ఆత్మ విశ్వాసం ఏమాత్రం సడలలేదు. మమకార బంధనాలను త్యజించి స్వాతంత్ర్యంకోసం అవిశ్రాంత పోరాటం సలిపిన మహాయోధుడు ***బాలగంగాధర తిలక్.***

ఆయన జీవితంలో మరో దుర్ఘటనను కూడా చవిచూడవలసి వచ్చింది. ఒక రోజున 'కేసరి' పత్రికకు సంపాదకీయం వ్రాస్తున్నాడు తిలక్. ఇంతలో ఇంటినుంచి ఆయన కుమారుని ఆరోగ్య పరిస్థితి ఆందోళనకరంగా ఉన్నదని కబురు వచ్చింది. ఆ దుర్వార్త తీసుకొని వచ్చిన వ్యక్తితో తిలక్ ***"మీరు వైద్యుని పిలవండి, ఆయనే మందు ఇస్తాడు. నేను ఈ పని పూర్తి కాగానే వస్తాను"*** అని చెబుతాడు. సంపాదకీయం పూర్తి అయిన తరువాత తిలక్ ఇంటికి వెళ్ళుతాడు. కాని అప్పటికే పుత్రుడు మరణిస్తాడు. ఆయన ప్రశాంత చిత్తంతో కుమారుని దహన సంస్కారాలు చేస్తాడు. తిలక్ కర్తవ్యనిష్ఠ అటువంటిది.

మాండలే జైలులో ఉన్న ఆరు సంవత్సరాలలో భగవద్గీతకు మహారాష్ట్ర భాషలో, ఏకాగ్రతతో చక్కటి వ్యాఖ్యను వ్రాస్తాడు తిలక్. దాని పేరే ***'గీతారహస్యం'.*** జైలు నుంచి విడుదల అయ్యేటప్పుడు, దీనిలో ఏదో రహస్యమున్నదని జైలు అధికారులు భావించి, ఆ వ్రాత పతిని ఇంటికి తీసుకొనిపోవడానికి నిరాకరిస్తారు. అప్పుడు తిలక్ ***"కాగితాల మీద వ్రాసింది తీసుకో గల్గుతారుగాని, నా మనస్సులోని భావాలను తీసుకోలేరు గదా!"*** అని ఆ వ్రాత ప్రతిని అధికారుల మొహాన విసిరి పారేసి బయటకు వస్తాడు తిలక్. ఈ సంఘటన ఆయన ఆత్మవిశ్వాసాన్ని, స్వాభిమానాన్ని ఋజువు చేస్తుంది.

తిలక్ హైస్కూల్‌లో చదివే రోజులలో ఒక చిన్ని సంఘటన జరిగింది. ఒక రోజున ఎవరో కొందరు విద్యార్థులు వేరుశనక్కాయలు తిని, ఆ పొట్టును క్లాస్‌రూంలో పడవేస్తారు. ఆ తరగతి పంతులు గారు వచ్చి ***"ఎవర్రా ఈ పని చేసింది?"*** అని ప్రశ్నిస్తాడు. ఎవరూ సమాధానం చెప్పరు. పంతులు గారికి కోపం వచ్చి, ఆ గదినంతా శుభ్రం చేయమని పిల్లల్ని ఆజ్ఞాపిస్తాడు. అందరూ ఊడుస్తుంటారు. కాని ఒక విద్యార్థి మాత్రం ఆ పని చేయకుండా నిర్భయంగా నిలుచుంటాడు. పంతులుగారికి కోపం వస్తుంది. బెత్తం తీసుకొని వస్తాడు. నిర్భయంగా నిలుచొని వున్న విద్యార్థిని చేయి చాపమని హూంకరిస్తాడు. ఆ పిల్లవాడు చేయిచాప నిరాకరిస్తూ ***"నేను శనక్కాయలు తినలేదు అందువలన నేను ఊడవను"*** అని నిర్భయంగా సమాధానం చెబుతాడు. ఆ సమాధానము నకు కోపోద్రిక్తుడైన ఆ పంతులుగారు, ఆ పిల్లవాడిని పాఠశాలనుండి గెంటివేస్తాడు. ఆ బాలుడెవరో తెలుసా? ***"స్వరాజ్యం నా జన్మ హక్కు"*** అని గర్జించిన బాలగంగాధర తిలక్.

ఈనాడు మనుష్యులు సాధించేది స్వల్పమయినా, అట్టహాసం మాత్రం జాస్తి, చేసేపని తక్కువైనా ఉపకరణాల మీద మోజు మాత్రం అధికం. చేసేపని తక్కువ, డాబుసరి ఎక్కువ. ఒకప్పుడు బొంబాయిలో 'రాష్ట్రమాత' పత్రిక ప్రారంభిస్తున్నారు. ఫర్నీచర్ కోసం Estimation వేయడానికి నిర్వాహకులు చర్చిస్తున్నారు. అదే సమయానికి అక్కడికి వచ్చిన తిలక్ వారి సంభాషణలు విని 'మేము కేసరి, మరాఠా పత్రికలు ప్రారంభించి నప్పుడు, ఇలాంటి సరంజామా ఏదీ మా దగ్గరలేదు. మీరు ఇప్పుడు భావిస్తున్న ఫర్నిచర్ అంతకన్నా లేదు. పరుపును చుట్టగా చుట్టి దానినే బల్లగా భావించుకొని రచనలు సాగించాం. అలా వ్రాసినప్పటికినీ, ఆ రచనలు ప్రజలలో ఉత్సుకతను, స్ఫూర్తిని కలిగించాయి' అన్నారు తిలక్. అక్కడి వారందరూ బదులు చెప్పలేక మెదలకుండా ఉండిపోయారు.

మహనీయులకు బాహ్య ఉపకరణాలతో నిమిత్తం లేదు. ఆడంబరాలకు, అట్టహాసాలకు ప్రాధాన్యత యివ్వరు. కార్యాన్ని సాధించడమే వారి జీవిత పరమావధి. కనుక *"పటారం కన్నా ప్రతిభేమిన్న"* అనే విషయాన్ని విస్మరించకండి.

"అయ్యా! స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత తమరు ప్రధాని పదవిని చేబడుతారా?" అని ఒకసారి పత్రికా విలేఖరులు తిలక్ మహాశయుణ్ని ప్రశ్నించగా *"నేనొక్కడిని ప్రధానినైపోతే ప్రయోజనం ఏమిటి? అనేక మంది ప్రధానులను తయారు చేయగలిగే ఉపాధ్యాయుడుగానే ఉంటాను. భారతదేశాన్ని రక్షించే యువకులను తర్ఫీదుచేసే ఉపాధ్యాయ స్థానమే నాకు గొప్ప పదవి!"* అని సమాధానం చెబుతాడు తిలక్. భారత జాతిని స్వాతంత్ర్య సమరోత్సాహంతో జాగృతమొనర్చిన మహామనిషి లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్.

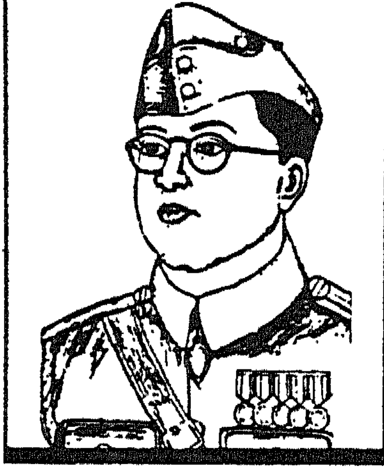
ఆచార్య పదవి అందరికీ లభించేది కాదు. అది ఎంతో పవిత్రమైనటువంటిది, గౌరవప్రదమైనటువంటిది. కనుక అట్టి పవిత్రమైన ఆచార్య స్థానము యొక్క స్థాయిని ఇనుమడింపజేయటం మనందరి కర్తవ్యం.

"సత్యం అన్నింటికంటే ఉత్తమమైన నీతి. సత్యాన్ని పాలించడం అగ్ని పరీక్షవంటిది. బంగారం తేటు తీరాలంటే అగ్నిలో మండిస్తాం. సత్యం పరీక్షకూడా అట్టిదే".

- తిలక్

'నేతాజీ' సుభాష్ చంద్రబోస్

"నేను దేనినైనా సహిస్తాను. కాని నా మాతృదేశాన్ని దూషించడం నేను సహించలేను. నేను నరకానికి పోయినా ఫర్వాలేదు. నా దేశ గౌరవాన్ని నేను కాపాడుకోవాలి. నా దేశమంటే నీకంత చులకనట్రా!"

అంటూ ఒక్కసారి దూకి, ఎగిరి గంతేసి ఆ బ్రిటీష్ లెక్చరర్ ఎఫ్.సి.ఓటెన్ జుట్టు పట్టుకొని చెప్పుతో కొడతాడు ఒక విద్యార్థి. పిల్లలంతా నిర్ఘాంతపోతారు, లోలోన సంతోషిస్తారు. ఆ ఆంగ్ల లెక్చరర్ ఆ రోజులలో కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో పని చేస్తున్నాడు. అతనికి భారతీయులన్నా, భారతదేశం అన్నా ఏహ్యభావం ఉండేది. అవహేళనగా, అలక్ష్యంగా ప్రతిరోజూ క్లాస్‌లో మాట్లాడుతుండేవాడు. ఒకనాడు క్లాస్‌లో భారతదేశాన్ని గురించి అతి హీనంగా మాట్లాడుతాడు. ఆ దూషణలను వినలేక భారతదేశాన్ని గురించి అతి నీచంగా మాట్లాడుతున్న ఆ మాటలను విని భరించుకోలేక కోపోద్రిక్తుడవుతాడు ఆ విద్యార్థి. ఆ విద్యార్థి ఎవరో తెలుసా? 'అజాద్ హింద్ ఫౌజ్'ను స్థాపించి బ్రిటీష్ వారితో పోరాడిన మహా వీరుడు **సుభాస్ చంద్రబోస్.** 'జైహింద్' అనే పిలుపునిచ్చి, జాతికి జీవం పోసిన నేతాజీ ఆయనే. ఆ ఆంగ్ల లెక్చరర్ పట్ల ప్రవర్తించిన తీరుకు, రెండు సంవత్సరాల పాటు సుభాస్‌ను 'డిబార్' చేస్తుంది ఆంగ్ల ప్రభుత్వం. ఈ బహిష్కరణ సుభాస్‌లో ఒక క్రొత్త విశ్వాసాన్ని తెచ్చి పెట్టింది. తప్పుచేయనప్పుడు ఎవరికీ తలవంచవలసిన పనిలేదని, ఎంతటి కష్టాలనైనా ధైర్యంగా ఎదుర్కోవాలని నిశ్చయించు కుంటాడు **సుభాస్.**

సుభాస్ ఇంగ్లాండ్ వెళ్తుతాడు. ఐ.సి.ఎస్. పరీక్షకు వెళ్ళటానికి యింకా ఎనిమిది మాసములు వ్యవధి మాత్రమే ఉంటుంది. అంత కొద్ది సమయంలో ఎంతో పోటీ వున్న ఆ పరీక్షకు వెళ్ళి ప్యాసవుతాడు. ఆ తరువాత సుభాస్‌లో మానసిక సంఘర్షణ

ప్రారంభమైంది. ప్రభుత్వఉద్యోగం చేయటమా? లేక స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొనటమా? అని ఆలోచిస్తున్న సమయంలో ***"బ్రిటీష్ పరిపాలనా యంత్రాంగంతో ఉన్న అన్ని సంబంధాలు భారతీయులు త్రెంచుకోవాలి"*** అని దేశబంధు చిత్తరంజన్ దాస్ పిలుపునిస్తారు. ఆ పిలుపు సుభాస్ అంతిమ నిర్ణయానికి తోడ్పడుతుంది. ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి కేంబ్రిడ్జినుండి చిత్తరంజన్ దాస్‌కు లేఖ వ్రాస్తాడు. ***"ప్రభుత్వం క్రింద పనిచేయటం నాకెంత మాత్రం ఇష్టంలేదు. నా శరీరమూ, మనస్సు దేశ మాతకు అర్పణ చేయదలిచాను".*** అని వ్రాస్తాడు సుభాస్. ఐ.సి.యస్ కు రాజీనామా చేస్తాడు. స్వదేశానికి తిరిగి వస్తాడు. మన దేశంలో మరో పరీక్ష వ్రాయాలనుకొని ఆ పరీక్షకు వెళ్ళుతాడు. ఆ ప్రశ్నాపత్రంలో 'Indian Soldiers are Generally dishonest" (భారతీయ సైనికులు సాధారణంగా అవినీతి పరులు) అనే వాక్యమును మాతృభాషలో అనువదించాలి. కాని సుభాష్‌కు మనస్కరించదు. కోపంతో ***"మీరీ ప్రశ్నను తొలగించండి?"*** అని అడుగుతాడు. ***"ఆ ప్రశ్న నిర్బంధంగా వ్రాయాలి. లేకుంటే మీరు పెద్ద ఉద్యోగం కోల్పోవలసి వస్తుంది"*** అంటాడు అధికారి. ఆ సమాధానం విన్న సుభాస్ ఆగ్రహంతో ***"మీ ఉద్యోగం, ఎవరికి కావాలి? నా మాతృభూమికి కళంకం తెచ్చే, మాసైనికులను అవమానపరచే ఆవాక్యాన్ని నేను అనువదించను"*** అని నిష్కర్షగా చెప్పి, ఆ ప్రశ్నాపత్రమును చించివేసి పరీక్షహాలు నుండి బయటకు వస్తాడు సుభాస్. సుభాస్ యొక్క దేశభక్తి, స్వాభిమానం అంతటిది.

'పట్టాభి ఓటమి నా ఓటమి' అని గాంధీజీ ప్రచారం చేసినప్పటికీ, పట్టాభిని ఓడించి రెండవసారి సుభాస్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షపీఠాన్ని అలంకరించుతాడు. సుభాస్ ప్రజల ప్రియతమ నాయకుడన్నది ఋజువవుతుంది. కాని, ఆ తరువాత కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పదవికి రాజీనామా చేసి, 1939 సం॥ మే నెలలో ***'ఫార్వర్డ్ బ్లాక్'***ను స్థాపించుతారు. 1939 సెప్టెంబర్‌లోను, 1940 జనవరిలోనూ సుభాస్ ఆంధ్రలో పర్యటిస్తారు. తమ ప్రియతమ నాయకుడికి ఇక్కడ అఖండ స్వాగతం లభిస్తుంది.

భారతదేశంలో ఉండి, ఉద్యమాలు నడిపి బ్రిటీష్‌వారిని పారద్రోలడం అసాధ్యమని భావిస్తాడు సుభాస్. 1941 సం॥ జనవరి 15న మారువేషంలో బయలుదేరి పెషావర్ చేరుతాడు. అక్కడ నుండి కాబూల్‌కు వెళ్ళుతాడు. రష్యా వెళ్ళుతాడు, ఐరోపాలో పర్యటిస్తాడు. ఆ విధంగా 2 మాసాల 11రోజుల పాటు మారువేషంలో పర్యటిస్తూ బెర్లిన్ చేరుకుంటాడు సుభాస్. ఎందరో బ్రిటీష్ పోలీసులు వార్తాహారుల కన్నుగప్పి

కలకత్తా నుండి బెర్లిన్ వరకు బోస్ సాగించిన ఆ సాహసయాత్ర చరిత్రలో అత్యంత ఆసక్తికరమైన ఘట్టంగా నిలచిపోతుంది.

విదేశాలలో నున్న ప్రవాస భారతీయులను ఉత్తేజపరచి, వారి సహకారంతో **"ఇండియన్ ఇండిపెండెన్స్ లీగ్"** అనే సంస్థను స్థాపిస్తాడు. 50వేల మంది భారతీయ యుద్ధ ఖైదీలతో ఆజాద్ హింద్‌ఫౌజ్‌ను నెలకొలుపుతాడు. 1943 సం॥ అక్టోబరు 21వ తేదీన, బోస్ ప్రధానమంత్రిగా స్వతంత్రభారత తాత్కాలిక ప్రభుత్వం సింగపూర్‌లో ఏర్పడుతుంది. ఆ ప్రభుత్వాన్ని తొమ్మిది దేశాలు గుర్తిస్తాయి. జపాన్ వారు ఆక్రమించిన 'అండమాన్ నికోబార్' దీవులలో ఆ ప్రభుత్వం పాలన ఏర్పడుతుంది. 1944 సం॥ ఫిబ్రవరి 4వ తేదీన షానవాజ్‌ఖాన్ నాయకత్వాన 'ఆజాద్ హింద్ ఫౌజ్' అస్సాంలోని ఇంఫాల్ మీదకు, తూర్పు బెంగాల్‌లోని చిట్టగాంగ్ జిల్లా మీద దండయాత్ర చేస్తుంది. "జైహింద్! ఢిల్లీ చలో!" అనే నినాదాలతో పరాధీనభారత్‌లో ప్రవేశించి, 150 మైళ్ళు ఆక్రమిస్తుంది. వర్షాకాలం కావటం వలన, విమాన బలం లేనందువలన, ఆజాద్ హింద్ ఫౌజ్ సైన్యాన్ని బ్రిటీష్‌వారు ఓడించి, బర్మాలోనికి తరిమి వేస్తారు.

1945 సం॥ ఆగష్టు 18వ తేదీన నేతాజీ విమానంలో 'తైపి' నుండి బయలుదేరుతారు. దురదృష్టవశాత్తు, బయలుదేరిన కొద్ది నిమిషాలకే ఆ విమానం ప్రమాదానికి గురియై పడిపోతుంది. కాలిపోతున్న ఆ విమానం నుంచి సుభాష్ చంద్రబోస్, హబీబుర్ రహమాన్ ఖాన్ లిద్దరూ బయటకు దూకుతారు. పెట్రోల్ సుభాష్ మీద పడటం వలన, ఆయనను మంటలు చుట్టుముడుతాయి. రహమాన్ ఆ మంటలను ఆర్పివేయడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. అప్పటికే బోస్ శరీరం చాలాభాగం కాలిపోతుంది, రక్తం కారుతుంటుంది. ఆ స్థితిలో ఉండికూడా బోస్ ***"నేను ఈ ప్రమాదం నుండి బయట పడుతాననే ఆశ నాకు లేదు, నీవు భారత దేశానికి చేరిన తరువాత, ఆఖరి శ్వాసవరకు ఈ బోస్ భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికి పోరాడుతునే ఉన్నాడని చెప్పు. భారతీయులు పోరాటాన్ని కొనసాగించాలి, అనతికాలంలోనే మనకు స్వాతంత్ర్యం వస్తుంది"*** అని చెప్పి కన్నీరు కారుస్తాడు బోస్. మరికొన్ని నిమిషాలకే అంబులెన్స్ వస్తుంది. జపాన్ డాక్టర్లు శక్తి వంచన లేకుండా, చేయవలసిన వైద్యమంతా చేస్తారు. కాని అదేరోజు రాత్రి గం॥ 7-30లకు 'నేతాజీ' అంతిమ శ్వాస విడుస్తారు.

విదేశాలలో భారత స్వాతంత్ర్యంకోసం ప్రచారం చేసిన నాయకు లెందరో ఉన్నారు కాని స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి గాను సైన్యాన్ని విదేశాలలో తయారుచేసింది 'నేతాజీ' ఒక్కరే. పరాయిదేశాలలో సైన్య నిర్మాణం చేబట్టటం అంటే అంత సులభ సాధ్యమైన పనికాదు. అయినప్పటికీ ఆ కార్యాన్ని సాధించాడు 'నేతాజీ'. సాధ్యాసాధ్యాలతో నిమిత్తం లేకుండా దూసుకు పోవడం నేతాజీ లక్షణం. అకుంఠిత దేశభక్తి, నిశ్చలమైన మనస్సు, ధృఢ దీక్ష, ఆత్మవిశ్వాసం, ఎనలేని సాహసం, నిశితమైన మేధా సంపత్తి నేతాజీకి సహజంగా అబ్బిన లక్షణాలు. అందువలననే, వట్టి చేతులతో విదేశాలకు వెళ్ళి, అక్కడ సైన్యాన్ని నిర్మాణం చేసుకొని బ్రిటీష్ వారిని గడగడలాడించగలిగాడు. అదే 'నేతాజీ' ప్రత్యేకత.

నేతాజీ సుభాస్ చంద్రబోస్ తన దేశీయులకు యిచ్చిన సందేశాలను సునిశితంగా పరిశీలిస్తే, ఆయన దేశభక్తి ఎంతటిదో మనకు అవగతమవుతుంది. ఆయన త్యాగబుద్ధి భావితరాలకు స్ఫూర్తినిస్తుంది, కార్యోన్ముఖులను గావిస్తుంది.

"ప్రపంచంలో ఏ ఆదర్శమూ బాధలు, యాతనలు అనుభవించకుండా సాధించబడలేదు. బాధల నెదుర్కొనడం వలన త్యాగం చేయడంవలన ఎవడూ, ఏమీ కోల్పోడు. భూమి మీద అతడేమైనా కోల్పోయినట్లయితే, నశించనటువంటి కీర్తికి అతడు వారసుడు కావడం ద్వారా, పోగొట్టుకొనినదానికంటే అధికంగా మరల పొందుతాడు. జాతి జీవించడం కొఱకు త్యాగం చేసి తీరాలి, మరణించి తీరాలి. ఈనాడు నేను మరణిస్తాను. అందుమూలాన భారతదేశం జీవిస్తుంది. ఈ శాశ్వతమైన ప్రపంచంలో ప్రతీదీ మరణిస్తుంది. కాని ఆశయ ఆదర్శాలు మాత్రం నశించవు" అని చెబుతారు నేతాజీ.

నేతాజీ ఆశయ ఆదర్శములను మననం చేసుకొని ఆచరణలో పెడుదాం. నవభారత నిర్మాణానికి శక్తివంచన లేకుండా కృషిచేద్దాం. ఇదే మన కర్తవ్యం. విస్మరించకండి!

"ఒక సిద్ధాంతం కొరకు, ఒక ఆదర్శం కొరకు, జీవించి మరణించడంలోనున్న ఆనందం ఇంకెందులో ఉన్నది? తన అనంతరం, తన ఆత్మ అనేక మందిలో ప్రవేశించి, వారిని ఉత్తేజపరచి, తాను అసంపూర్తిగా వదలివేసిన పనిని వారిచేత చేయిస్తుందనే సంతృప్తి కంటే మిన్నమైన సంతృప్తి ఎందులో ఉన్నది?"

- సుభాష్ చంద్రబోస్

చక్రవర్తుల రాజగోపాలాచారి (రాజాజీ)

"కారును వాపస్ పంపండి. నేను సైకిల్ రిక్షాలో వస్తాను. ప్రభుత్వ వాహనమును ఉపయోగించడం మంచి సంప్రదాయం కాదు గదా!"

అని చెప్పి ఆ కార్యక్రమానికి రిక్షాలో వెళ్ళుతారు. ఆయన సామాన్యవ్యక్తి కాదు. ఆనాటి తమిళనాడు ముఖ్యమంత్రి, భారతదేశ ప్రథమ గవర్నర్ జనరల్ పదవిని కూడా నిర్వహించిన ***రాజగోపాలాచారి*** (రాజాజీ) గారు. ఆయన ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పడు ఒకసారి మద్రాసులోని గిండీ ఇంజనీరింగ్ కాలేజీ, కర్ణాటక సంఘ విద్యార్థులు, తమ సంఘ ప్రారంభోత్సవానికి ఆహ్వానించడానికి వస్తారు. ఆ కబురు తెలిసికొని, రాజాజీ తన ఆఫీసు నుండి క్రిందకు దిగివచ్చి వారితో మాట్లాడి తమ అంగీకారం తెలుపుతారు. ప్రారంభోత్సవ కార్యక్రమానికి ముందు సంఘనాయకులు రాజాజీని తీసుకొనివెళ్ళడానికి ఒక కారును తీసుకొని వస్తారు. ***'ఈ కారు ఎవరిది?'*** అని రాజాజీ ప్రశ్నించగా ***'అద్దెకారు'*** అని చెబుతారు. అప్పడు రాజాజీ ***"మీ సంఘ సభ్యత్వరుసుముతో, కారును అద్దెకు తీసుకోవడం మీ శక్తికి మించింది. కారును వాపస్ పంపండి!"*** అని చెప్పి ఆ కార్యక్రమానికి రిక్షాలో వెళ్ళుతారు రాజాజీ. ఈ సంఘటన ఆయన నిరాడంబరతను, నిస్వార్థతను చాటు చున్నది. ప్రభుత్వం కల్పించిన ఉచిత సౌకర్యాలను ఆయన ఏనాడూ తన స్వంతానికి ఉపయోగించలేదు. ప్రభుత్వంతో సంబంధంలేని పనులకు తన స్వంత పైకాన్నే వెచ్చించేవారు. ఈనాటి ప్రభుత్వ నేతలు రాజాజీని అనుసరిస్తే, ప్రభుత్వ సొమ్మును ఎంతో పొదుపు చేసినవారవుతారు. మహనీయులు ఇటువంటి ఆదర్శములను ఎన్నో మనకు అందించిపోయారు. వాటిని అనుసరించడం మన ధర్మం.

ఛలోక్తిగా మాట్లాడటం రాజాజీ స్వభావం. పైకి ఛలోక్తిగా కనిపించినా, ఆ మాటలలో అంతరార్థం ఎంతో ఇమిడి ఉండేది. దానిని అర్థం చేసుకుంటే దానిలో ఎంతో నీతి వుండేది, సందేశం వుండేది, కర్తవ్యాన్ని బోధించేది. ఒకసారి రాజాజీ రైలులో ప్రయాణం చేస్తున్నారు. అది వేసవి కాలం ఎండ తీవ్రత చాలా ఎక్కువగా కూడా ఉన్నది. అదే బోగీలో ఒక తెల్లదొర కూడా ప్రయాణిస్తున్నాడు. అతనికి చెమటలు పడుతున్నాయి. కొంత సమయం అయిన తరువాత ఎదురుగా కూర్చున్న రాజాజీతో ఆ తెల్లదొర ***"ఈ వేళ ఎండ చాలా తీవ్రంగా ఉన్నది గదూ!"*** అన్నాడు. అప్పడు ***"అంత ఎక్కువగా లేదు. మిమ్ములను ఈ దేశం నుండి వెళ్ళగొట్టేంత తీవ్రంగా లేదు"*** అన్నారు. ఆ తెల్లదొర ముఖం ఎర్రబడింది. కాని రాజాజీ చిరునవ్వు అతన్ని నిశ్చేష్టుణ్ణి చేసింది.

ఒకసారి కలకత్తాలోని రోటరీ సభకు అధ్యక్షత వహించిన సర్. సి.వి. రామస్వామి అయ్యర్ అత్యంత అద్భుతంగా ప్రసంగించి శ్రోతలను పరవశింపజేశారు. ఆ సభలో అమెరికా, రష్యా రాయబారులు కూడా ఉన్నారు. ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొనిన రాజాజీ చలోక్తులు విసురుతూ సభికులను ఉల్లాసపరిచారు. తమ ప్రసంగం చివర ***"అమెరికా చమురు, రష్యా కాస్టిక్ సోడా రెంటినీ కలిపి తయారుచేసిన సబ్బుబిళ్ళతో ఈ ప్రపంచ కాలుష్యాన్ని పోగొట్టవచ్చును"*** అని అనడంతోనే శ్రోతల కరతాళ ధ్వనులతో సభాభవనం మారు మ్రోగింది. అక్కడ సభలో నున్న అమెరికా, రష్యా రాయబారులిద్దరూ ఆప్యాయంగా కరచాలనం చేసుకున్నారు. ఈ సంఘటన జరిగింది అమెరికా, రష్యాల మధ్య ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం జరుగుతున్న రోజులు. రాజాజీ ఈ విషయమును సూటిగా చెప్పకుండా, పరోక్షంగా, చలోక్తిగా చెప్పి, ఆ ఇరువురి ప్రముఖులలో మార్పును తెప్పించగలిగారు. ఇదే వారి ప్రత్యేకత.

స్వామీ వివేకానంద ఒకసారి రాజాజీ చదువుచున్న లా కాలేజీలోని హాస్టల్ గదికి వచ్చారు. ఆ గదిలో గోడకు తగిలించివున్న శ్రీ కృష్ణుని ఫొటోను చూచి ***'శ్రీకృష్ణునికి నీలి రంగు ఎందుకుంది?'*** అని రాజాజీని ప్రశ్నించుతారు. విద్యార్థిగా ఉన్న రాజాజీ ***''అయ్యా! సముద్రం అనంతమైనది, ఆకాశంకూడా అనంతమైనదే. వాటి రెండింటిరంగు నీలం కాబట్టి అనంతమైన భగవాన్ శ్రీ కృష్ణుని రంగుకూడా నీలం"*** అని సమాధానం చెబుతాడు. ఈ సమాధానం విని వివేకానంద అమితానందభరితుడై ***"ఈ బాలుడు మిక్కిలి ప్రజ్ఞా సంపన్నుడై కీర్తి పొందగలడు"*** అని ఆశీర్వదిస్తాడు.

అదే విధంగా రాజాజీ రాజకీయ జీవితం సేలం మున్సిపల్ అధ్యక్షపదవితో ప్రారంభమై, అనేక ఉన్నత పదవులను అలంకరించి, భారత దేశ గవర్నర్ జనరల్ పదవిని కూడా అలంకరించారు. రాజాజీ అసలుపేరు *'చక్రవర్తుల రాజగోపాలచారి'* వారి పేరులో ఉన్నది **'చక్రవర్తి'**. అందువలననే కాబోలు భారతదేశ మొదటి గవర్నర్ జనరల్ అయ్యారు వారు. అంతే కాదు భారతదేశానికి ఏదో ఒకరోజున 'రాజు' కావచ్చునని భావించో! లేక రాజాజీ ఇంటిపేరును (చక్రవర్తుల) స్పష్టంగా చదవలేకనో! ఆనాడు బెర్లిన్ రేడియో రాజాజీ పేరును 'రాజా ఆఫ్ గోపాలాచారి' అని చెబుతుండేది.

రాజాజీ రాష్ట్రపతి భవనంలోఉన్నా, మదరాసులో తన ఇంట్లో వున్నా, అతి సాధారణ జీవితాన్నే గడిపేవారు. నిరాడంబరంగా ఉండేవారు. వందలాది మంది నౌకర్లు ఉన్నా తమ దుస్తులు తామే స్వయంగా ఉతుక్కునే వారు. ఉదయం ఉతికి ఆరవేసిన వస్త్రాలను, సాయంత్రం తామే మడతపెట్టి తలగడ క్రింద వుంచి 'ఇస్త్రీ' చేసుకునేవారు. తమ పడకను తామే ఏర్పాటు చేసుకునేవారు. పైపెచ్చు ఎవరిపని వారేచేసుకోవాలని, ఇతరుల మీద ఆధారపడకూడదని చెప్పేవారు. వారు గవర్నర్ జనరల్ పదవిలో ఉన్నప్పుడు నౌకర్లకు రోజూ శలవుగానే ఉండేది.

"జైలును ఒక విశ్వవిద్యాలయంగా మార్చినవారిలో ముఖ్యుడు రాజాజీ" అని అన్నారు ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు *క్రొవ్విడి లింగరాజుగారు*. రామాయణం, భారతం, భగవద్గీతలను సరళమైన ఆంగ్లభాషలో రచించారు రాజాజీ. అవి తెలుగులో కూడా అనువదించబడినాయి. ముఖ్యంగా బాలబాలికలు చదువవలసిన ఉత్తమవచన గ్రంథాలు అవి. జీవితాంతం విసుగు, విరామంలేని రాజయోగి రాజాజీ. బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి. నిరాడంబరతకు నిదర్శనం రాజాజీ. అంతేకాదు రాజకీయ దురంధరుడు రాజాజీ. కనుక బాలబాలికలు రాజాజీ జీవితం నుండి నేర్చుకోవలసింది ఎంతో ఉన్నది మరచిపోకండి.

"విద్య వేరు, వివేకం వేరు. మంచికీ, చెడుకూ వ్యత్యాసం తెలిసిన విద్వాంసుడు, ఎవడూ తప్పుడు పనులకు దిగడు. మనస్సులో నిలకడగా నెలకొనిన జ్ఞానం వృథా. అది వట్టి పాండిత్యంగా మాత్రమే నిలుస్తుంది. దానివల్ల ప్రయోజనం ఉండదు.

- రాజాజీ

'వీరవిప్లవ శేఖరం'

చంద్రశేఖర్ ఆజాద్

"నీ పేరు ఏమిటి?"

నా పేరు 'ఆజాద్' ('ఆజాద్' అంటే ఉర్దూలో 'స్వేచ్ఛ' అని అర్థం)

నీ తండ్రి పేరు ఏమిటి?

నా తండ్రి పేరు 'స్వాధీన్' ('స్వాధీన్' అంటే స్వాతంత్ర్యం అని అర్థం)

మీది ఏ ఊరు?

నా ఊరు 'జైలు'

నీ గృహం ఎక్కడ?

నా గృహం ....'కారాగృహం'

భారత దేశ స్వాతంత్ర్య మహోద్యమ సమయంలో సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనిన 14 సం॥ ఒక బాలుని అరెస్టు చేసి, మెజిస్ట్రేట్ ఎదుట పోలీసులు హాజరు పరచగా, మెజిస్ట్రేట్ అడిగిన ప్రశ్నలకు ఆ బాలుడు నదురు బెదురు లేకుండా చెప్పిన సమాధానములు అవి. న్యాయాధీశునికి కోపం వస్తుంది. ఆ కుర్రవానికి 16 హంటర్ దెబ్బల శిక్షను విధిస్తాడు. అతనిని కాశీ సెంట్రల్ జైలుకు పంపిస్తారు జైలు అధికారులు. మెజిస్ట్రేట్ విధించిన శిక్షను అమలుపరచే ముందు, ఆ బాలుని శరీరం మీద ఉన్న అన్ని వస్త్రములను (లంగోటిమినహా) ఊడదీస్తారు. చేతులు రెండూ పైకెత్తి త్రాడుతో బిగించి కడుతారు. భీముడిలాంటి ఒక జైలు అధికారి హంటర్ చేబూని ఆ బాలుని మీద దూకి దెబ్బలు కొడుతుంటాడు. శరీరం చిట్లి రక్తం ప్రవహిస్తుంటుంది. అయినప్పటికీ ఆ బాలుని నోటివెంబడి ఏడుపురాదు. **'భారతమాతకీ జై'** అంటూ సింహగర్జన చేస్తుంటాడు ఆ బాలుడు. ఆ గర్జనతో జైలు అంతా ప్రతిధ్వనిస్తుంది. 16 కొరడాదెబ్బలు ఆ బాలుని

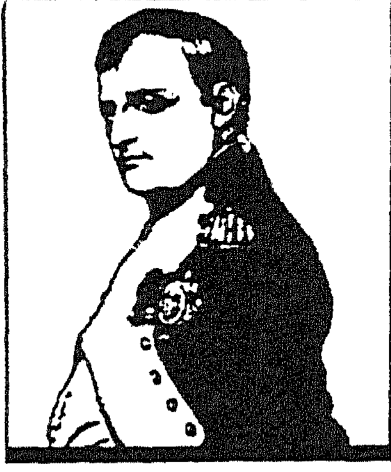
మీద పడుతాయి. ఒళ్లంతా రక్తసిక్తమై పోతుంది. చిట్టచివరికి 'వందేమాతరం' అంటూ మూర్ఛిల్లుతాడు. త్రాళ్ళతో చేతులు కట్టి వ్రేలాడ దీసి వుండటం వలన, మాతృభూమి వడిలో విశ్రాంతి తీసుకునే అవకాశం లేక స్పృహతప్పి వ్రేలాడుతాడు. మరుసటిరోజు ఉదయం జైలు నుండి పంపేముందు, జైలు సంప్రదాయం ప్రకారం ఆ బాలుడి చేతిలో మూడు అణాలు పెడతాడు జైలు అధికారి. ఆ డబ్బులను చేతిలో పెట్టుకొని ఒక్క క్షణంచూస్తాడు. ఆ చేతిలో వున్న మూడు అణాలలో మాతృదేవి బానిసగా ఉన్న దృశ్యం అతనికి కనిపిస్తుంది. వెంటనే ఆ డబ్బులను నేలకేసి కొట్టి *'వందేమాతరం'* అని దిక్కులు పిక్కటిల్లేట్లుగా గర్జిస్తాడు. ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు శంకరశాస్త్రిగారు వచ్చి, ఆ బాలుని ఇంటికి తీసుకొనివెళ్ళి, గాయాలకు కట్టుకట్టి, మందులిచ్చి భోజనం పెడుతాడు. మరుక్షణం, ఆ విషాద వార్త కాశీనగరమంతా వ్యాపిస్తుంది. ఆ సాయంకాలానికే బ్రహ్మాండమైన బహిరంగ సభ ఏర్పాటవుతుంది. *'వందేమాతరం'* నినాదాలు మిన్ను ముట్టుతాయి. ఆ బాలుని ధైర్య సాహసాలను మెచ్చుకుంటూ ఎందరో నాయకులు ప్రసంగిస్తారు. ఆనాటి నుండి ఆ బాలుని 'ఆజాద్' అని పిలువనారంభిస్తారు ప్రజలు. ఆ బాలుడు ఎవరో తెలుసా? అతని అసలు పేరు 'చంద్రశేఖర్ తివారీ' అయితే ఆనాటి నుంచి ఆ బాలుని 'చంద్రశేఖర్ ఆజాద్' అని పిలిచేవారు. అతనే వీర విప్లవ శేఖరం చంద్ర శేఖర్ ఆజాద్. అతనికి కోర్టు శిక్ష విధించిన రోజు 1921సం॥ డిశంబర్ 28

అది 1931 సం॥ ఫిబ్రవరి 27వ తేదీ. తన స్నేహితుడు సుఖదేవ్ రాజ్‌తో కలిసి అలహాబాద్‌లో ఆల్‌ఫ్రెడ్ పార్క్‌లోని ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చొని భవిష్యత్తు కార్యక్రమాన్ని చర్చిస్తుంటారు. ఆజాద్ అనుచరులలోని ఒకడు, డబ్బుకాశపడి, పోలీసులకు ఆ సమాచారం అందజేస్తాడు. పోలీస్ అధికారులు నాలుగు వ్యాన్లలో, గట్టి బందోబస్తుతో వచ్చి, ఆ పార్కును ముట్టడిస్తారు. ఒక పోలీస్ అధికారి **'నాట్‌బావర్'** కారు ఆ పార్కులోనికి దూసుకుని వస్తుంది. 'ఆజాద్'ని చూచిన ఆ పోలీస్ అధికారి తన రివాల్వర్‌తో కాలుస్తాడు. ఆ గుండు ఆజాద్ కుడితొడలో చిక్కుకుంటుంది. తొడనుంచి రక్తం చిమ్ముతుంటుంది. దెబ్బతిన్న సింహంలా గర్జిస్తూ, తన జేబులోని పిస్తోలును తీసి, గురిపెట్టి ట్రిగ్గర్ నొక్కుతాడు, రయ్యినపోయి 'నాట్‌బావర్' కుడిచేతిలో గుండు దిగపడుతుంది. అతను పారిపోతాడు. ఇంతలో మరో అధికారి వస్తాడు. గురి చూచి కాలుస్తాడు 'ఆజాద్'. ఆ అధికారి దవడకు గుండు తగలగా, అతను కూడా కేకలువేస్తూ పారిపోతాడు. ప్రక్కనే ఉన్న 'సుఖదేవ్‌రాజ్' పారిపోదామని ఆజాద్‌కు సలహా యిస్తాడు. కాని 'ఆజాద్' అంగీకరించక ***"పిరికిపందలా ప్రాణంకోసం పారిపొమ్మని సలహా యిస్తున్నావా!*** మిత్రమా! ఈ ఆజాద్

భీరువుకాడు. స్వేచ్ఛలేని ఈ శరీరం కూలిపోతేనేం? నేను నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం, ఈ దేశస్వాతంత్ర్యంకోసం, ఆఖరి క్షణం వరకూ, ఈ పవిత్ర వీరభూమి మీదనే నిలబడి పోరాడుతూ, ప్రాణాన్నయినా వదలుతానుగాని, నేనెన్నటికి పారిపోను. స్వేచ్ఛా వాయువులను పీల్చలేని ఈ శరీరం కూలిపోతేనేం! సుఖదేవ్ రాజ్! ఈ అశాశ్వతమైన ప్రపంచంలో ప్రతీదీ, ఏదో ఒక రోజున నశిస్తుంది, మాయమవుతుంది, కాలగర్భంలో కలిసిపోతుంది. అయితే నేనలా చరిత్రహీనుణ్ణి కావాలని కోరుకోవటంలేదు. ఈ అశాశ్వతమైన భౌతిక శరీరాన్ని రక్షించుకునేందుకు, శాశ్వతమైన అపఖ్యాతి తెచ్చి పెట్టేపని చేయమంటావా? మిత్రమా! అది ఈ జన్మలో జరగదు. ఒక పవిత్రమైన ఆశయంకోసం, ఒక మహోత్కృష్టమైన ఆదర్శం కోసం, అవసరమైతే మరణించడంలో నున్న ఆనందం, అనుభూతి, సంతృప్తి ఇంకెందులో ఉంటుంది? జాతిని జాగృతం చేయడానికి ఎంతైనా త్యాగం చేయడానికి ఏమాత్రం వెరువను. అవసరమైతే మరణిస్తాను. భావితరాలవారికి స్ఫూర్తిని, శక్తిని, ధైర్యాన్ని యివ్వడానికోసం, నా సర్వస్వాన్ని భరతమాత పాదపద్మములకు సమర్పిస్తాను. భారతదేశం సజీవమవుతోంది. శతాబ్దాల పరపీడన నుండి విముక్తి చెందుతుంది. భరతమాత సంకెళ్ళు పటాపంచలైపోతాయి. భావితరాలవారు స్వేచ్ఛా వాయువులను పీల్చగలుగుతారు. ఇదే నా ఆశయం, నా ఆకాంక్ష ***అదే నా తుది కోరిక"*** అని ఆజాద్ స్పష్టం చేస్తాడు.

ఇంతలో బ్రిటీష్ పోలీసులు చుట్టుముట్టుతారు. తన సర్వశక్తిని కూడగట్టుకొని లేస్తాడు. అడుగులు తడబడుతూ ఉంటాయి. శరీరం నుండి రక్తం ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. పిస్టల్‌తో బ్రిటీష్‌ముష్కరులను కాల్చి చంపుతుంటాడు. దురదృష్టవశాత్తు పిస్టల్‌లో ఒకేఒక గుండు మిగిలి ఉంటుంది. తడబడుతున్న మాటలు నోటి నుండి వినపడుతూ ఉంటాయి. ***"నా దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి తీరుతుంది ... వచ్చి తీరుతుంది... ఓ భరతవీరులారా! అప్పుడే విశ్రమించకండి! విప్లవోద్యమాన్ని చల్లారనివ్వకండి!"*** *అని గొణుగుతుంటాడు. క్రిందపడుతూ... లేస్తూ* ***అమ్మా! భరతమాతా!"*** దాస్యశృంఖలాల నుండి నిన్ను విముక్తి చేయకుండానే నీ బిడ్డ వెళ్ళిపోతున్నాడమ్మా! నాకా యోగ్యత లేదమ్మా! నన్ను క్షమించవూ!'అంటూ విలపిస్తూ **'వందేమాతరం'** అంటూ పిస్తోలును తన కణతకు గురిపెట్టి, మిగిలి ఉన్న గుండును పేల్చుకుంటాడు. కుప్పగా కూలిపోతాడు ఆ వీరకిశోరం.

"ఒరిగిపోయె, కూలిపోయె, ధాత్రిలో కలిసిపోయె, వీరవిప్లవ శేఖరం, మన చంద్రశేఖరం". అయితే ఆనాడు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం తన సర్వస్వాన్ని సమర్పించిన ఆ వీరవిప్లవ శేఖరం మనలో ఎందరికి గుర్తున్నాడు?

నెపోలియన్

మంచి ఎక్కడ ఉన్నా, ఎవరి వద్దనున్నా ఆ మంచిని గ్రహించాలి. అతడు స్వదేశీయుడా? లేక విదేశీయుడా? అది స్వదేశమా? లేక విదేశమా? అని ఆలోచించకూడదు. మంచి అనేది స్వదేశంలోనూ వుంటుంది, విదేశాలలో కూడా వుంటుంది. చెడ్డకూడా స్వదేశంలోనూ వుంటుంది, విదేశాలలో కూడా వుంటుంది. అది మంచా? లేక చెడ్డా? విచక్షణా జ్ఞానంతో చూడాలిగాని, అది ఎక్కడ ఉన్నది? ఎవరివద్ద ఉన్నది? అని ఆలోచించగూడదు. కనుక మంచిని స్వీకరించాలి, చెడ్డను విసర్జించాలి. అట్టి సద్బుద్ధిని, విశాలభావమును అలవరచుకున్నవారే జీవితంలో రాణిస్తారు, శోభిస్తారు, ఉన్నస్థితి నుండి ఉన్నత స్థితికి ఎదగ గలుగుతారు.

నెపోలియన్ ఒక సామాన్య సైనికుడుగా తన జీవితాన్ని ప్రారంభించి ఫ్రాన్స్ సామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తి అయ్యాడు. అంత ఎత్తుకు ఎదగడం సామాన్యమైన విషయంకాదు. జీవితంలో అతను ప్రదర్శించిన ధైర్యసాహసాలు, పట్టుదల, అకుంఠితదీక్ష, నైపుణ్యం, విచక్షణా జ్ఞానములే అతనిని అంత పెద్దవాడిని చేసాయి. ఇవి లేకుండా, ఏ వ్యక్తీ, దేనినీ సాధించలేడు. **'కృషి వుంటే మనుషులు ఋషులవుతారు'** కనుక ఈ రహస్యాన్ని విస్మరించకండి! ముఖ్యంగా విద్యార్థులు ఉన్నత శిఖరాలను అందుకోవాలంటే ఇది అత్యవసరం.

నెపోలియన్ బాల్యము నుండీ సాహసప్రియుడు. సాహసంతో, అసాధ్యమైన దానిని కూడా సాధించాలని భావించే వాడు నెపోలియన్. ఒకసారి అతను 'ఆల్ఫ్ ' పర్వతాలను అధిరోహించాలని నిర్ణయించుకుంటాడు. అప్పుడు అతని వయస్సు కేవలం 16 సంవత్సరాలే. ఆల్ఫ్ పర్వతాలను వెదుక్కుంటూ యాత్రను ప్రారంభించి, కొంత దూరం వెళ్ళుతాడు. దారిలో ఒక ముసలమ్మ కనిపిస్తుంది. ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళి ఆల్ఫ్

పర్వత శిఖరానికి మార్గం అడుగుతాడు. ఆ ముసలమ్మ నవ్వి *"అబ్బాయీ! నీ వయసెంత? నీ అనుభవమెంత?"* అని అడుగుతుంది. ఆ బాలుడు తన వయస్సును చెబుతాడుగాని అనుభవం లేదంటాడు. అప్పుడు ఆ ముసలమ్మ నవ్వుతూ *"నీవింకా కుర్రవాడివి, నీకు ఇంకా చాలా భవిష్యత్తు వుంది. అనవసరంగా ప్రాణాలు ఎందుకు పోగొట్టుకుంటావు? ఎందరో వీరులు ఈ అసాధ్యమైన, పర్వతాన్ని ఎక్కడానికి ప్రయత్నించి దెబ్బతిన్నారు, మరికొందరు ప్రాణాలనే కోల్పోయినారు. కనుక వచ్చిన దారినే ఇంటికి వెళ్ళు!"* అని సలహా యిస్తుంది. ఆ ముసలమ్మ మాటలను ప్రశాంతంగా వినిన నెపోలియన్ *"అవ్వా! ఈ పర్వతం ఎక్కడంలో గల యిబ్బందులను చెప్పావు. నాకు సంతోషంగా వున్నది. ఏమైనా సరే, ఈ అసాధ్యమైన పర్వతాన్ని ఎక్కాలనే కుతూహలం కలుగుతున్నది, నాలో పట్టుదల కూడా పెరుగుతున్నది. ధైర్యంతో ఈ సాహసానికి పూనుకుంటాను. త్వరలోనే ఈ పర్వత శిఖరంపై అడుగుపెడుతాను"* అని అంటాడు యువకుడైన నెపోలియన్. *"బాబూ! భగవంతుడు నిన్ను రక్షించుగాక!"* అని ఆశీర్వదిస్తుంది ఆ ముసలమ్మ. ఎక్కడలేని ఉత్సాహంతో యాత్రను కొనసాగిస్తాడు, కొంతకాలం తరువాత అభేద్యమైన ఆ పర్వత శిఖరాన్ని చేరుకుంటాడు ఆ బాల వీరుడు *'నెపోలియన్'*.

'సాధనమున బనులు సమకూరు ధరలోన' అన్నాడు వేమన. *'ఉద్యమేన హి సిధ్యన్తి కార్యాణి న మనోరథైః'* అన్నారు అనుభవజ్ఞులైన పెద్దలు. ప్రయత్నము చేతనే పనులు సిద్ధిస్తాయి, కేవలం కోరికలుంటే చాలదు, దీనిని ఋజువు చేశాడు నెపోలియన్. కనుక పనులను సాధించాలంటే సాహసమూ కావాలి, ప్రయత్నమూ చేయాలి. ఈ రెంటినీ ముఖ్యంగా విద్యార్థులు విస్మరించరాదు.

ఒకసారి తన సైనికాధికారులను సంబోధిస్తూ నెపోలియన్ **"Be clear, the rest will follow"** అని చెబుతాడు. ఏదైనా ఒక పనిని సాధించాలంటే, సాధించవలసిన కార్యమును గురించి మంచి అవగాహన ఏర్పర్చుకోవాలి. అవగాహనకు వచ్చిన తరువాత కార్యక్రమాన్ని రూపొందించుకోవాలి. రూపొందించుకొనిన తరువాత, దానిని ఒక క్రమపద్ధతిలో అమలు పరచాలి. అప్పుడే చేబట్టిన ఆ కార్యం విజయవంతమవుతుంది. ముఖ్యంగా యుద్ధం చేసేముందే సైన్యాధిపతులకు ఇట్టి అవగాహన అత్యవసరం. సరియైన అవగాహన లేకుండా యుద్ధానికి సంసిద్ధం కాకూడదు. అట్టి ఆలోచన, అవగాహన వుండటం వలననే స్పెయిన్ నుండి రష్యా వరకు గల అనేక దేశాలను జయించగలిగాడు నెపోలియన్.

కనుక ప్రతి ఒక్కరికీ ఆలోచన, అవగాహన వుండాలి. దానిని అమలు పరచడానికి చక్కటి **'ప్లానింగ్'** కూడా ఉండాలి. ముఖ్యంగా విద్యార్థులకు, వారు చదివే చదువుల మీద మంచి అవగాహన వుండాలి. ఏ చదువు చదివితే మంచి భవిష్యత్తు ఉంటుందో తెలిసికొని ఆ చదువును చదవాలి. పిల్లల ఆలోచనలకు పెద్దలు కూడా ప్రాధాన్యత యివ్వాలి. అప్పడే విద్యార్థులు జీవితంలో రాణించగలుగుతారు.

ఒకసారి నెపోలియన్ మారువేషంలో ఆ దేశ ప్రజల మనోభావాలను, దేశ స్థితిగతులను స్వయంగా తెలుసుకోవడానికి బయలు దేరుతాడు. ఒక సంపన్నురాలైన ఒక మహిళ కూడా ఆయనతో బయలు దేరుతుంది. వారి వెంట అంగరక్షకులెవరూ ఉండరు. సందూలూ, గొందులూ తిరుగుతుంటారు. ఒక ఇరుకైన సందులో ఒక కూలి, నెత్తి మీద పెద్ద బరువు పెట్టుకొని ఎదురుగా వస్తాడు. తప్పకోవడానికి కూడా వీలుండదు. నెపోలియన్ మాత్రం ప్రక్కకు తప్పకొని, ఆ కూలీకి దారి యిస్తాడు. ఆ మహిళ మాత్రం ఠీవీగా నడుస్తుంటుంది. *"మేడమ్! ఆ కూలి మనిషి మోస్తున్న బరువును మనం గమనించాలి ప్రక్కకు తప్పకోండి!"* అంటాడు నెపోలియన్. ఆ మహిళ నివ్వెరపోతుంది. *"మేడమ్! ఈ సామాన్య ప్రజలే నా దేశానికి మూలస్తంభాలు. దీనిని విస్మరించకండి!"* అని అంటాడు నెపోలియన్. అప్పడు ఆ మహిళ నెపోలియన్ మనోభావాలను అర్థం చేసికొని, ప్రక్కకు తప్పకుంటుంది. ఈ సంఘటన నెపోలియన్ విశాల భావాన్ని ప్రకటిస్తున్నది.

గొప్పవారిని గౌరవించడం, చిన్నవారిని చీదరించుకోవటం మంచిది కాదు. అందరినీ సమంగా చూడటం నేర్చుకోవాలి. సమత్వ సిద్ధాంతానికి మించినది లేదు. "లోకాస్సమస్తా సుఖినో భవంతు", "సర్వేజనా సుఖినో భవంతు". భారతీయ సంస్కృతీ వైశిష్ట్యం అదే. మరచిపోకండి!

"సాహసంతో ఎంతటి అసాధ్యమైన పనులనైనా సాధించవచ్చును. పట్టుదల వుంటే ఉన్నతశిఖరాలనైనా అధిరోహించవచ్చును. క్రమశిక్షణ వుంటే దేనినైనా సాధించవచ్చును. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ పట్టుదల, క్రమశిక్షణలను అలవరుచుకొని, సాహసంతో ముందుకు సాగిపోవాలి".

- నెపోలియన్

సంఘ సంస్కరణోద్యమ పితామహుడు రాజారామమోహనరాయ్

అగ్నిజ్వాలలు ఆకాశాన్ని అందుకుంటుంటాయి. ఆ మంటలలో నుండి ఒక అభాగ్యురాలి ఆర్తనాదం వినపడుతూ ఉంటుంది. ***"ఈ మంటలను నేను భరించలేను. నా కళ్ళు కనపడటం లేదు. నన్ను రక్షించండి... రక్షించండి ...."*** అని రోదన చేస్తుంటుంది ఒక అభాగిని. చుట్టుప్రక్కల వున్న జనానికి ఆ రోదన వినిపించదు. ***"జయం! జయం! పతివ్రతా తిలకానికి జయం!"*** అంటూ డప్పులు మ్రోగిస్తుంటారు, నాట్యం చేస్తుంటారు. ఆ చితి మీద నుండి బయట పడటానికి ప్రయత్నిస్తుంటుంది ఆ అభాగిని. ఆమె బంధువులు, పురోహితులు, ఆమెను బలవంతంగా మంటలలోనికి త్రోసివేస్తుంటారు. ఆ అగ్ని జ్వాలలకు ఆమె భస్మీపటలమైపోతుంది. ఇంతలో ఒక వ్యక్తి పరిగెత్తుకుంటూ వస్తాడు. ***"ఆగండి! ఆగండి! ఆగండి!"*** అని పెద్దగా కేకలు వేస్తూ వస్తాడు. ***"వదినా! నీవు బ్రతికి వుండగానే దగ్ధం కావడానికి వీలులేదు"*** అని ఏడుస్తూ అరుస్తుంటాడు. చుట్టూ వున్నజనం అతనిని బయటకు త్రోసివేస్తుంది. అయినప్పటికీ అతను తన ప్రయత్నాన్ని మానడు. మరల ముందుకు త్రోసుకొని వస్తాడు. ***"నా అన్నను శాంతంగా పోనివ్వండి! చనిపోయిన వారెవరూ, బ్రతికి ఉన్న వారిని తమతో రమ్మనమని కోరరు. భర్తను కోల్పోయిన ఆమెను రక్షించండి! నా సోదరుని ఆత్మను శాంతి పొందనివ్వండి!"*** అంటూ అతను విలపిస్తుంటాడు. వినేదెవరు? మద్దెళ్ళు, డప్పుల మోతలలో ఎవరు పట్టించుకుంటారు? ఆయన రోదన అరణ్య రోదనే అవుతుంది. చేయగలిగేదేమి లేక, భరించలేని బాధతో వెక్కి...వెక్కి... ఏడుస్తూ ***"ఈ ఘోర దురాచారాన్ని అరికట్టేంతవరకు విశ్రమించను"*** అని తనలో తానే శపథం చేసుకొని, పొంగిపొరలి వచ్చే కన్నీటి ధారలను తుడుచుకుంటూ ఇంటికి చేరుతాడు. అతనే **రాజారామమోహన రాయ్.**

అది 1811 సంవత్సరం. తన అన్నగారు జగన్మోహనుడు మరణించిన సమయం అది. పతిని అనుసరించడమే సతి ధర్మమని పెద్దలు చెప్పి, భర్త పాడె మీద

భార్య 'అలోక్ మంజరి'ని కట్టివేసి దహన సంస్కారం చేస్తారు. ఆ దుస్సంఘటన 'రాయ్' హృదయాన్ని కదిలించి వేస్తుంది. అది ఆయనను సంఘసంస్కరణోద్యమ నేతగా మార్చి వేస్తుంది. బలవంతపు సహగమనానికి పురికొలిపేవారిని నివారించడానికి ఎన్నో సార్లు శ్మశానం చుట్టూ తిరుగుతాడు. ఆ దురాచారం ఎంత ఘోరమైనదో ప్రజలకు నచ్చ జెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తాడు, కొంత మంది యువకులను సమీకరించి ఉద్యమాన్ని చేబడతాడు. సంఘ సంస్కర్తలు సహజంగా ఎదుర్కొనే కష్టాలను ఆయన కూడా ఎదుర్కొంటాడు. చిట్టచివర్కి అతని తల్లి **'తారిణీదేవి'** తన పూర్వీకుల ఇంటిలో నుంచి అతనిని గెంటి వేస్తుంది. రఘునాథపురం శ్మశాన వాటికలో, ఇల్లు కట్టుకొని, సకుటుంబముగా అక్కడకు తరలి వెళ్ళుతాడు 'రాయ్'. సమాజం అతనిని వెలివేస్తుంది, ఏకాకిగా జీవించవలసి వస్తుంది. అయినప్పటికీ ఏమాత్రం నిరుత్సాహపడక, నిరాశ చెందక, ధైర్యమును విడనాడక, తాను నమ్మినదానిని ప్రచారం చేసుకుంటూ ముందుకు సాగిపోతాడు రాయ్'.

డిగ్బీ దొరగారి క్రింద పనిచేస్తూ, ఒకసారి కృష్ణకాంత్ బాసుతో కలిసి భూటాన్ వెళ్ళివస్తాడు. చక్కటి వ్యవహార దక్షుడుగా పేరు తెచ్చుకుంటాడు. డిగ్బీ దొర భారతదేశం విడిచి వెళ్ళగానే 1814 సం॥లో కలకత్తాలో స్థిరపడుతాడు 'రాయ్'. ఉద్యోగమును విరమించి, హిందూ ధర్మ సంస్కృతీ వేదాంతములను అధ్యయనం చేస్తాడు. వ్యక్తి యొక్క ఆధ్యాత్మిక విశ్వాసం కేవలం శాస్త్రాల సాక్ష్యం మీదనే ఆధారపడకూడదని, వ్యక్తి సామాన్య బుద్ధికి, హేతుజ్ఞానానికి కూడా అంగీకార యోగ్యంగా ఉండాలని ఆయన విశ్వాసం. వేదాంత సూత్రాలను, ఉపనిషత్తులను వంగ, ఆంగ్ల భాషలలోనికి తర్జుమా చేసినవారిలో ఈయనే ప్రథముడు. 1827 సం॥లో **'వజ్రసూచిక'** అనే సంస్కృత గ్రంథాన్ని ముద్రించాడు. కుల, మత వివక్షతలకు వ్యతిరేకంగా వ్రాసిన గ్రంథం అది. నిరర్థకమైన మూర్ఖవాదాన్ని ఆయన ఎన్నడూ అంగీకరించలేదు. విగ్రహారాధనను వ్యతిరేకించాడు. **'ఇతరులు *నీపట్ల ఎలా ప్రవర్తించాలని నీవు కోరుకుంటావో! అదేవిధంగా నీవు వారిపట్ల ప్రవర్తించు!"*** అనే నైతిక సూత్రాన్ని ఆచరించి, అనుసరించమని కోరాడు రాజారామోహనుడు.

హిందూ సమాజంలో ఉన్న ఛాందస భావాలను ఏ విధంగా వ్యతిరేకించాడో, అదేవిధంగా, క్రైస్తవ మతంలో నున్న ఛాందస భావాలను కూడా వ్యతిరేకిస్తూ అనేక గ్రంథాలు వ్రాసాడు 'రాయ్'. క్రైస్తవ ప్రచారకులు వ్యతిరేకించినా, ఆయన వ్రాసిన గ్రంథాలకు అమెరికా, ఐరోపా ఖండాలలో విశేషమైన ఆదరణ లభించింది. 1828 సం॥లో ఆగష్టు

20వ తేదీన బ్రహ్మసమాజ స్థాపన జరిగింది. ప్రతి శనివారం ప్రార్థనా సమావేశాలు జరిగేవి. ఇద్దరు తెలుగు బ్రాహ్మణ పండితులు నిత్యమూ అక్కడ వేదపఠన చేసేవారట. సమాజంలో పాతుకొనిపోయిన దురాచారములను ప్రతిఘటించాడు గాని విశ్వజనీనత ఆయన దృక్పథం. ఆయన ప్రతిపాదించిన సర్వమత సమన్వయ సిద్ధాంతం విదేశీయులను విశేషంగా ఆకర్షించింది. 'రాయ్' బోధించిన విశ్వమానవతా వాదం విశ్వకవి రవీంద్రనాథ టాగూర్‌ని కూడా ప్రభావితం చేసింది.

శరీరం ఆరోగ్యంగా వుంటేనే మనస్సు ఆరోగ్యంగా ఉంటుందని ఆయన భావన. ఒకసారి యాభై మామిడిపండ్లు తిని, 10 శేర్ల పాలు త్రాగాడుట. అంతేకాదు స్నేహితుడు ఇచ్చిన యాభై కొబ్బరి కాయల నీరుత్రాగి పూర్తిగా కొబ్బరిని కూడా తినివేశాడుట. ఒక్క తిండిలోనే కాదు, చదువులో కూడా గొప్పవాడే. తొమ్మిది సంవత్సరముల నుండి పన్నెండేండ్ల వరకు అరబ్బీ భాష నేర్చుకున్నాడు. 16 సంవత్సరాల వరకు కాశీలో సంస్కృతం నేర్చుకున్నాడు. ఇంకా చిన్నప్పుడు పాఠశాలలో మాతృభాష బెంగాల్, ఇంటి వద్ద పారశీ భాషలను నేర్చుకున్నాడు. టిబెట్టు వెళ్ళి అక్కడి భాషలు కూడా నేర్చుకున్నాడు. మొత్తం అతనికి 16 భాషలు వచ్చునంటారు.

"బహుశః ప్రగతి శీలం గల వేదాంతి రామమోహనుడు ఒక్కడే" అని ప్రశంసిస్తారు మాక్స్ ముల్లర్, విలియమ్స్ మహాశయులు.

ఏ జాతి చరిత్రను తరచి చూచినా మనకు కనిపించేది ఒక్కటే. మంచితో పాటు చెడు ప్రయాణం చేస్తూ ఉంటుంది. మంచికన్నా చెడు ప్రబలినప్పుడు సంస్కర్తలు ఉద్భవిస్తారు. మంచిని పెంచుతారు, చెడును త్రుంచివేస్తారు. చెడును మంచిగా మార్చగలుగుతారు. మార్పు ప్రగతికి చిహ్నం. కనుక మార్పును సహనంతో స్వీకరించడం విజ్ఞుల లక్షణం. సాంఘిక దురాచారాలు, ఛాందస ప్రవృత్తి ప్రబలిన సమయంలో సంస్కరణోద్యమాన్ని చేబట్టి ప్రజలను చైతన్యవంతులను గావించిన వారిలో ప్రముఖుడు, సంఘసంస్కరణోద్యమ పితామహుడు రాజారామమోహనరాయ్. ఆ మహనీయుడు చూపిన మార్గమున నడవటం మన విద్యుక్త ధర్మం. అప్పుడే మనం ఈ సమాజమునకు ఉపయోగపడిన వారమవుతాం.

"క్రమశిక్షణ, గురుభక్తి అంతరంగము నుండి రావాలి. బాహ్యంగా భయపెట్టి వాటిని రప్పించ ప్రయత్నించరాదు".

- రాజారామమోహనరాయ్

'భారతరత్న' శ్రీ మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య

"మీ అభిప్రాయాలు ఎలా వున్నా, మీ సహకారం పొందే అదృష్టం మాత్రం నాకుండనివ్వండి. నిష్కపటమైన మీ నిజాయితీ, మీ సామర్థ్యం, దేశ భక్తిల పట్ల నాకున్న గౌరవం, విశ్వాసం ఏనాటికీ తరగవు". అన్నారు గాంధీజీ.

ఎవరు గొప్ప? అనే ప్రశ్న అనాదిగా మనలను వెంటాడుతూ వస్తున్న ప్రశ్న? *"కొందరు గొప్పవారుగా జన్మిస్తారు. మరి కొందరిపై గొప్పతనం వచ్చి మీదపడుతుంది"* అంటారు షేక్స్‌పియర్. అసలు అందులోనూ ఆ గొప్పతనమును నిలబెట్టుకున్నవారి సంఖ్య చాలా స్వల్పంగా ఉంటుంది. కనుక గొప్పతనాన్ని వాస్తవంగా సాధించిన వారే గొప్ప. తమ స్వశక్తి మీద పైకి వచ్చిన వారే గొప్పవారు. అలా తమ చరిత్రను తామే నిర్మించుకున్న వారిలో గొప్పవాడు *మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్యగారు.*

విశ్వవిఖ్యాత ఇంజనీరుగా, పరిపాలనా దక్షుడుగా, మైసూరు సంస్థాన దివాన్‌గా గొప్ప పేరును గడించారు విశ్వేశ్వరయ్య. ఆయన మైసూర్ సంస్థాన దివాన్ పదవిని స్వీకరించేముందు తమ బంధువులను, మిత్రులను పిలిచి *"నేను దివాను పదవిలో ఉన్నంత కాలం, ఎట్టి సిఫార్సులను చేయమని, అక్రమపద్ధతులను అనుసరించమని మీరు, నాకు హామీ యిస్తేనే నేను దివాను పదవిని చేబడతాను. లేకున్న ఆ పదవిని తిరస్కరిస్తాను"* అని చెప్పారు. ఆ విధంగా అందరూ హామీ యిచ్చిన తరువాతనే దివాను పదవీ బాధ్యతలను స్వీకరించారు విశ్వేశ్వరయ్య. ఈ సంఘటన ఆయన నిజాయితీకి దర్పణం.

తన ఇంటికి వచ్చినవారెవరైనా సరే, వారిని కుర్చీలో కూర్చుండబెట్టిన తరువాతనే వారు కూర్చుండేవారు. వారు ఏనాడూ తన అధికార దర్పమును ప్రదర్శించి ఉండలేదు. అది ఆయన నిగాడంబరానికి నిదర్శనం. ఒక మనిషిని పరీక్షించాలంటే, అతనికి

అధికారం యిచ్చి చూడాలి. సంపద వచ్చిన తరువాత చూడాలి. ***అధికారం, సంపద, ఈ రెండూ మనిషిని పతనం చేస్తాయి.*** పదవి లభించగానే ప్రజలను మరిచిపోవటం సహజంగా వస్తున్న మన సంప్రదాయం. ధనం చేరగానే దాతృత్వ బుద్ధి సన్నగిల్లి పోతుంటుంది. అలా మారనివారు బహుకొద్దిమందే ఉంటారు. నూటికి ఒకరే కనిపిస్తూ ఉంటారు, అరుదుగా ఉంటారు. అలాంటి వారిలో విశ్వేశ్వరయ్య ఒకరు. వారిని పదవులు మార్చలేదు. పైపెచ్చు వారు పదవులకే వన్నె తెచ్చారు.

శ్రీ విశ్వేశ్వరయ్య మైసూరు సంస్థాన దివాన్ పదవిని అత్యంత సమర్ధవంతంగా నిర్వహించి, కీర్తి ప్రతిష్ఠలను తెచ్చుకొని, స్వచ్ఛందంగా పదవీ విరమణ చేశారు. పదవీ విరమణరోజు సాయంకాలం ఐదు గంటలకల్లా తమ బాధ్యతలనప్పగించి కార్యాలయం నుండి బయటకు వస్తారు. క్రింద పోర్టికోలో కారు సిద్ధంగా ఉంటుంది. డ్రైవరు కారు డోర్‌తెరచి ఎక్కమని ప్రాధేయపడుతాడు. అప్పడు విశ్వేశ్వరయ్య ***"ఇది దివాన్‌గారి కారు; నేను ఇప్పడు దివాన్‌ను కాదు. ఆ పదవి ముగిసింది. ఈ కారులో కూర్చునే హక్కు నాకులేదు".*** అని చెప్పి చేతికర్రను ఊపుకుంటూ కాలినడకన ఇంటికి వెళ్ళిపోతారు విశ్వేశ్వరయ్య. వారు యాదృచ్ఛికంగా పెద్దవారు కాలేదు. ఆదర్శపూర్వకమైన జీవిత విధానం వల్లనే వారు గొప్పవారయ్యారు.

మైసూరు సంస్థాన దివాన్‌గా అత్యంత సమర్ధవంతంగా పదవిని నిర్వహించి నందులకు ప్రతిఫలంగా రెండు లక్షల రూపాయిలు పారితోషికంగా మహారాజుగారు, విశ్వేశ్వరయ్యగారికి పంపుతారు. కాని దానిని వారు స్వీకరించక, ఆ డబ్బును తిరిగి పంపుతూ "ఒక పారిశ్రామిక శిక్షణ సంస్థను నెలకొలిపి, ఆ సంస్థకు 'జయచామరాజేంద్ర' గారి పేరు పెట్టమని కోరుతారు. ఆయన తరువాత దివాన్‌పదవిని స్వీకరించిన **'మీర్జా ఇస్మాయిల్'** సంస్థానం తరుపున ఒక ఇల్లు నిర్మించి, ఇవ్వదలచినట్లు చెప్పగా, అద్దె తీసుకుంటేనే ఆ ఇంట్లో వుంటానని చెబుతారు విశ్వేశ్వరయ్య. అధికారం పోయినా, మంత్రిపదవులు ఊడినా, అధికార నివాసాలను ఖాళీచేయనివారు విశ్వేశ్వరయ్య నిస్వార్థ పరాయణత్వాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకుంటే బాగుంటుంది.

విశ్వేశ్వరయ్య పలుపర్యాయములు విదేశాలలో పర్యటించారు. ఒక సారి తన స్వంత పని మీద విదేశాలకు వెళ్లవలసి వచ్చింది. ఆయన వద్ద తగినంత పైకము

లేదు. 'బ్యాంక్ ఆఫ్ మైసూర్' మేనేజరుగారికి అప్పు కావాలని ఫోన్ చేసి వెళ్తుతారు. తాకట్టు పెట్టి అప్పు తీసుకోవడానికి భారత ప్రభుత్వ బాండ్లను మేనేజర్ గారికి యిస్తారు. ఋణ పత్రాలలో సూచించిన మూడున్నర శాతం వడ్డీ కూడా ఇస్తానని చెబుతారు. మేనేజర్ ఆశ్చర్యపోతాడు. అసలు ఆ బ్యాంక్ స్థాపకులు విశ్వేశ్వరయ్యగారే అయినప్పటికీ బ్యాంక్ నియమనిబంధనలను పాటించి, సత్సంప్రదాయమును నెలకొలిపారు విశ్వేశ్వరయ్య .

ప్రపంచ ఖ్యాతిని గడించిన డాక్టర్ విశ్వేశ్వరయ్య బాల్యంలోనే తండ్రిని కోల్పోతాడు. బెంగుళూరులోని మేనమామ ఇంటిలో భోజనం చేసి చదువుకునేవాడు. మేనమామ కూడా బీదవాడు కావటం వలన పుస్తకాలకు, స్కూల్ ఫీజుకు పిల్లలకు ట్యూషన్ చెప్పేవాడు విశ్వేశ్వరయ్య. పరీక్షఫీజుకు పైకం లేకపోయింది. 35 మైళ్ళ దూరంలో నున్న 'చిక్‌బళ్ళాపూర్'కు కాలినడకన వెళ్లాడు. తల్లి వెంకట లక్ష్మమ్మ తన ఇంటిలోని రాగి పాత్రలను కుదువపెట్టి పన్నెండు రూపాయిలు కుమారునికి యిచ్చింది. వేకువనే లేచి కాలినడకన బెంగుళూరు చేరాడు విశ్వేశ్వరయ్య. అయితే సకాలంలో చేరలేక పోయాడు. ఫీజు తీసుకోవడానికి నిరాకరించాడు గుమస్తా. చివరకు ప్రిన్సిపాల్ గారిని కలిసి పరిస్థితిని వివరించగా ఫీజును కట్టడానికి అంగీకరిస్తారు. ఆ సంవత్సరం జరిగిన ఆ పరీక్షలో అందరిలో మొదటి వాడుగా ఉత్తీర్ణుడవుతాడు విశ్వేశ్వరయ్య.

కష్టాలు పాఠాలు నేర్పుతాయి. 'కష్టేఫలి' అన్నారు గదా! "కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షం" అని కూడా అన్నారు. కృషికి దైవకృపకూడా తోడవుతుంది. కృషి ఉంటే మనుషులు ఋషులవుతారు. అనే వాస్తవాన్ని తమ చేతలద్వారా డా॥ మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య నిరూపించారు. వారు నడచిన బాటలో మనమందరం నడుద్దాం. మన కర్తవ్యాన్ని నెరవేరుద్దాం.

"మన దేశము యొక్క దౌర్భాగ్యం సోమరితనం. దూరంగా వుండి చూస్తే అందరూ పనిచేస్తున్నట్లుగా కనిపిస్తారు. దగ్గరకు పోయి చూస్తే ఒకడు మాత్రమే పనిచేస్తుంటాడు. ఒకడు గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చుంటాడు. మరొకడు నడుం వాలుస్తాడు. ఇంకొకడు వీళ్ళకు కబుర్లు చెబుతుంటాడు. ఇంకా ఎలా ఈ దేశం అభివృద్ధి చెందుతుంది?"

గోపాలకృష్ణ గోఖలే

"ఇదుగో! రేపు ఈ లెక్కలు ఇస్తున్నాను. ఎవరు సరిగ్గా ఇంటివద్ద చేసుకొని వస్తారో, చూస్తాను!" అని చెప్పి ఒక లెక్కల మాస్టార్ పిల్లలకు Home work యిస్తారు. మరునాడు పిల్లలందరూ ఆ లెక్కలు చేసుకొని వస్తారు. కాని వారిలో ఒక అబ్బాయి మాత్రమే సరిగ్గా చేసుకొని వస్తాడు. ఆ ఉపాధ్యాయుడు అతనిని మెచ్చుకుంటూ *"వీడొక్కడే తెలివిగలవాడు. మీరూ ఉన్నారు ఎందుకు? వట్టి మొద్దులు. 'ఓ' అంటే 'న' రాదు"* అన్నారు. అతని వైపు పిల్లలందరూ చూచారు. ఆశ్చర్యం! ఆ పిల్లవాడు ఏడ్వటం మొదలుపెట్టాడు. *"ఏం నాయనా! ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు?"* అని ఆ మాస్టారు అడుగగా *"మీరు నన్ను తెలివిగల వాడినని మెచ్చుకున్నారు గదా! కాని ఆ లెక్కలు నేను స్వయంగా చేయలేదుసార్! ఎవరో పెద్దల సహాయంతో చేసినవి సార్!"* అని చెప్పి పెద్దగా ఏడుస్తాడు ఆ కుర్రవాడు. మాస్టార్‌కి మరింత ఆశ్చర్యం వేసింది *"అబద్ధం చెప్పడమంటే ఎంత భయం ఈ "అబ్బాయికి! ఆహా! "* అనుకొని *"వీణ్ణి చూచి నేర్చుకోండి మంచి బుద్ధులు!"* అని మాస్టారు విద్యార్థులకు హితవు పలికాడు. ఆ అబ్బాయి ఎవరో తెలుసా? కటిక పేదరికాన్ని అనుభవిస్తూ కూడా ఏమాత్రం నిరుత్సాహ పడక తన అన్నగారు పంపిస్తున్న ఎనిమిది రూపాయిలలోనే, వంట చేసుకొని ఒక పూటే తిని, రాత్రిళ్ళు వీధి దీపాల క్రింద కూర్చొని చదివి బి.ఏ. పట్టమును పొంది, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను ఆశించకుండా, పవిత్రమైన బడిపంతులు ఉద్యోగమును మాత్రమే వరించి, దేశసేవకు అంకితమైన మహాపురుషుడు అతనే *గోపాలకృష్ణ గోఖలే.*

ఒకసారి గోఖలే చదువుకుంటున్న సమయంలో, ఆ ఊరికి ఒక నాటక కంపెనీ వస్తుంది. ఆ నాటకం చూడాలని కోరిక. అయితే అతని వద్ద డబ్బు లేదు. ఇంతలో ఒక మిత్రుడు వచ్చి *'నేను తీసుకొని వెళ్ళుతాను నాటకానికి'* అని చెప్పి, టిక్కెట్టుకొని తీసుకొని

వెళ్ళుతాడు. కాని, మరునాడు ఆ మిత్రుడు వచ్చి నిన్నటి టిక్కెట్టు డబ్బు రెండు అణాలు తిరిగి యివ్వమని వత్తిడి చేస్తాడు. గోఖలే బాధపడుతాడు. టిక్కెట్టు డబ్బు అప్పుగా యిచ్చినదని నిన్ననే ముందుగా తెలిస్తే, అసలు ఆ నాటకానికే వెళ్లకపోయేవాడను గదా! అని విచారిస్తాడు. గత్యంతరం లేక ఆ రెండు అణాలు తిరిగి యిస్తాడు. లాంతర్‌లో కిరసనాయిలు కొని పోయడానికి అతని వద్ద డబ్బు ఉండదు. అప్పటి నుంచి వీధి దీపాల క్రిందనే అతను చదువుకుంటాడు. ఎంతో కష్టపడి బి.ఏ. డిగ్రీని సంపాదిస్తాడు. ఇంకా పైచదువులు చదవుకోవడానికి డబ్బులేదు. ఆ రోజులలో బి.ఏ. ప్యాసయినవారికి మంచి ఉద్యోగాలే వచ్చేవి. కాని ఆ ఉద్యోగాలు చేయడానికి అతనికి ఇష్టంలేదు. పిల్లలకు పాఠం చెప్పడమంటే గోఖలేకు చాలా ఇష్టం. అందువలన ఒక ధర్మ పాఠశాలలో నెలకు 35 రూపాయిల జీతం మీద ఉపాధ్యాయుడుగా చేరాడు. జీతం తక్కువని ఆయన ఎన్నడూ భావించలేదు. పైపెచ్చు పిల్లలకు చదువుచెప్పే మహద్భాగ్యం లభించినందులకు సంతోషించాడు. ఇంగ్లీషు, లెక్కలు, ఆర్థిక శాస్త్రం, చరిత్ర , పిల్లలకు చక్కగా బోధించి, పిల్లల హృదయాలను దోచుకున్నాడు గోఖలే.

ఒకసారి ఓడను గురించి, సముద్రమును గురించి పాఠం చెప్పవలసి వచ్చింది. సముద్రమును గురించి అతనికి తెలుసుగాని, ఓడను గురించి అంత బాగా తెలియదు. అందువలన ప్రత్యేకంగా, తన స్వంత ఖర్చులతో బొంబాయి వెళ్ళి, అక్కడి అధికారుల అనుమతిని పొంది, హార్బర్‌లో ఉన్న ఓడలోనికి వెళ్ళి, ప్రతిభాగాన్ని స్వయంగా పరిశీలించి వచ్చిన తరువాతనే, ఓడను గురించిన పాఠమును పిల్లలకు బోధిస్తాడు గోఖలే.

తనకు తెలియని విషయాలను గోఖలే పిల్లలకు చెప్పేవాడు కాదు. మొదట తాను క్షుణ్ణంగా తెలుసుకునేవాడు. ఆ తరువాతనే పిల్లలకు పాఠం చెప్పేవాడు. అదే ఆయన ప్రత్యేకత. ఈనాటి ఉపాధ్యాయులు ఆయనను అనుసరిస్తే ఎంత బాగుంటుందో!

విద్యారంగానికి సేవ చేయడంతో జీవితం ప్రారంభించి, మున్సిపల్ ఛైర్మన్ పదవిని పొంది, ఇంపీరియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ సభ్యత్వం వరకు పలుపదవులను అధిష్ఠించి, దేశానికి ఎనలేని సేవ చేశారు గోఖలే. భారత దేశమునకు అవసరమైన రాజ్యాంగ ముసాయిదాను రూపొందించి, అప్పటి వైస్రాయికి సమర్పించిన కార్యదీక్షా దక్షుడు గోఖలే.

చిత్త శుద్ధి, స్థిరసంకల్పం ఆయనలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపించేవి. తాను పయనించే మార్గంలో ఎన్ని అడ్డంకులు ఎదురైనా, అవరోధాలు ఏర్పడినా ఆత్మవిశ్వాసంతో

ముందుకు సాగిపోవడం ఆయన సహజ లక్షణం. నిరాశా నిస్పృహలు ఆయన ముఖంలో ఎప్పుడూ కనిపించేవి కావు. సహనంతో, పట్టుదలతో ఎంతటి అసాధ్యమైన కార్యాలనైనా సాధించేవారు. కార్యకర్తలను ఉత్సాహపరచి ముందుకు నడిపించడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి. అందువలననే, అతి పిన్నవయసులోనే అఖిల భారత కాంగ్రేసు సంస్థకు కార్యదర్శిగా ఎన్నుకోబడినారు.

1905 సం॥లో బ్రిటన్‌లో ఎన్నికలు జరుగుతున్నాయి. అక్కడి ప్రజాభిప్రాయాన్ని, భారత దేశానికి అనుకూలంగా మలచడం అవసరమని భావించిన కాంగ్రేసు పార్టీ ఇంగ్లాండ్‌కు గోఖలే మరియు లాలాలజపతిరాయ్‌లను మాత్రమే పంపుతుంది. అక్కడ ఉన్న 50 రోజులలో 45 సభలలో గోఖలే ప్రసంగించి, భారత్ స్వాతంత్ర్యానికి అనుకూలంగా అక్కడి ప్రజల మనోభావాలను మార్చగలుగుతాడు గోఖలే. రోజుకు 18 గంటలు పని చేయటం వలన అతని ఆరోగ్యం దెబ్బతింటుంది. తిరుగు ప్రయాణంలో ఆయన గొంతుకు ఓడలోనే ఆపరేషన్ చేయవలసి వస్తుంది. ది. 19-2-1915 న ఆయన పరమపదిస్తారు. కేవలం 49 సంవత్సరాలకే అకాల మృత్యువు ఆయనను కబళించివేస్తుంది.

'జాతిపిత'గా ఈనాడు భావిస్తున్న మహాత్మాగాంధీజీ *"గోఖలే నా రాజకీయ గురువు. గోఖలే స్పటికంలా పవిత్రుడు. గొర్రెపిల్లలా సాధువు. సింహంలా పరాక్రమవంతుడు"*. అని ప్రస్తుతించుతారు. గోఖలే మరణించినప్పుడు బాలగంగాధర తిలక్ ***"భారత దేశపు మాణిక్యం, మహారాష్ట్ర మణిదీపం' అయిన గోఖలే మనలను విడిచిపోయినారు. ఇది దుఃఖం పొంగి పొరలే సమయం అయినా, మీరందరూ ఆ భౌతిక కాయంవైపు చూడండి! ఆయన ఆదర్శ ప్రాయమైన జీవితం మీ జీవితాలకు ఒరవడిగా చేసుకుంటే, ఆయన ఆత్మకు నిజంగా శాంతి చేకూర్చినవార మవుతాము"*** అని చెప్పి గోఖలే అంతిమ యాత్రలో పాల్గొంటారు తిలక్. గోఖలే వంటి అమర వీరుల చరిత్రలు భావి తరాలకు స్ఫూర్తి ప్రదాయకములు.

"జీవితంలో తనకాళ్ళ మీద నిలబడే శక్తి నిచ్చేదే నిజమైన విద్య. ధైర్యం, క్రమశిక్షణ నేర్పేది విద్య. అన్యాయాన్ని, అధర్మాన్ని భయంలేకుండా ఎదుర్కొనే శక్తినిచ్చేదే నిజమైన విద్య. విద్యాలయాలు మానసిక దాస్యం నేర్పే జైళ్ళుకావు".

- గోపాలకృష్ణ గోఖలే

'పంజాబు కేసరి' లాలాలజపతిరాయ్

"జ్ఞాపక ముంచుకో! ఇలాంటి ప్రభుత్వం నిలువదు! ఈరోజున నా దేహంపైబడిన దెబ్బలు ప్రతి ఒక్కటి భారతదేశంలో ఆంగ్లేయుల పరిపాలన యొక్క శవపేటికను కొట్టబడిన చిట్టచివరి మేకులవుతాయి. జాగ్రత్త!" అని వేదిక ప్రక్కనే నిలుచొని ఉన్న పోలీస్ డిప్యూటీ సూపరింటెంట్ 'నీల్' వైపు వ్రేలు చూపుతూ హుంకరించారు లాలాలజపతిరాయ్.

అది 1928 సం॥ అక్టోబర్ 20వ తేది. సైమన్ కమీషన్ లాహోర్ వచ్చిన రోజు *"సైమన్ గోబ్యాక్"*, *"సైమన్ హటావ్ ....సైమన్ హటావ్"* అనే నినాదాలు యిస్తూ అశేష ప్రజానీకం నల్లజెండాలతో ప్రవాహంలా ముందుకు సాగిపోతున్నది. ఇంతలో జన సమూహంలో గుసగుసలు మొదలైనాయి". *"లాలాజీ అయేహై"... "లాలాజీ ఆగయే"* అనే కేకలు వినిపించాయి. *'పంజాబుకేసరి' లాలాలజపతిరాయ్* రంగప్రవేశం చేశారు. ప్రజలు ఉత్సాహంతో కేరింతలు కొడుతున్నారు. 64 సంవత్సరాల వయోజ్ఞాన వృద్ధుడు అయిన లాలాజీ ఆ ఊరేగింపు అగ్రభాగాన నిలిచారు. వారి ప్రక్కనే డా॥ సత్యపాల్, గోకుల్‌చంద్ నారంగ్ ప్రభృతులు ఉన్నారు. భగవతీ చరణ్, సుఖదేవ్, యశ్ పాల్ మొదలైన విప్లవ వీరులు 'లాలాజీ'కి రక్షణ కవచంగా నిలిచారు.

"భారత మాతాకి జై! లాలాలజపతిరాయ్‌కి జై! సైమన్ హటావ్! సైమన్ హటావ్! నినాదాలతో ప్రజల ఉత్సాహ సాగరం పొంగనారంభించింది. లాలాజీ సాక్షాత్ ప్రళయ రుద్రుడులాగే ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. *"సైమన్ గోబ్యాక్... సైమన్ గోబ్యాక్"*అంటూ పంజాబ్ కేసరి నోటివెంబడి వెలువడుతున్న ఆ గర్జన విన్నప్పడు బ్రిటీష్ అధికారుల గుండెలు వణకసాగాయి. లాలాజీ శిరస్సు ఎండ తీవ్రతకు లోనుకాకూడదని ఎవరో

గొడుగుపట్టారు. ఆ ప్రదర్శన రైల్వేస్టేషన్‌కు చాలా దగ్గరగా వచ్చింది. పోలీసులు ముళ్ళ తీగలను అడ్డంగా కట్టడంవలన ప్రదర్శన అక్కడనే ఆగిపోయింది గాని నినాదాలు మాత్రం మిన్ను ముట్టుతునే ఉన్నాయి. సైమన్ కమీషన్ రైలు దిగింది. ప్రజల కోపం తారాస్థాయికి చేరుకుంది. పోలీసులు అడ్డంగా పెట్టిన ముళ్ళతీగెలు పటాపంచలై పోయినాయి. జనం ముందుకు ముందుకు త్రోసుకొని పోతున్నారు. పోలీసులు ఆ జనాన్ని ఆపలేకపోయారు. ఇంతలో "ఛార్జ్" అని స్కాట్ దొర నోటినుండి ఆజ్ఞ వెలువడింది. అంతే! పోలీసుల లాఠీలు ప్రజల మీద విరుచుకుపడ్డాయి. రక్తం చింది ప్రవహింప నారంభించింది. ప్రజలు శాంతంగా దెబ్బలు తింటూ కూడా "సైమన్ గోబ్యాక్! భారత మాతకీ జై! నినాదాలు చేస్తునే ఉన్నారు. లాలాజీ చుట్టూ యువకులు చేతులు చేతులు పట్టుకొని రక్షణ కవచంగా నిలబడ్డారు.

'స్కాట్' క్రూర దృష్టి 'లాలాజీ' మీద పడింది. పోలీసులకు 'సైగ' చేశాడు. పోలీస్ అసిస్టెంట్ సూపరింటెండెంట్ జే.సి స్సాండర్స్ ఉన్మత్తుడిలాగా లాఠీతో 'లాలాజీ' పైకి దూకి కొట్టనారంభించాడు. లాలాజీకి పట్టిన గొడుగు విరిగిపోయింది. దెబ్బమీద దెబ్బ లాలాజీ దేహం మీద పడింది. ఎదురురొమ్ముపై బలమైన దెబ్బ పడింది. లాలాజీ దేహం నుండి రక్తం ప్రవహిస్తున్నది. ప్రజలను చెదిరిపొమ్మనమని లాలాజీ ఆజ్ఞాపిస్తూనే స్పృహ తప్పిపడిపోయారు. కొందరు యువకులు ఆయనను ఎత్తుకొని తీసుకొని పోయారు. లాహోర్ అంతటా స్మశాన నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. షాపులు, స్కూళ్ళు, ఆఫీసులు అన్నీ మూసివేశారు. ఆ సాయంత్రమే 'నిరసన సభ' ఏర్పాటు అయింది. వేలాది మంది ప్రజలతో సభ క్రిక్కిరిసిపోయింది. తగిలిన గాయాలకు కట్లుకట్టి, వేదికపైకి లాలాజీని మోసుకొని తీసుకొనివచ్చారు కొందరు యువకులు. పితృసమానుడైన ఆ నాయకుణ్ణి, ఆ స్థితిలో చూచిన ప్రజలు కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించారు. పంజాబ్ కేసరి లేచి నిలబడింది. ***"నిరపరాధ ప్రజలపై అమానుషంగా దాడి చేయించిన ప్రభుత్వమును నాగరిక ప్రభుత్వం అని పిలవడానికి ఎలాంటి హక్కు లేదు"*** అని గర్జిస్తూ పై హెచ్చరికలు (ఈ వ్యాస ఆరంభంలో పేర్కొనిన) చేస్తాడు 'లాలాజీ'. ఆనాటి సభముగిసిన వెంటనే లాలాజీని మోసుకొని ఇంటికి తీసుకొని వెళ్ళుతారు. రోజులు గడిచిన కొద్దీ లాలాజీ ఆరోగ్యం క్షీణించి పోతుంటుంది. అది 1929 సం॥ నవంబర్ 17వ తేదీ. పంజాబ్ కేసరి మరణించిన

దుర్దినం. ఆనాడు స్కాండర్స్ కొట్టిన దెబ్బల ఫలితంగానే ఆయన మరణించాడని వైద్యాధికారులు ప్రకటిస్తారు.

ఆ సాయంత్రం దుఃఖావమానములతో కృంగిపోయిన వేలాది మంది ప్రజలు లాలాజీ శవయాత్రలో పాల్గొంటారు. రావీ నదీ తీరంలో సిద్ధంచేసిన చితిపై లాలాజీ మృతదేహాన్ని ఉంచుతారు. వేదఘోషల మధ్య ఆ చితికి అగ్ని తోడై లాలాజీని తనలో చేర్చుకుంటుంది. ఆ దుర్వార్త విని దేశబంధు చిత్తరంజన్‌దాస్ పత్ని 'బసంతీదేవి' లాహోర్ వస్తుంది. లాహోర్‌లో జరిగిన సంతాప సభలో ఆమె ప్రసంగిస్తూ *"ఈ దేశంలో పురుషత్వము, యవ్వనము ఇంకా జీవించే ఉన్నాయా? పురుషత్వ యౌవనాలకు ఈ దురంతంతో లజ్జావమానాల అనుభవం జరుగలేదా? నేనీ భరత వర్షపు స్త్రీగా ఈ ప్రశ్నకు స్పష్టమైన జవాబు ఆశిస్తాను. మన ప్రియతమ లాలాజీ చితి మంటలు చల్లారేలోపుగానే, భారతదేశంలో పురుషత్వం, యువకులు దీనికి జవాబివ్వాలి?'* అని బసంతీ దేవి విసిరిన సవాలును ఆనాటి యువత స్వీకరించి, స్వాతంత్ర్య సమరోద్యమంలోనికి దూకుతుంది.

లాలాజీ మొదట్లో ఉపాధ్యాయవృత్తిని చేబట్టాలని తలంచాడు. కాని మిత్రుల సలహాతో న్యాయవాద వృత్తిలో జీవనయాత్ర కొనసాగించాడు. రాజకీయాలలో ప్రవేశించినప్పటికినీ, ఆర్య సమాజం ద్వారా ఆయన చేసిన సేవ నిరుపమానం. పంజాబు ప్రభుత్వం 'నీటి పన్ను'ను పెంచినందులకు 'లాలాజీ' బ్రహ్మాండమైన ఉద్యమాన్ని లేవదీశారు. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం భయపడింది. ఆయన దేశంలో ఉంటే, ఆ ఉద్యమం ఇంకా బలపడు తుందని భావించి, ఆయనపై రాజద్రోహ నేరంమోపి, ఆయన్ని బర్మాలోని మాండలే జైలుకు పంపుతుంది. తిరిగి వచ్చిన తరువాత అనేక ప్రజాహిత కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటూ వృత్తి శిక్షణా కేంద్రాలు, స్త్రీ విద్యాశిక్షణా కేంద్రాలు, సంస్కృత పాఠశాలలు, ఉచిత వైద్య శాలలు, అనాధ శరణాలయాలనెన్నింటినో స్థాపించి సమాజసేవ చేశారు. 16 ఉన్నత పాఠశాలలు, ఒక మహిళా విద్యాలయమును, లాహోర్‌లో ఒక జాతీయ కళాశాలను నెలకొలిపారు. అంతేకాక బాలగంగాధర తిలక్ పేరిట ఒక రాజకీయ పాఠశాలను నెలకొలిపి, దానికి 40వేల రూపాయిల విరాళమిచ్చి, లాహోర్‌లోని తన స్వంత భవనాన్ని కూడా యిచ్చిన త్యాగశీలి 'లాలాజీ'. స్వరాజ్య నిధికి గ్రామ గ్రామం తిరిగి తొమ్మిది లక్షల రూపాయిలు వసూలు చేసిన కార్యశూరుడు లాలాజీ.

లాలాజీ గొప్పరచయిత, బహుగ్రంథకర్త. ఆయన వ్రాసినన్ని జీవిత చరిత్రలు, ఆయన సమకాలీనులెవరూ వ్రాయలేదట. ఆయన A great Biographist (గొప్ప జీవిత చరిత్రకారుడు). అంతేకాదు ఉర్దూలో ***'వందేమాతరం' దిన పత్రికను, ఇంగ్లీషులో 'పీపుల్' అనే మాసపత్రికలను నడిపారు. ఇంగ్లీషులో 'నా దేశ బహిష్కరణ కథ'*** అనే పుస్తకం కూడా వ్రాసారు 'లాలాజీ'.

పరాయిపాలన నుండి భారతదేశం బయట పడాలన్నదే వారి ఏకైక వాంఛ. భరత జాతి స్వతంత్ర జాతి అని చాటాలన్నదే వారి పరమ లక్ష్యం. అపూర్వమైన ఈ పోరాటం ప్రారంభమైన తొలి రోజులలో ***"లాల్, బాల్, పాల్"*** అనే ముగ్గురు మహనీయులు ముఖ్యంగా చెప్పకోదగినవారు. ***'లాల్' అంటే లాలాలజపతిరాయ్. 'బాల్' అంటే బాలగంగాధర తిలక్. 'పాల్' అంటే బిపిన్ చంద్రపాల్.*** ఈ త్రిమూర్తులు మన దేశ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ చరిత్రలో చిరస్మరణీయులు. ఆ మహనీయులకు మనం జోహార్లు అర్పిద్దాం.

"స్వదేశీ ఉద్యమం మనలో 'ఆత్మగౌరవం' (Self Respect), 'ఆత్మవిశ్వాసం' (Self Confidence), 'స్వయంపోషకత్వం' (Self Supporting), 'స్వార్థత్యాగం' (Self Sacrifice) లను పెంపొందిస్తుంది. మత భేదాలను పోగొట్టి, మనల్ని అందరినీ సమైక్య పరుస్తుంది. మన మాతృభూమికోసం దృఢవిశ్వాసంతో, హృదయపూర్వకంగా చేతులు కలిపి పనిచేయడానికి ఇది తోడ్పడుతుంది. సమైక్యభారతావనికి ఈ స్వదేశీ ఉద్యమం ఎంతగానో ఉపకరిస్తుంది".

- లాలాలజపతిరాయ్

'కవికోకిల' సరోజినీ నాయుడు

"ఎన్నిసార్లు చేసినా, ఆన్సర్ సరీగ్గా రాదు...పాడులెక్క!" అని విసుక్కుంటుంది ఒక అమ్మాయి. అది 'ఆల్జీబ్రా' తాలూకు ఒక లెక్క. ఆ అమ్మాయికి లెక్కలంటే తలనొప్పి. మిగిలిన పాఠ్యాంశములలో (Subjects) మాత్రం ఆమె దిట్ట. మనసు మాత్రం లెక్కల మీదకు వెళ్ళేదికాదు. ఒక తెల్లకాగితం తీసుకుంది. ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది. ఆంగ్లంలో కొన్ని వాక్యాలు వ్రాసింది. తనలో తాను చదువుకుంది. అంతులేని సంతోషంతో బిగ్గరగా చదివింది. అవి మామూలు వాక్యాలు కావు. కమ్మని కవిత అది. ఆ అమ్మాయికప్పుడు పదకొండేళ్ళు మాత్రమే.

ఆ అమ్మాయి, పన్నెండో యేటనే మదరాసు విశ్వవిద్యాలయం వారి మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షలో, ఆ రాష్ట్రంలోనే ఫస్టుగా ప్యాసయింది. పదమూడవ యేటనే ఇంగ్లీషులో ఒక కావ్యం వ్రాసింది. దాని పేరే 'Lady of the Lake' (సరోవరపు సారసాక్షి) ఆ అమ్మాయి ఆరోగ్యం బాగాలేదని, పూర్తిగా విశ్రాంతి తీసుకోవాలని వైద్యులు సలహా యిస్తారు. కాని నిత్యమూ పుస్తకాలు చదువుతుండేది ఆ చిన్నవయస్సులోనే.

ఆమె ఆంగ్ల కవయిత్రిగా మంచి పేరు సంపాదించింది, పెద్దల ప్రశంసల నందుకున్నది. పెద్దయిన తరువాత ఆమె గొప్ప కవయిత్రిగా కీర్తి ప్రతిష్ఠలనందుకున్నది. అంతేకాదు భారతదేశ 'కవికోకిల' (నైటింగేల్) అనే గొప్పపేరు కూడా సంపాదించింది. ఆమే **'సరోజినీ నాయుడు'**. సరోజిని 1879 సం॥ ఫిబ్రవరి 13న హైద్రాబాద్‌లో జన్మించింది. ఆమె తండ్రి పేరు అఘోరనాథ ఛటోపాధ్యాయ, తల్లి పేరు వరద సుందరీ దేవి. ఆమె తన 16వ యేట హైద్రాబాదులోని సుప్రసిద్ధ వైద్యుడు మేజర్ జనరల్ ముత్యాల గోవిందరాజుల నాయుడు గారిని ప్రేమిస్తుంది. వివాహం చేసుకోవాలని నిశ్చయించుకుంటుంది. కాని విద్యాభ్యాసానికి విదేశాలకు వెళ్ళి, తిరిగి స్వదేశానికి వచ్చి

తరువాత 1898లో ఆయననే వివాహం చేసుకుంటుంది. ఆ దంపతులకు ఇద్దరు కుమారులు, ఇద్దరు కుమార్తెలు, పెద్దకొడుకు పేరు డా॥ జయసూర్య . హోమియో వైద్యంలో ఆయన మంచిపేరు గడించారు.

1915 సం॥లో ఆమెకు మహాత్మాగాంధీజీతో పరిచయం ఏర్పడుతుంది. ఆనాటి నుంచీ ఆమె రాజకీయాలకు అంకిత మవుతుంది. 1930సం॥లో గాంధీజీ పిలుపు నందుకొని ఉప్ప సత్యాగ్రహంలో పాల్గొంటుంది. ఆమెను ఎర్రవాడ జైలులో నిర్బంధించుతారు. జైలులో పూల మొక్కలకు నిత్యమూ నీరు పోసి చక్కగా పెంచుతుండేది. అదే ఆమె నిత్యకృత్యం. ఆ విధంగా తాను పెంచే మొక్కలలో ఒకనాడు మొగ్గలను చూచింది. సంతోషంతో ఆ మొక్కలను చూస్తూ, ఆనందిస్తూ కూర్చున్నది. ఇంతలో ఎవరో పిలిచినట్లు అనిపించి, వెనక్కి తిరిగి చూడగా ***"అమ్మా! ఈ వేళ మిమ్ముల్ని విడుదల చేస్తున్నారు. సిద్ధంగా ఉండండి!"*** అంటారు ఆ జైలరు. ఆ వార్త వినిన వారు సహజంగా సంతోషిస్తారు. కాని సరోజినీ నాయుడు మాత్రం విచారిస్తూ ***"ఇంకా ఇక్కడ ఒక్క వారం ఉంచండి! నేను పెంచిన మొక్కలకు పూలు వస్తాయి వాటిని చూడాలని నాకెంతో ఆశగా ఉంది"*** అని అంటుంది. ***'వీల్లేదమ్మా!'*** అంటాడు ఆ అధికారి. ఏం చేయాలో తోచక తన చేతులతో పెంచి, పెద్దచేసిన ఆ పూల మొక్కలను ప్రేమతో చూచి, వాటిని వదలలేక...వదలలేక జైలునుంచి బయటకు వచ్చేస్తుంది. ఆమెకు ప్రకృతి అంటే అంత యిష్టమన్నమాట.

ఆమె ఆంగ్లంలో ఎన్నో కవితలు వ్రాసింది. కావ్యాలను రచించింది. అందులో 'The golden threshold' (బంగారు వాకిలి) 'The bird of time (కాలవిహంగము) 'The broken wing' (భగ్నపక్షము) అను కావ్యములు ప్రసిద్ధిగాంచాయి.

సరోజినీ నాయుడు గొప్ప కవయిత్రిగానే కాకుండా, గొప్ప వక్తగా కూడా పేరు గాంచింది. ఒకసారి ఒక సభలో ప్రసంగించడానికి వెళ్ళుతుంది. సభాప్రారంభానికి ముందు కరెంటు పోతుంది. సభలో గందరగోళం. సరోజినీ నాయుడు ఆ చీకటిలోనే ఉపన్యసించడానికి వేదిక ఎక్కుతుంది. ఉపన్యాసం మొదలుపెట్టిందో, లేదో తళుక్కున దీపాలు వెలుగుతాయి. సమయస్ఫూర్తితో వెంటనే *"లైట్...లైట్..."* అంటూ ఒక ఆంగ్ల కవితను చెబుతుంది. సభికులంతా సంతోషంతో చప్పట్లు కొడుతారు. అప్రయత్నంగా ఆనాడు చెప్పిన ఆ కవిత విశేషమైన ప్రచారంలోనికి వస్తుంది. ఆమె సహజ కవయిత్రి. అందువలననే ఆమెకు ***'కవి కోకిల'*** అనే బిరుదు కూడా లభించి ఉంటుంది.

1947 సం॥లో *'ఏషియన్ రిలేషన్స్'* సభ ఢిల్లీలో జరిగింది. ఆ సభకు ఆమె అధ్యక్షత వహించారు. ఆనాడు ఆమె చేసిన ప్రసంగానికి ముగ్ధులై ఆసియా ప్రజలందరికీ నాయకురాలిగా ఆమెను ఎన్నుకుంటారు. మన దేశానికి స్వాతంత్ర్యం లభించిన తరువాత ఆమె ఉత్తర ప్రదేశ్‌కు గవర్నరుగా నియమించబడింది. స్వతంత్రం వచ్చిన తరువాత మొట్టమొదటి మహిళా గవర్నరు ఆమే. ఆమె గవర్నరు పదవిని స్వీకరించిన తరువాత తన సిబ్బందిని తగ్గించి, తన నివాసమును తానే శుభ్రంచేసుకొనేది. అతినిరాడంబరంగా జీవితాన్ని గడిపి, ఆదర్శ మహిళగా పేరు తెచ్చుకున్నది. మాటలలో చమత్కారిగా పేరు పొందింది. మనసులోని విషయాలను నిర్భయంగా, నిర్మొగమాటంగా చెప్పేది. నారీ లోకానికి వన్నె తెచ్చింది. ఆ పదవిలో ఉండగానే, అనగా 1950 సం॥ మార్చి 2వ తేదీన ఆమె శాశ్వతంగా కన్ను మూసింది. లక్నోలోని గోమతీ నదీ తీరాన దహన సంస్కారాలు జరిపి, అదే స్థానంలో ఒక స్మారక చిహ్నాన్ని కూడా నిర్మించుతారు.

"రాజకీయాలను అత్యున్నత పథానికి, అద్భుతమైన కళారంగానికి గొనిపోయిన వ్యక్తి. ఆమె దేనిని తాకినా, తనలోని ఆవేశాగ్నితో, ఆకాంక్షతో నింపేవారు. ఆమె ఒక సుసంపన్నమైన సంస్కృతికి ప్రతినిధిగా నిలవగా, అనేక రకాలైన సంస్కృతీ ప్రవాహాలు ఆమెలోనికి ప్రవహించి, భారతీయసంస్కృతిని మహోన్నతమైన సంస్కృతిగా మరింత దేదీప్యమానంగా ప్రకాశింపజేస్తూ ఉండేవి' అని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, ఆమె మరణించినప్పుడు గౌరవ నీరాజనాలిస్తారు.

ఆమె గవర్నర్ పదవిలో వున్న కాలంలో మహిళాభ్యున్నతికి, శరణార్థుల పునరావాసానికి ఎనలేని కృషి చేసింది. పరిపాలనా రంగంలో స్త్రీలు కూడా సమర్థులేనని, పురుషులకు ఏమాత్రం తీసిపోరని ఋజువు చేసింది సరోజినీ నాయుడు.

ఆమె మరణానంతరం, ఆమె సోదరుడు హరీంద్రనాథ్ ఛటోపాధ్యాయ రేడియోలో ప్రసంగిస్తూ *"నలభైకోట్ల భారతీయుల ప్రియసోదరి వెళ్ళిపోయినది. మాతృభూమిలో చైతన్యం మాయమయింది. పాటవెళ్ళింది, నవ్వు మాయమైంది. ఆమె వెళ్ళిపోయిందని భావించే వారు తెలివితక్కువవారు. ఆమె ఎక్కడికీ పోలేదు. ప్రజాహృదయాలలో స్థిర నివాసమేర్పరచుకున్నది'* 'అని అంటారు.

"ఆమెను గవర్నరుగా నియమించుటవలన ఆమెకు హోదా పెరుగుట కాదు. ఆమె నియామకం, వలన ఆ పదవికి ముందెన్నడూ లేని గౌరవం లభించింది" అంటారు బాబూ రాజేంద్రప్రసాద్.

ETHICS & HUMAN VALUES' LEARNING CENTRE

(E.H.V.L. CENTRE)

కార్యనిర్వహణా కమిటీ

వ్యవస్థాపకులు	:	**శ్రీ కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు** ఎడిటర్, 'శ్రీవాణి', మచిలీపట్నం
గౌరవాధ్యక్షులు	:	**శ్రీ అంబటి బ్రాహ్మణయ్య** పార్లమెంటు సభ్యులు, బందరు
అధ్యక్షులు	:	**శ్రీ ఎన్. చౌదరిబాబు** డైరెక్టర్, గౌతమ్ విద్యా సంస్థలు, విజయవాడ
కార్యదర్శి	:	**శ్రీ బి. హనుమంతరావు** డైరెక్టర్, అమలేశ్వరి విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం
కోశాధికారి	:	**శ్రీ పి. నాగేశ్వరరావు** డైరెక్టర్, కాకతీయ విద్యా సంస్థలు, విజయవాడ
ఉపాధ్యక్షులు	:	**శ్రీ ఎం.కె. మూర్తి** డైరెక్టర్, శ్రీ సిద్ధార్థ విద్యా సంస్థలు, రాజమండ్రి **శ్రీ మాదల సుబ్రమణ్యేశ్వరరావు** డైరెక్టర్, శ్రీ విశ్వశాంతి విద్యా సంస్థలు, ఉయ్యూరు
సహాయ కార్యదర్శులు	:	**శ్రీ టి.యస్.యస్. బాలాజి** గౌరవ సలహాదారు, విజయ్ విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం **శ్రీ కొమరగిరి చంద్రశేఖర్** ప్రిన్సిపాల్, శ్రీ బాలాజి విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం

EDUCATION BOOK
